

23-27 სექტემბერი 2004 თბილისი, საქართველო

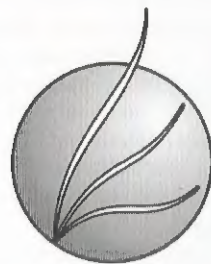
ტრადიციული მრავალხმიანობის
მეორე
საერთაშორისო
სიმპოზიუმი

THE SECOND
INTERNATIONAL
SYMPOSIUM
ON TRADITIONAL POLYPHONY

23-27 SEPTEMBER 2004 TBILISI, GEORGIA

23-27 სექტემბერი 2004 თბილისი, საქართველო

ტრადიციული მრავალხმიანობის
მეორე
საერთაშორისო
სიმპოზიუმი

THE SECOND
INTERNATIONAL
SYMPOSIUM
ON TRADITIONAL POLYPHONY

23-27 SEPTEMBER 2004 TBILISI, GEORGIA

სიმკოზიუმი ტარდება საქართველოს პრეზიდენტის
გაბონ მიხეილ სააკაშვილის პატრონაჟით
და იუნესკო-ს ეგიდით

სიმკოზიუმის ორგანიზატორები:

თბილისის ვანო სარაჯიშვილის სახელობის სახელმწიფო კონსერვატორია
და ქართული ხალხური სიმღერის საერთაშორისო ცენტრი

THE SYMPOSIUM IS HELD UNDER THE PATRONAGE OF
Mr. MIKHEIL SAAKASHVILI,
PRESIDENT OF GEORGIA
AND UNDER THE AEGIES OF UNESCO

ORGANIZERS OF THE SYMPOSIUM:
V. SARAJISHVILI TBILISI STATE CONSERVATOIRE
AND THE INTERNATIONAL CENTRE OF GEORGIAN FOLK SONG

მიხეილ სააკაშვილი
საქართველოს პრეზიდენტი

**ტრადიციული მრავალხმიანობის მეორე საერთაშორისო
სიმპოზიუმის მონაწილეებს**

მივესალმები ტრადიციული მრავალხმიანობის II საერთაშორისო სიმპოზიუმის მონაწილეებს და მიხარია, რომ საქართველო ასეთი წარმომადგენლობითი სამეცნიერო ფორუმის მასპინძელია.

ქართული მრავალხმიანი სიმღერა ჩვენი ეროვნული სიამაყეა, არანაკლებ გვეამაყება, რომ დღევანდელ დემოკრატიულ და დამოუკიდებელ საქართველოში ჩვენი ქვეყნის თითოეულ მოქალაქეს ეძლევა საშუალება განავითაროს თავისი მშობლიური მუსიკალური კულტურა.

განსაკუთრებით მასარებს, რომ სიმპოზიუმის კონცერტებში ქართულთან ერთად აღდგინდება აფხაზური, ოსური, ჩეჩნურ-ქისტური ხალხური სიმღერები, გვეწვევიან ინგილოები მოძმე აზერბაიჯანიდან და ლაზები მეგობარი თურქეთიდან.

არანაკლებ მნიშვნელოვანია, რომ თბილისში მსოფლიოში აღიარებული მეცნიერები წაიკითხავენ მოხსენებებს აფრიკელ პიემეების, ალბანელების, სერბების, რუსების, ლატვიელების, ლიტველების, ბულგარელების, უკრაინელების, ქართველების სიმღერების მრავალხმიანობის შესახებ.

დარწმუნებული ვარ, მსოფლიოს გამოჩენილ მეცნიერებს დიდ სიამოვნებასთან ერთად საინტერესო აღმოჩენებიც ელით გურიის სიმღერის ფესტივალზე, სადაც ისინი უნიკალური გურული პოლიფონიის დიდოსტატებს – ხალხურ მომღერლებს მოუსმენენ.

საქართველო დღეს იმკვიდრებს ღირსეულ ადგილს სამყაროს ცივილიზებული ქვეყნების თანამეგობრობაში.

ქართული პოლიფონიის შესწავლა მსოფლიოს ხალხთა მრავალხმიანობის კონტექსტში ამ პროცესის შემადგენელი და, მე ვიტყვოდი, აუცილებელი ნაწილია, რადგან ამ ადგილის დამკვიდრებაში ქართულმა კულტურამ გადამწვევტი როლი უნდა შეასრულოს.

I would like to greet the participants of the II International Symposium on Traditional Polyphony. I am very glad that Georgia hosts the scientific Forum, where scientists from many countries are represented.

Georgia prides itself not only on its polyphonic singing, but on the opportunity for every citizen of Independent and Democratic Georgia to expand their national musical culture.

I am especially delighted that alongside with Georgian there will be performed Abkhazian, Ossetian and Chechen folk songs at the concerts of the Symposium. I am very glad that Ingilos from benevolent Azerbaijan and Lazis from friendly Turkey will visit our country.

It is also very important that the world's famous scientists will deliver their speeches on African pygmy, Albanian, Serb, Russian, Latvian, Lithuanian, Bulgarian, Ukrainian and Georgian polyphony.

I am confident that the scientists will not only be delighted, but will also discover the unique songs, performed by the Gurian folklore singers at the Guria Song Festival.

Georgia is in the process of integration in the fraternity of the world's civilized countries.

Studying of Georgian polyphony is an essential part of this process, as Georgian culture should play a crucial role in this integration.

I wish you every success.

გისურვებთ წარმატებას.

კოიშირო მაცუურა
 იუნესკო-ს გენერალური
 დირექტორი

KOÏCHIRO MATSUURA
 DIRECTOR-GENERAL
 OF UNESCO

კულტურული გამომსახველობის ისეთი ფორმები, როგორიცაა მუსიკა, ზეპირი ტრადიცია, თეატრი, რიტუალები, კოსმოგონიები ადამიანებსა და თაობათა შორის სასიცოცხლო კავშირს ემსახურება, რაც განსაკუთრებით ფასეულია გლობალიზაციისა და პოლიტიკური, სოციალური, ეკონომიკური და ეკოლოგიური ცვლილებების ეპოქაში. იუნესკოს მიერ კაცობრიობის ზეპირი და ხელთუქმნელი მემკვიდრეობის შედევრად გამოცხადების პროგრამა და არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის კონვენცია, სტიმულს აძლევს წევრ ქვეყნებს არა მარტო აღიარონ სულიერი კულტურული მემკვიდრეობის მნიშვნელობა, არამედ განახორციელონ კონკრეტული ღონისძიებები მის დასაცავად. ამის ბრწყინვალე მაგალითია ქართული ხალხური მრავალხმიანობის დაცვისა და განვითარების პროგრამა. საქართველოს მთავრობა მონაწილეობას იღებს ტრადიციული მრავალხმიანობის დაცვასა და განვითარებაში და აქტიურადაა ჩართული 2003 წელს დაწყებული იუნესკოს მოქმედების გეგმით გათვალისწინებულ ხაერთაშორისო დახმარების პროგრამაში. ეს არის შესანიშნავი ილუსტრაცია იმისა, თუ როგორ იცვლება მთელ მსოფლიოში წევრი ქვეყნების დამოკიდებულება კულტურული მემკვიდრეობის მიმართ და რაოდენ აუცილებელია საზოგადოებასა და მთავრობას შორის პარტნიორობა და ორმხრივი მხარდაჭერა ჩვენი ძალისხმევის ეფექტურობის მაქსიმალურად ამაღლებისთვის.

დარწმუნებული ვარ, რომ არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის კონვენციის მიღება მოგვცემს კაცობრიობის კულტურული მრავალფეროვნების შენარჩუნების უსაზღვრო შესაძლებლობებს. ამასთან დაკავშირებით, მინდა განსაკუთრებული მადლობა გადავუხადო სიმპოზიუმის ორგანიზატორებს და საქართველოს მთავრობას იუნესკოს კონვენციის აქტიური მხარდაჭერისთვის.

Forms of cultural expression such as music, oral traditions, theatre, rituals and cosmogonies serve as vital links between human beings – between and across generations – and as precious landmarks in this age of spreading globalization and attendant political, social, economic and environmental uncertainties. The UNESCO Proclamation of Masterpieces of the Oral and Intangible Heritage of Humanity and the recently adopted Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage are an encouragement to Member States not only to recognize the value of the intangible cultural heritage, but also to undertake concrete measures to safeguard it. The Action Plan for the Safeguarding and Promotion of Georgian Traditional Polyphony is an excellent case in point: the Government of Georgia is committed to promoting and safeguarding traditional polyphonic songs and is now lending unflagging support to the body of activities outlined in the Action Plan launched in 2003 with international assistance provided by UNESCO. This is a wonderful illustration of the growing awareness in Member States around the world of this particular facet of our cultural heritage, and of the partnerships and mutual support required between civil society and Government in order to maximize the effectiveness of our safeguarding efforts.

I am convinced that the adoption of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage is opening and will continue to open tremendous possibilities for the preservation of the cultural diversity of humanity. It is in this connection that I would particularly like to thank the organizers of this Symposium and the Government of Georgia for their unstinting support for this Convention.

გიორგი გაბაშვილი

საქართველოს კულტურის, ძეგლთა
დაცვისა და სპორტის მინისტრი

GIORGI GABASHVILI
MINISTER OF CULTURE,
MONUMENTS PROTECTION AND
SPORT OF GEORGIA

The Second International Symposium on Traditional Polyphony is an event dedicated to the millennia old and the most vital treasure of our national cultural heritage.

For its great merits Georgian polyphony has attracted UNESCO's special attention and financial support. According to the agreement between the Georgian Government and UNESCO, the State takes responsibility for safeguarding and promotion of Georgian polyphony. For its part UNESCO, together with the Georgian Government, is involved in the realization of the three-year program at Tbilisi State Conservatoire and the International Centre for Georgian Folk Song. It is delightful that the Second International Symposium has provoked such interest of the world's scientific circles.

The significance of the Symposium is determined not only by its high scientific level. Georgia is a multinational country, and so the polyphony of the peoples living in our country is presented in the Symposium's concert program. This is the symbol of the unity of our state.

I send my warmest greetings to the participants of the Symposium and wish them successful work and indelible memories from the Festival of Georgian Folk Song in Guria. I hope that our cooperation will make for many interesting projects.

ტრადიციული მრავალხმიანობის II საერთაშორისო სიმპოზიუმი არის მოვლენა, რომელიც ეძღვნება ჩვენი ეროვნული კულტურული მემკვიდრეობის ათასწლეულებში გამოტარებულ და მაინც ყველაზე ცოცხალ საგანძურს. ეს არის ქართული მრავალხმიანობის უდიდესი ღირსება, რის გამოც მან იუნესკოს განსაკუთრებული ყურადღება და ფინანსური მხარდაჭერა დაიმსახურა. საქართველოს მთავრობასა და იუნესკოს შორის გაფორმებული შეთანხმებით, სახელმწიფო თავის თავზე იღებს ქართული პოლიფონიის დაცვისა და განვითარების ვალდებულებას, ხოლო იუნესკო თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიასა და ქართული ხალხური სიმღერის საერთაშორისო ცენტრში 2006 წლამდე ქვეყნის მთავრობასთან ერთად, ამავე მიზნით ახორციელებს სამწლიან პროგრამას.

მეტად სასიხარულოა, რომ ტრადიციული მრავალხმიანობის II საერთაშორისო სიმპოზიუმმა ასეთი დიდი დაინტერესება გამოიწვია მსოფლიოს სამეცნიერო წრეებში.

ამ სიმპოზიუმის მნიშვნელობა მხოლოდ მიხი მალაღი სამეცნიერო დონით არ განისაზღვრება. საქართველო მრავალეროვნული ქვეყანაა და ამიტომ სიმპოზიუმის საკონცერტო პროგრამებში წარმოდგენილია აქ მცხოვრები ყველა ხალხის მრავალხმიანობა. ეს ჩვენი სახელმწიფოს ერთიანობის სიმბოლოდ გვესახება.

მე მივესალმები სიმპოზიუმის მონაწილეებს, ვუსურვებ მათ წარმატებულ მუშაობასა და მდიდარ შთაბეჭდილებებს გურიის ქართული ხალხური სიმღერის ფესტივალისაგან. ვიმედოვნებ, რომ მათთან თანამშრომლობა მომავალშიც ბევრ საინტერესო პროექტს დაუდებს სათავეს.

მანანა დოიჯაშვილი
თბილისის სახელმწიფო
კონსერვატორიის რექტორი

MANANA DOJASHVILI
RECTOR OF TBILISI STATE
CONSERVATOIRE

მე ბედნიერი ვარ, რომ თბილისი უკვე მეორედ მასპინძლობს ტრადიციული მრავალხმიანობის საერთაშორისო სიმპოზიუმს. ასეთი ხალხმრავალი სამეცნიერო ფორუმი ჩვენი მუსიკალური კულტურის საერთაშორისო აღიარების დასტურია და ძალიან მესამაყება, რომ ამის მთავე ჩვენი კონსერვატორიაა, ქართული ხალხური სიმღერის შესწავლის უძველესი კერა საქართველოში. 2002 წლის სიმპოზიუმში იმდენად წარმომადგენლობითი იყო, რომ შევძელით ჩვენი დიდი ოცნების განხორციელება – I სიმპოზიუმში მონაწილე მსოფლიოს გამომჩენილ მეცნიერთა რეკომენდაციითა და იუნესკოს მხარდაჭერით თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიაში ტრადიციული მრავალხმიანობის კვლევის საერთაშორისო ცენტრი ჩამოყალიბდა.

ძალიან სასიამოვნოა, რომ II სიმპოზიუმში მონაწილე მეცნიერთა წრე კიდევ უფრო გაფართოვდა. ეს იმას ნიშნავს, რომ ქართულმა კულტურამ ახალი მეგობრები შეიძინა.

მინდა გამოვხატო უღრმესი მადლიერება სიმპოზიუმის ეველა მონაწილის და, განსაკუთრებით ჩვენი უცხოელი სტუმრების მიმართ, რომელთაც მრავალხმიანობის კვლევა ქართული ტრადიციული პოლიფონიის გარეშე, დარწმუნებული ვარ, უკვე წარმოუდგენლად მიაჩნიათ.

• ეუსურვებ სიმპოზიუმის მონაწილეებს ნაყოფიერ მუშაობას.

The fact that Tbilisi is hosting the International Symposium on Traditional Polyphony for the second time fills my heart with happiness. Such grand scientific forum testifies to the international recognition of our musical culture, and I am proud that Tbilisi State Conservatoire - the first research centre of Georgian folk song in Georgia, is the initiator of this.

The Symposium in 2002 was quite representative. This encouraged and enabled us to realize our dream – with the recommendation of the world's renowned scientists and by UNESCO's support the Research Center for Traditional Polyphony was established at Tbilisi State Conservatoire.

It is delightful that the circle of scientists participating in the Second Symposium has significantly increased and that Georgian culture has acquired new friends.

I express my deepest gratitude and great appreciation to all participants of the Symposium, especially to our guests from different countries of the world. I am sure they cannot imagine the research of the world polyphony without Georgian traditional music.

I wish fruitful work to the participants of the Symposium.

ანზორ ერქომაიშვილი
ქართული ხალხური სიმღერის
სამერთაშორისო ცენტრის
ბაზმებობის თავმჯდომარე

ANZOR ERKOMAISHVILI
CHAIR OF BOARD OF THE
INTERNATIONAL CENTRE FOR
GEORGIAN FOLK SONG

წლებს, იენისის თევში კორეაში გახლდით. სეულში ჩატარდა იუნესკო-ს მრგვალი მაგიდის სხდომები, რომლებიც მსოფლიოს არამატერიალური კულტურის საკითხებს მიეძღვნა. იქ ითქვა, რომ მსოფლიოს ხალხებმა პრიორიტეტად უნდა აღიარონ თავიანთი სულიერი ფასეულობანი, უნდა დაარწმუნონ თავიანთი მთავრობები, იზრუნონ მათი აღორძინებისა და განვითარებისათვის. სწორედ ამ თემის გაგრძელებაა დღევანდელი სიმპოზიუმი, რომელიც ჩვენს ქვეყანაში უკვე მეორედ ტარდება თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიისა და ქართული ხალხური სიმღერის საერთაშორისო ცენტრის ერთობლივი ძალისხმევით.

პირველი სიმპოზიუმის შედეგად ვანო სარაჯიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიაში დაფუძნდა მსოფლიო პოლიფონიის კვლევის ცენტრი, ეს ძალზე მნიშვნელოვანი მოვლენაა, რადგან მისი მეშვეობით ფართოვდება კონტაქტები, დღითიდღე პოპულარული ხდება ქართული პოლიფონია. უკვე მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაშია შექმნილი ქართული ხალხური სიმღერის გუნდები, მათი რიცხვი იზრდება. უფრო მეტი ფოლკლორისტი და მომღერალი დაინტერესდა ჩვენი მრავალხმიანობით, ტრადიციითა და კულტურით. ყოველივე ეს იმის დასტურია, რომ ქართულ ხალხურ სიმღერას თავისი მაღალგანვითარებულობით განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს მსოფლიო მუსიკალურ ფოლკლორში.

აქ ვხედავ მსოფლიოში ცნობილ ეთნომუსიკოლოგებს, რომლებიც მეორე სიმპოზიუმის მუშაობაშიც მონაწილეობენ. ეს ალბათ ტრადიციად იქცევა. ისინი კვლავაც მრავალჯერ ჩამობრძანდებიან საქართველოში და თავიანთ წვლილს შეიტანენ ქართული პოლიფონიის კვლევისა და პოპულარიზაციის საქმეში. ჩამოვიდნენ ქართული ანსამბლები უცხოეთიდან. უღრმესი მადლობა ყველას ჩვენი კულტურის სიყვარულისა და პატივისცემისათვის.

მინდა პატივი მივაგო ჩვენს წინაპრებს, შესანიშნავ მომღერლებს, რომელთაც ეს განძი შემოგვინახეს. ისინი ალბათ ოცნებობდნენ და იმედოვნებდნენ, რომ ერთ დღეს ქართული ხალხური სიმღერა მსოფლიოს გააცნობდა. ეს დღე ჯერ კიდევ 2001 წლის 18 მაისს დადგა, როცა იუნესკო-მ ქართული ხალხური სიმღერა მსოფლიოს არამატერიალური კულტურული საგანძურის შედეგად აღიარა.

მივესალმები დღევანდელი ფორუმის ყველა მონაწილეს და მადლობას ვუხდით მათ, ვინც დაგვეხმარა სიმპოზიუმის ჩატარებაში.

Last June I was in Korea to take part in the Round Table Sessions on the Oral and Intangible Heritage organized by UNESCO. The forum declared that the world peoples and national governments should give priority to the revival and safeguarding of their spiritual values.

The Second International Symposium on Traditional Polyphony, organized by Tbilisi State Conservatoire and the International Centre for Georgian Folk Song has been summoned for this purpose.

After the First Symposium in 2002 the Research Center for Traditional Polyphony was established at Tbilisi State Conservatoire. This is an outstanding fact that allows us to enrich our contacts and promote Georgian polyphony outside Georgia. In several countries of the world there are ensembles singing Georgian folk songs, and there are many more to come. More ethnomusicologists and singers are taking interest in Georgian polyphony, traditions and culture. This testifies that Georgian folk song holds distinguished place in the world musical folklore.

Here I see renowned ethnomusicologists from many countries of the world who have come to Georgia to take part in the Second Symposium too. This may turn into tradition. I believe that they will come to Georgia again and again and make their contribution to the promotion and research of Georgian Polyphony.

I welcome all guest-ensembles from various countries of the world and express my deepest gratitude for their love and esteem to our country.

I would like to pay homage to our ancestors – true masters of Georgian song. I am sure they dreamed and hoped that one day Georgian folk song would amaze the world. This day came on 18 May, 2001, when UNESCO proclaimed Georgian polyphonic singing “A Masterpiece of the Oral and Intangible Heritage of Humanity”.

I send my warmest greetings to the participants of the Symposium and express my deepest gratitude to those who have helped us to organize the Symposium.

რუსუდან წურჭუმია

ტრადიციული მრავალხმიანობის
კვლევის საერთაშორისო ცენტრის
დირექტორი

RUSUDAN TSURTSUMIA

DIRECTOR OF THE RESEARCH
CENTER FOR TRADITIONAL
POLYPHONY

The First International Symposium on Traditional Polyphony was of historical importance – it marked the beginning of the new stage for ethnomusicology in Georgia.

One of the most remarkable results of the Symposium was the initiation of cooperation between UNESCO and Tbilisi State Conservatoire, which was greatly due to the high academic level of the forum.

At one sight the Center established at the Conservatoire has concrete goal - to create the information database of Georgian polyphony and polyphony of ethnic minorities living in Georgia as well as of Caucasian and other peoples of the world, to study the nature of polyphony as of the category of musical thinking. But we consider it more important to contribute to the cultural dialogue, which is most essential for maintaining cultural originality and for its development. Our Symposia are forums allowing Georgian ethnomusicologists to familiarize with the experience of renowned European and American scientists and leading ethnomusicological schools.

The bilingual edition of the proceeding of the First Symposium, published by the Center, will be a wonderful gift for the participants of the Second Symposium. The geography of authors presented in the book and the spreading area of knowledge on Georgian polyphony gets larger each year.

The Research Center for Traditional Polyphony has fruitful contacts with the leading scientists of the world. Some of them are members of the Center's International Steering Committee. I believe that "Minor Folklore Academy", that will be held on 2-14 October, right after after the Symposium and the Festival in Guria, will be very important for future perspectives of Georgian ethnomusicology. The Academy is intended for the Conservatoire students and Georgian researchers of folk music, and will be lead by Prof. Izaly Zemtsovsky (USA), Prof. Dieter Christensen (USA), Prof. Simha Arom (France) and Prof. Joseph Jordania (Australia).

თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიისათვის ტრადიციული მრავალხმიანობის I საერთაშორისო სიმპოზიუმი ისტორიული მნიშვნელობის აღმოჩნდა – მან საქართველოში ეთნომუსიკოლოგიური მეცნიერების განვითარების ახალი ეტაპი დაიწყო.

ამ სიმპოზიუმის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი შედეგი იქნება კონსერვატორიასთან თანამშრომლობის დაწყება, რაშიც არცთუ უმნიშვნელო როლი შეასრულა I სიმპოზიუმის სოლიდურმა აკადემიურმა დონემ.

კონსერვატორიაში I სიმპოზიუმის შემდეგ დაარსებულ ცენტრს, ერთი შეხედვით, კონკრეტული მიზანი აქვს – შექმნას ქართული და საქართველოში მცხოვრები მცირე ერების, კავკასიისა და მსოფლიოს სხვა ხალხების მრავალხმიანობის სრული საინფორმაციო ბანკი და ხელი შეუწყოს მრავალხმიანობის, როგორც მუსიკალურ-სააზროვნო კატეგორიის ბუნების შესწავლას. მაგრამ ამგვარი ცენტრები, ჩემი აზრით, საბოლოოდ უფრო მნიშვნელოვან, უფრო ზოგად მიზნებს ემსახურებიან – კულტურათა დიალოგს, რომელიც ყოველთვის იყო არა მარტო კულტურის თვითმოყოფადობის შენარჩუნების, არამედ მისი განვითარების აუცილებელი წინაპირობა. დიალოგის ასეთ ფორმას წარმოადგენს ჩვენი სიმპოზიუმებიც, რომლებიც შესაძლებლობას აძლევენ ქართველ ეთნომუსიკოლოგებს გაეცნონ გამოჩენილი ევროპელი და ამერიკელი მეცნიერებისა და მოწინავე ეთნომუსიკოლოგიური სკოლების გამოცდილებას. II სიმპოზიუმის მონაწილეებისათვის შესანიშნავი საჩუქარი იქნება I სიმპოზიუმის მოხსენებების ორენოვანი კრებული, რომელიც ცენტრმა გამოსცა. წიგნში წარმოდგენილ ავტორთა გეოგრაფია ქართული მრავალხმიანობის შესახებ მსოფლიოში ცოდნის გავრცელების არეალსაც აფართოებს.

მრავალხმიანობის კვლევის ცენტრს უკვე მჭიდრო სამეცნიერო კონტაქტები აქვს მსოფლიოს წამყვან მეცნიერებთან. ბევრი მათგანი ცენტრის საერთაშორისო სამეთვალყურეო საბჭოს წევრია. ჩემი აზრით, ქართული ეთნომუსიკოლოგიის სამომავლო პერსპექტივებისათვის მეტად მნიშვნელოვანი იქნება ის თავისებური "მცირე ფოლკლორული აკადემია", რომელიც სიმპოზიუმისა და გურიის ფესტივალის შემდეგ, 2-14 ოქტომბერს გაიმართება კონსერვატორიაში სტუდენტებისა და ხალხური მუსიკალური შემოქმედების ქართველ მკვლევართათვის, ჩამოსული მეცნიერების – იზალი ზემცოვსკის, დიეტერ ქრისტენსენის (აშშ), სიმჰა არომისა (საფრანგეთი) და იოსებ ჯორდანია (ავსტრალია) მონაწილეობით.

სიმპოზიუმის საორგანიზაციო კომიტეტი

საორგანიზაციო კომიტეტის თანათამაშჯლომარეები:

ბ-ნი გიორგი გაბაშვილი, საქართველოს კულტურის, ძეგლთა დაცვისა და სპორტის მინისტრი

პროფ. მანანა დოიჯაშვილი, თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის რექტორი

პროფ. ანზორ ერქომაიშვილი, ქართული ხალხური სიმღერის საერთაშორისო ცენტრის გამგეობის თავმჯდომარე

ბ-ნი ნიკო ლეკიშვილი, ქართული ხალხური სიმღერის საერთაშორისო ცენტრის სამეცნიერო-საპედაგოგო საბჭოს თავმჯდომარე

საორგანიზაციო კომიტეტის თამაშჯლომარის მოადგილე, სამეცნიერო პროგრამის ხელმძღვანელი:

დოქტორი, პროფ. რუსუდან წურჭუბია, კონსერვატორიის პრორექტორი, ტრადიციული მრავალხმიანობის კვლევის საერთაშორისო ცენტრის დირექტორი

სამეცნიერო პროგრამის ხელმძღვანელი:

დოქტორი, პროფ. მანანა ანდრიადე, კონსერვატორიის პრორექტორი, ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების კათედრის გამგე

სიმპოზიუმის საზღვარგარეთული ცენტრი:

დოქტორი, პროფ. ირინა შორდანი (მელბურნი, ავსტრალია)

საორგანიზაციო ბიურო:

ია ხურციძე, მაია კაჭკაჩიშვილი

საკონვენტო პროგრამის კოორდინატორები:

დავით შულღიაშვილი, ოთარ კაპანაძე, თამაზ ბაბისონია

სამუშაო ჯგუფი:

ირინა შირცხალავა, ნინო კალანდიაძე, ნანა გოდერიძე

საბამოგვემლო სამმა:

ქეთევან ბაძრაძე

SYMPOSIUM ORGANIZING COMMITTEE

CO-CHAIRS OF THE ORGANIZING COMMITTEE:

Mr. GIORGI GABASHVILI, Minister of Culture, Monuments Protection and Sport of Georgia

Prof. MANANA DOIJASHVILI, Rector of Tbilisi State Conservatoire

Prof. ANZOR ERKOMAISHVILI, Chair of Board of the International Centre for Georgian Folk Song

Mr. NIKO LEKISHVILI, Chair of the Trustee's Council of the International Centre for Georgian Folk Song

DEPUTY CHAIR OF THE ORGANIZING COMMITTEE, HEAD OF THE SCIENTIFIC PROGRAM:

Dr. Prof. RUSUDAN TSURTSUMIA, Vice Rector of Tbilisi State Conservatoire, Director of the Research Center for

Traditional Polyphony

HEAD OF THE SCIENTIFIC PROGRAMME:

Dr. Prof. MANANA ANDRIADZE, Vice Rector of Tbilisi State Conservatoire, Head of the Georgian Folk

Music Department

FOREIGN CENTRE OF THE SYMPOSIUM

Dr. Prof. JOSEPH JORDANIA (Melbourne, Australia)

ORGANIZING BUREAU:

Mrs. IA KHURTSIDZE, Mrs. MAIA KACHKACHISHVILI

CONCERT COORDINATORS:

Mr. DAVIT SHUGHLIASHVILI, Mr. OTAR KAPANADZE, Mr. TAMAZ GABISONIA

WORK GROUP:

Ms. IRINA PIRTSKHALAVA, Mrs. NINO KALANDADZE, Mrs. NANA GODERIDZE

EDITING COORDINATOR:

Mrs. KETEVAN BAKRADZE

23	სექტემბერი, ხუთშაბათი	სიმპოზიუმის ბახსნა	19 ⁰⁰ კონსერვატორიის დიდი ღარბაზი
24	სექტემბერი, პარასკევი	სამეცნიერო სესია	10 ⁰⁰ - 17 ³⁰ კონსერვატორიის საკონფერენციო ღარბაზი
		ფოლკლორული კონცერტები	13 ⁰⁰ - 15 ⁰⁰ კონსერვატორიის მცირე ღარბაზი 19 ⁰⁰ კონსერვატორიის დიდი ღარბაზი
25	სექტემბერი, შაბათი	სამეცნიერო სესია	10 ⁰⁰ - 14 ⁰⁰ კონსერვატორიის საკონფერენციო ღარბაზი
		მრავალმიმართული მუშაობა	15 ⁰⁰ - 17 ³⁰ კონსერვატორიის საკონფერენციო ღარბაზი
		ფოლკლორული კონცერტები	13 ⁰⁰ - 15 ⁰⁰ კონსერვატორიის მცირე ღარბაზი 19 ⁰⁰ კონსერვატორიის დიდი ღარბაზი
26	სექტემბერი, კვირა	სამეცნიერო სესია	10 ⁰⁰ - 17 ³⁰ კონსერვატორიის საკონფერენციო ღარბაზი
		ფოლკლორული კონცერტები	13 ⁰⁰ - 15 ⁰⁰ კონსერვატორიის მცირე ღარბაზი 19 ⁰⁰ კონსერვატორიის დიდი ღარბაზი
27	სექტემბერი, ორშაბათი	სამეცნიერო სესია	10 ⁰⁰ - 16 ⁰⁰ კონსერვატორიის საკონფერენციო ღარბაზი
		შემაჯავებელი სხდომა	16 ⁰⁰ - 17 ⁰⁰ კონსერვატორიის საკონფერენციო ღარბაზი
		ფოლკლორული კონცერტი	13 ⁰⁰ - 15 ⁰⁰ კონსერვატორიის მცირე ღარბაზი
		სიმპოზიუმის დახურვა	18 ⁰⁰ კონსერვატორიის დიდი ღარბაზი
28	სექტემბერი, სამშაბათი	ქართული ხალხური სიმღერის პირველი საერთაშორისო ფესტივალი	
29	სექტემბერი, ოთხშაბათი	„ჩვენ – მშვიდობა“	
30	სექტემბერი, ხუთშაბათი	ბუქრია	

PROGRAM

23 SEPTEMBER, THURSDAY	OPENING OF THE SYMPOSIUM	19 ⁰⁰ GRAND HALL OF THE CONSERVATOIRE
24 SEPTEMBER, FRIDAY	SCIENTIFIC SESSION	10 ⁰⁰ - 17 ³⁰ CONFERENCE HALL OF THE CONSERVATOIRE
	FOLK CONCERTS	13 ⁰⁰ - 15 ⁰⁰ RECITAL HALL OF THE CONSERVATOIRE 19 ⁰⁰ GRAND HALL OF THE CONSERVATOIRE
25 SEPTEMBER, SATURDAY	SCIENTIFIC SESSION	10 ⁰⁰ - 14 ⁰⁰ CONFERENCE HALL OF THE CONSERVATOIRE
	ROUND TABLE	15 ⁰⁰ - 17 ³⁰ CONFERENCE HALL OF THE CONSERVATOIRE
	FOLK CONCERTS	13 ⁰⁰ - 15 ⁰⁰ RECITAL HALL OF THE CONSERVATOIRE 19 ⁰⁰ GRAND HALL OF THE CONSERVATOIRE
26 SEPTEMBER, SUNDAY	SCIENTIFIC SESSION	10 ⁰⁰ - 17 ³⁰ CONFERENCE HALL OF THE CONSERVATOIRE
	FOLK CONCERTS	13 ⁰⁰ - 15 ⁰⁰ RECITAL HALL OF THE CONSERVATOIRE 19 ⁰⁰ GRAND HALL OF THE CONSERVATOIRE
	SCIENTIFIC SESSION	10 ⁰⁰ - 16 ⁰⁰ CONFERENCE HALL OF THE CONSERVATOIRE
27 SEPTEMBER, MONDAY	FINAL SESSION	16 ⁰⁰ - 17 ⁰⁰ CONFERENCE HALL OF THE CONSERVATOIRE
	FOLK CONCERT	13 ⁰⁰ - 15 ⁰⁰ RECITAL HALL OF THE CONSERVATOIRE
	CLOSING OF THE SYMPOSIUM	18 ⁰⁰ GRAND HALL OF THE CONSERVATOIRE
28 SEPTEMBER, TUESDAY	THE FIRST INTERNATIONAL FESTIVAL OF GEORGIAN FOLK SONG "CHVEN - MSHVIDOBA" GURIA	
29 SEPTEMBER, WEDNESDAY		
30 SEPTEMBER, THURSDAY		

მონაწილეები		PARTICIPANTS	
ავსტრალია	იოსებ ჟორდანია ნინო ციცოშვილი	AUSTRALIA	JOSEPH JORDANIA NINO TSITSISHVILI
ავსტრია	არდიან აჰმედაჯა ნონა ფოიმიძე გერლინდ ფოიდერმარი გერლინდ ლომიძე	AUSTRIA	ARDIAN AHMEDAJA FRANZ FOEDERMAYR GERLINDE HAID NONA LOMIDZE
აშშ	იხალი ზემცოშვილი კლემენტ პარი	FRANCE	SIMHA AROM
აშშ/გერმანია	დომინიკ ძორიშვილი	GEORGIA	GIA BAGHASHVILI
ბერმანია	სიმონ (ვიტალი)		ELGUJA DADUNASHVILI
დირი ბრიტანეთი	გელგ ვან სილვერი		TAMAR CHKHEIDZE
იაპონია	ნორი კავაი ემი ნიშინა ცუტომუ (იუკაჟი)		TAMAZ GABISONIA NINO GHAMBASHIDZE VLADIMER GOGOTISHVILI NINO KALANDADZE-MAKHARADZE
ლიტვა	დაივა რაციუნაიტე-ვიცინიენე		OTAR KAPANADZE
ნიდერლანდები	რეკა სტიუარტი		MARINA KVIZHINADZE
ნორვეგია	იუკან ვესტმან		MAKA KHardZIANI
პოლონეთი	ბოჟენა მუსკალსკა		LELA MAKARASHVILI
რუსეთი	მიხაილ ლობანოვი		KHATUNA MANAGADZE
საფრანგეთი	სიმონ პარი		KETEVAN MANJGALADZE
საქართველო	ბიბა ბაღაშვილი თამაზ ბაბისონია ვლადიმერ გოგოტიშვილი ელგუჯა დუნაშვილი ნატო ზემბაძე ნინო კალანდაძე-მახარაძე ოთარ კაპანაძე მარიონ კვინაძე ხათუნა მანაგაძე ქეთევან მანგალაძე მარიამ მუსკალსკა მიხაილ ლობანოვი თამაზ მუსკალსკა ნინო ვესტმან ნინო ლომიძე მანანა შილაკაძე დავით შილაკაძე თამარ ჩხეიძე ზაალ წერეთელი მედიკ ხარბიანი მედიკ მუსკალსკა თამაზ კორნაძე		MARIAM OSITASHVILI MANANA SHILAKADZE DAVIT SHUGHLIASHVILI MAGDA SUKHIASHVILI NINO PIRTSKHALAVA ZAAL TSERETELI TINATIN ZHVANIA NATO ZUMBADZE SUSANNE ZIEGLER NORIE KAWAI EMI NISHINA TSUTOMU OOHASHI DAIVA RACIUNAITE-VICINIENE REBECCA STEWART JOHAN WESTMAN BOŻENA MUSZKALSKA MIKHAIL LOBANOV THOMAS HAEUSERMANN WOOLF VAN SILVER EVGENI EFREMOV DIETER CHRISTENSEN CLAYTON PARR IZALY ZEMTSOVSKY
უკრაინა	მედიკ მუსკალსკა	GERMANY	
შვეიცარია	თამაზ კორნაძე	JAPAN	
		LITHUANIA	
		THE NETHERLANDS	
		NORWAY	
		POLAND	
		RUSSIA	
		SWITZERLAND	
		UK	
		UKRAINE	
		USA/GERMANY	
		USA	

სიმჰა არომი
საშრანბეთი

SIMHA AROM

FRANCE

Simha AROM, Docteur d'Etat from the Sorbonne University, Paris, is currently Emeritus Director of Research at the French National Center for Scientific Research (C.N.R.S.) and Head of the Department of Ethnomusicology of the laboratory "Oral Tradition – Languages and Civilisations" (LACITO) of the C.N.R.S. During his long work in Central Africa, he developed interactive recording methods that allows the transcription and analysis of any oral polyphonic music. For this achievement, he was awarded the Silver Medal of the C.N.R.S. Professor Arom has published several books, numerous scientific papers, and some thirty records and films. Three of his records have won the "Grand Prix International du Disque" of the Académie Charles Cros, and his book *African Polyphony and Polyrhythm*, published by the Cambridge University Press, was awarded in 1992 the prestigious "ASCAP Deems Taylor Award".

POLYPHONY BY WAY OF POLYRHYTHM

Polyphony by way of polyrhythm, or *hocket*, is created by the interweaving of several rhythmic figures located on different pitch levels in a specific scalar system.

In Subsaharan Africa, the hocket technique is used by ensembles of wind instruments, in which each instrument emits one single pitch i.e. a given degree of the scale. All the instruments in such an ensemble are invariably of the same type, but of different size. The music they produce stands precisely at the boundary between strict polyrhythmics and polyphony.

I will scrutinize the music of the horn ensembles of the Banda-Linda ethnic group, living in Central African Republic.

My purpose is

- to reveal the underlying coherence governing its organisation;
- to describe the constraints imposed on the musical material by the organological nature of the instruments;
- to determine the musical principles governing the use of the hocket technique in Subsaharan Africa.

სორბონის უნივერსიტეტის დოქტორი, სამეცნიერო კვლევის ეროვნული ცენტრის (CNRS) საპატიო სამეცნიერო დირექტორი, ამავე ცენტრის ლაბორატორიის „ზეპირი ტრადიცია – ენები და ცივილიზაციები“ (LACITO) ეთნომუსიკოლოგიის განყოფილების გამგე. ცენტრალურ აფრიკაში ხანგრძლივი მუშაობისას მან შეიმუშავა ინტერაქტიული ჩაწერის მეთოდები, რომლებიც ზეპირი ტრადიციის ნებისმიერი მრავალხმიანი მუსიკის ტრანსკრიპციისა და ანალიზის საშუალებას იძლევა. ამ მიღწევითვის იგი დაჯილდოვდა სამეცნიერო კვლევის ეროვნული ცენტრის ვერცხლის მედლით. გამოქვეყნებული აქვს რამდენიმე წიგნი, მრავალი სამეცნიერო სტატია, ოცდაათამდე ჩანაწერი და ფილმი. სამმა ფირფიტამ მიიღო ჩარლზ კროს აკადემიის „დისკების საერთაშორისო გრან პრი“. მისი წიგნი *აფრიკული მრავალხმიანობა და პოლირიტმია*, რომელიც გამოსცა კემბრიჯის უნივერსიტეტის გამომცემლობამ, 1992 წელს აღინიშნა პრესტიჟული ჯილდოთი „ASCAP Deems Taylor Award“.

პოლირიტმულობით მიღწეული მრავალხმიანობა

პოლირიტმულობით მიღწეული მრავალხმიანობა ანუ *hocket* იქმნება ერთმანეთში ჩაწნული რამდენიმე რიტმული ფიგურით, რომლებიც განთავსებულია სხვადასხვა სიმაღლის იგერებზე სპეციფიკურ ბგერათრიგულ სისტემაში. სუბსაჰარულ აფრიკაში *პოქეტის* ტექნიკას იყენებენ ჩასაბერ საკრავთა ანსამბლები, სადაც თითოეული ინსტრუმენტი გამოსცემს მხოლოდ ერთი სიმაღლის ბგერას ანუ გამოს მოცემულ საფეხურს. ასეთ ანსამბლში ყველა საკრავი მუდმივად ერთი ტიპისაა, მაგრამ სხვადასხვა ზომის. მათ მიერ შექმნილი მუსიკა მკაცრ პოლირიტმულობას და პოლიფონიას შორისაა.

მე ვიკვლევ ცენტრალური აფრიკის რესპუბლიკაში მცხოვრები ეთნიკური ჯგუფის – ბანდა-ლინდას საყვირთა ანსამბლის მუსიკას.

ჩემი მიზანია:

- აღმოვაჩინო, რას ემყარება ანსამბლის შეწყობილი დაკვრის ორგანიზაცია.
- აღვწერო მუსიკალურ მასალაზე საკრავების ორგანული ბუნებით გამოწვეული ზემოქმედება.
- გამოვავლინო სუბსაჰარული აფრიკის *პოქეტის* ტექნიკის განმსაზღვრელი მუსიკალური პრინციპები.

არდიან აჰმედაჯა

ავსტრია

ARDIAN AHMEDAJA

AUSTRIA

Was born in Tiranë, Albania. After finishing composition studies at the Academy of Arts in Tiranë was a composer at the State Theatre for Opera and Ballet in Tiranë and lecturer at the Academy of Arts in "Folklore and Albanian folk music". From 1991 studied composition and theory of music at the Universität für Musik und darstellende Kunst Wien (Austria). In 1995 was awarded the degree of *Magister Artium*. In 1999 received his Ph.D. for *Zur Melodik der albanischen Volkslieder. Eine Typologie der gegischen Lieder* at the Universität Wien. In 1999-2002 worked on the Projekt *Albanian Folk Songs and Byzantine Chant* at the Institut für Volksmusikforschung und Ethnomusikologie of the Universität für Musik und darstellende Kunst Wien. Since 2003 works on the Project *Multipart singing on the Balkans and in the Mediterranean* at the same institute. Field works in Albania, Greece, South Italy and Sicily.

MULTIPART SINGING AMONG THE ALBANIANS

There are different kinds of multipart singing among the Albanians depending on the strong division between North and South and their subdivisions. The most well known area of this music is the South, among others for the two and three part singing of women and men in *Myzeqe* and *Toskëri*, the very significant instrumental accompaniment in *Çamëri*, the two to fourth part singing in *Labëri* with almost no differences between women and men. In the North people perform only in some areas two part songs and a lament of men called *gjamë*, executed in groups, with shouts instead of lyrics. Focusing similarities and differences of these types of songs helps to have a good view of the diversity of multipart singing as a phenomenon among the Albanians.

წარმოშობით ალბანეთიდანაა. ტირანის ხელოვნების აკადემიის დამთავრების შემდეგ (კომპოზიციის სპეციალობით, 1987), იყო ტირანის ოპერისა და ბალეტის სახელმწიფო თეატრის კომპოზიტორი. ამავე დროს კითხულობდა ლექციებს ფოლკლორსა და ალბანურ ხალხურ მუსიკაზე ხელოვნების აკადემიაში. 1991 წლიდან სწავლობდა კომპოზიციასა და მუსიკის თეორიას ვენის მუსიკისა და სახვითი ხელოვნების უნივერსიტეტში, სადაც 1995 წელს მიენიჭა ხელოვნების მაგისტრის წოდება. 1999 წელს მან ვენის უნივერსიტეტში დაიცვა დისერტაცია თემაზე „სარის მელოდიკა ალბანურ ხალხურ სიმღერებში.“ 1999-2002 წლებში მუშაობდა პროექტზე „ალბანური ხალხური სიმღერები და ბიზანტიური გალობა“ ვენის მუსიკისა და სახვითი ხელოვნების უნივერსიტეტის ხალხური მუსიკის კვლევისა და ეთნომუსიკოლოგიის ინსტიტუტში. 2003 წლიდან იგი იმავე ინსტიტუტში მუშაობს პროექტზე „მრავალხმიანი სიმღერა ბალკანეთსა და ხაყელთაშუა ზღვის აუზის ქვეყნებში“. სარეგულირებელი აქვს ექსპედიციები ალბანეთში, სამხრეთ იტალიასა და სიცილიაზე.

მრავალხმიანი სიმღერა ალბანელებს შორის

ნრდილოეთ და სამხრეთ ალბანეთისა და მათი სხვადასხვა რაიონის მრავალხმიანი სიმღერა მევეთად განსხვავდება ერთმანეთისგან. ამ მუსიკით ყველაზე მეტად განთქმულია ალბანეთის სამხრეთი, სადაც გვხვდება ქალთა და მამაკაცთა ორ და სამხმიანი სიმღერები (*Myzeqe* და *Toskëri*-ში), მეტად მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტული აკომპანემენტი (*Çamëri*-ში) და ორ-ოთხ ხმიანი სიმღერა, რომელსაც თითქმის ერთნაირად ასრულებენ როგორც ქალები, ისე მამაკაცები (*Labëri*-ში). ქვეყნის ჩრდილოეთის მხოლოდ ზოგიერთ ნაწილში იმდერება ორხმიანი სიმღერები და მამაკაცთა ჯგუფების მიერ სრულდება ზარი – *gjamë*, უტეკსტო სიმღერა შედახილებით. ამ ტიპის სიმღერების მსგავსებისა და განსხვავების შესწავლა წარმოდგენას გვიქმნის მრავალხმიანი სიმღერების, როგორც ალბანელებისთვის გამორჩეული მოვლენის, მრავალფეროვნებაზე.

ბია ბაღაშვილი
საქართველო

GIA BAGHASHVILI

GEORGIA

Competitor for Master's Degree, Georgian Folk Music Department at Tbilisi State Conservatoire; Head of Musical Department at the Laboratory of Folklore Study at Tbilisi State University of Culture and Art.

Graduated from the Department of Musicology (Folklore) at Tbilisi State Conservatoire (1994). Field of research study - aesthetic aspects of Georgian Musical Folklore. Has published several scientific works. In 2000 was awarded Georgian State Prize for creation of potpourri on Megrelian songs.

THE AESTHETIC POLYSTAGENESS OF GEORGIAN MUSICAL FOLKLORE

The aesthetic polystageness is a more or less characteristic property of every nation's folklore. It is especially clearly revealed in Georgian musical folklore.

The coexistence and "co-creation" of the folklore samples, created within different historical and social epochs, bearing basic differences by the degree of complex musical language and expressive principles, testify to the capacity of Georgian people's profound aesthetic perception and the aesthetic polystageness of Georgian musical folklore.

თბილისის საიელმწიფო კონსერვატორიის ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების კათედრის სამეცნიერო ხარისხის მაძიებელი, თბილისის კულტურისა და ხელოვნების სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფოლკლორის კომპლექსური კვლევის ლაბორატორიის მუსიკალური სექტორის ხელმძღვანელი. 1994 წელს დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია მუსიკისმცოდნე-ფოლკლორისტის სპეციალობით. მისი სამეცნიერო ინტერესის სფეროა ქართული მუსიკალური ფოლკლორის ესთეტიკის საკითხები. გამოქვეყნებული აქვს სამეცნიერო შრომები. 2000 წელს მიენიჭა საქართველოს სახელმწიფო პრემია მეგრული სიმღერების პოპურის შექმნისათვის.

ქართული მუსიკალური ფოლკლორის მსოფლიო პოლიმორფობა ესთეტიკური პოლიმორფობა ეყვლება ერის ფოლკლორისთვის მეტნაკლებად დამახასიათებელი თავისებურებაა. ქართულ მუსიკალურ ფოლკლორში იგი განსაკუთრებით მკაფიოდ ვლინდება.

სხვადასხვა ეპოქის ისტორიულ-სოციალურ პირობებში შექმნილი, ერთმანეთისგან სახისმეტყველების პრინციპებითა და მუსიკალური ენის სირთულით ძირეულად განსხვავებული ფოლკლორული ნიმუშების თანაარსებობა და „თანაქმნადობა“ მეტყველებს ქართველი ხალხის ტევად ესთეტიკურ ცნობიერებაზე და ქართული მუსიკალური ფოლკლორის ესთეტიკურ პოლიმორფობაზე.

თამაზ გაბისონია საპარტეზელო

თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების კათედრის პედაგოგი და მეცნიერთანამშრომელი. გააღობს თბილისის ერთ-ერთ მართლმადიდებლურ ტაძარში. დაამთავრა თბილისის კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (ფოლკლორი, 1986). გამოქვეყნებული აქვს არაერთი ნაშრომი. მისი სამეცნიერო ინტერესი მიჰყვრბილია ქართული ხალხური მრავალხმიანობის ფორმების საკითხისადმი. ბოლო პერიოდი მუშაობს ქართული სასულიერო მუსიკის საკითხებზე. მონაწილეობა აქვს მიღებული მთელ რიგ ადგილობრივ და საერთაშორისო კონფერენციებში, სხვადასხვა ფოლკლორისტულ ექსპედიციაში.

პიროვნები ქართული ხალხური მრავალხმიანობის ჩამოყალიბების პროცესის შესახებ

მოხსენებაში განხილულია ქართველ ეთნომუსიკოლოგთა მოსაზრებები ქართული ხალხური მრავალხმიანობის ფორმათა ჩამოყალიბების შესახებ. გამოცემულია ავტორისეული შეხედულებები ამავე საკითხზე. კერძოდ, – ოსტინატოს, ბურდონის, სინკრონის, პარალელური და პარადინგალური ხმათასეულის კომპოზიციური პრინციპების როლი ქართული სიმღერის სტრუქტურის შემუშავებაში.

TAMAZ GABISONIA

GEORGIA

Teacher and Researcher at the Department of Georgian Folk Music at the Tbilisi State Conservatoire. Chants at an Orthodox church in Tbilisi. He is a graduate of the Tbilisi State Conservatoire /1986/. He is the author of numerous works in musicology /folklore/. The primary sphere of his scientific interests includes problems of Georgian folk polyphony forms. He is currently working on the problems of Georgian sacred music. He is a participant of a number of local and international conferences and different fieldworks.

THE HYPOTHESES ON THE FORMATION OF GEORGIAN TRADITIONAL POLYPHONY.

The opinions of Georgian ethnomusicologists on the formation of Georgian traditional polyphony are discussed. The author's views on the same subject, namely, the role of compositional principles of ostinato, drone, synchrony, parallel and para-linear movements in the structure of Georgian song are presented.

ვლადიმერ გოგოტიშვილი საქართველო

თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ქართული ხალხური მეხიკალური შემოქმედების კათედრის უფროსი მეცნიერთაგანამშრომელი. დაამთავრა თბილისის კონსერვატორია ფორტეპიანოს სპეციალობით (1953) და მოსკოვის კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (მუსიკის თეორია, 1961). 1964-1985 წლებში ეწეოდა პედაგოგიურ მოღვაწეობას თბილისის კონსერვატორიის მუსიკის თეორიის კათედრაზე. გამოქვეყნებული აქვს მთელი რიგი შრომებისა ქართული ხალხურ-სახიმღერო მრავალხმიანობის (მათ შორის სვანური, გურული, მეგრული სიმღერების) საკითხებზე, ასევე მეთოდოლოგიური ბროშურა ქართულ-კახური გრძელი სუფრული სიმღერების ნოტაციის შესახებ. უკანასკნელი წლები მუშაობს ქართული მრავალხმიანი სიმღერის სხვადასხვა დიალექტის კილო-ინტონაციური წყობის პრობლემებზე. არაერთი ადგილობრივი და საერთაშორისო კონფერენციის მონაწილეა.

ძართულ ხალხურ სასიმღერო მრავალხმიანობაში გაბატონებული მონოტონიკური კილო ავთენტური და პლაგალური სახეობების გამოყენების საკითხისათვის

მოხსენება ეხება მრავალხმიან ქართულ ხალხურ სიმღერებში კილოს ავთენტური (პირითადი) ფორმებისა და პიპო-კილოებად წოდებული პლაგალური (დამხმარე) ფორმების ურთიერთდამოკიდებულების საკითხებს. გათვალისწინებულია „აღორძინების“ ეპოქის საეკლესიო კილოების – ე. წ. მოღუსების და ქართულ-სახიმღერო კილოების ტიპოლოგიური მსგავსება, რომლის გამოხატულებას წარმოადგენს უკანასკნელთათვის აღნიშნული მოღუსების სახელწოდებების მინიჭების აუცილებლობა.

ამასთან, ყურადღება ეთმობა ქართულ ხალხურ-სახიმღერო კილოებში გამოვლენილი დიატონიკის სახეობებს, რომლებიც შეეხატევისება ავტორის მიერ დადგენილი კილოების სამი კატეგორია: 1. კვინტური (ტრიტონული) დიატონიკის კილოები; 2. კვარტული (უტრიტონო) დიატონიკის კილოები; 3. მათი შერწყმა-შეჯერების შედეგად ჩამოყალიბებული შერეული წყობის კილოები.

VLADIMIR GOGOTISHVILI GEORGIA

Senior Research Fellow at the Department of Georgian Folk Music. He is a graduate of Piano Department at Tbilisi State Conservatoire (1953) and the Moscow State Conservatoire with a specialization in Music Theory (1961). In 1961-1985 he taught at the Department of Music Theory at Tbilisi State Conservatoire. He has published numerous works on problems of Georgian polyphony. Besides he is the author of methodological book on notation of Kartli-Kakhetian long table-songs. He is currently working on mode-intonational problems of different dialects of Georgian polyphony. He is a participant of many local and international conferences.

APPLICATION OF AUTHENTIC AND PLAGAL TYPES OF MONOTONIC MODE DOMINATING IN GEORGIAN FOLK SINGING POLYPHONY.

The paper deals with the problem of interrelation between authentic (main) forms of mode and plagal (auxiliary) forms called hypo-modes in Georgian polyphonic folk songs. The typological similarity between the church modes of Renaissance, so called *modi*, and the Georgian singing modes have been taken into consideration. The necessity of naming the latter as *modi* demonstrates this similarity.

Besides, attention is paid to the diatonic types in Georgian folk-singing modes, corresponding to three categories established by us: 1. fifth (tritone) diatonics; 2. fourth (tritoneless) diatonics; 3. modes of mixed structure – combination of the above-mentioned modes.

ელგუჯა დადუნაშვილი
საქართველო

ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატი, თბილისის შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტის ფოლკლორის განყოფილების უფროსი მეცნიერთანამშრომელი, ფოლკლორის არქივის ხელმძღვანელი. ძირითადად მუშაობს ფოლკლორის თეორიის საკითხებზე. მეთოდებიდან უპირატესობას ანიჭებს სტრუქტურულ ანალიზსა და მოდელირებას. ბოლო პერიოდის აქტივობათა შორის აღსანიშნავია ფრანკფურტის გოეთეს სახელობის უნივერსიტეტში განხორციელებული პროექტი – ქართული ფოლკლორის მონაცემთა ბაზის ინტერნეტში განთავსება.

კულტურული მემკვიდრეობის დოკუმენტაციის პრობლემა

მოხსენება ეხება საველე მუშაობის დაგეგმვის, მასალის ფიქსაციის, მისი შემდგომი დამუშავებისა და ხელმისაწვდომობის უზრუნველსაყოფად აუცილებელი ახალი მეთოდოლოგიური საფუძვლების ჩამოყალიბებას პრობლემა განხილულია შესაბამისი ტექნოლოგიების სფეროში უკანასკნელ ხანს განხორციელებული ცვლილებების გათვალისწინებით.

ELGUJA DADUNASHVILI

GEORGIA

Ph.D., philologist, Senior Researcher at Folklore Department of Sh. Rustaveli Institute of Georgian Literature, Head of Foklore Archive. Mainly works on folklore theory. He is focused on structural analysis and modeling. He recently realized the project on disposition of Georgian folklore information database on Internet at Goethe University of Frankfurt.

THE PROBLEM OF DOCUMENTATION OF CULTURAL HERITAGE

The presentation deals with elaboration of new methodologic basis for planning of field work, fixation of material, its subsequent processing and accesibility. The topic is discussed with the consideration of recent changes in the fields of appropriate technologies.

ევგენი ეფრემოვი უკრაინა

EVGENI EFREMOV

UKRAINA

Ph.D., Associate Professor of the Department of Ethnomusicology at P.Tchaikovsky Ukrainian National Musical Academy, Candidate of Art Criticism. Graduated from Historical-Theoretical Faculty at Kiev State Conservatoire. His independent field work comprises Northern (Polesiye), Central (East Podoliye) and Western (left bank of the Dnepr) territories of Ukraine. Since 1978 his scientific investigation has been focused on Kiev Polesiye – area that became Chernobyl “zone” in 1986. In 1989 defended his dissertation on “Variants and improvisation in folklore performance – based on the material of traditional singing lyrics of Kiev Polesiye”. He is the founder (1979) and leader of the folk ensemble *Drevo*. The ensemble was the first to perform traditional village singing as living and valuable phenomenon, thus opening the new trend in the musical art of Ukraine.

THE ROLE OF MODE IN THE EARLY TYPES OF TEXTURE IN THE FOLK SONGS FROM UKRAINIAN POLESIYE

Polesiye, one of the regions in Ukraine, has preserved many archaic genres and forms of folk music. Definite scale volume characteristic to women's ritual songs from Central Polesiye, does not exceed quint-sixth. Ritual singing, almost always collective, demonstrate the dependence of textural organization on the mode scale. For example, performance of the melodies from group 1 (mono-based within third-fourth) forms both drone and heterophonic textures. At the same time, the simultaneous variation of melody within three sounds by different singers leads to consonance as well as to dissonance (second) sound combinations. The heterophony from group 2 is, as a rule, consonant because the principle of third parallelism is consecutively reflected in it. Rare samples of dissonant quint songs are among the exceptions of this kind.

Various forms of scale and textural forms of melodies are traces of different stages in musical thinking.

ხელოვნებათმცოდნეობის კანდიდატი, უკრაინის ეროვნული მუსიკალური აკადემიის მუსიკალური ფოლკლორისტიკის კათედრის დოცენტი. დაამთავრა კიევის სახელმწიფო კონსერვატორიის ისტორიულ-თეორიული ფაკულტეტი. მისი დამოუკიდებელი საექსპედიციო საქმიანობა მოიცავს ჩრდილოეთ (პოლესიე), ცენტრალურ (აღმოსავლეთ პოდოლიე) და დასავლეთ (დნეპრის მარცხენა სანაპირო) უკრაინის ტერიტორიებს. 1978 წლიდან მისი კვლევითი ინტერესის ცენტრშია კიევის პოლესიე, რომელიც 1986 წლიდან ჩერნობილის „ზონა“ გახდა. 1989 წელს დაიცვა დისერტაცია თემაზე „ვარიანტულობა და იმპროვიზაციულობა ფოლკლორულ შემსრულებლობაში კიევის პოლესიის ტრადიციული სასიმღერო ლირიკის მახასიათებლების მიხედვით“. 1979 წელს დაარსა ფოლკლორული ანსამბლი *დრევეო*, რომლის ხელმძღვანელია დღემდე. ანსამბლმა შექმნა ახალი მიმართულება უკრაინის მუსიკალურ ხელოვნებაში – პირველმა წარმოადგინა გლეხური ტრადიციული სიმღერა, როგორც ცოცხალი და სრულფასოვანი მოვლენა.

კილოს როლი უკრაინის პოლესიის სიმღერების შაბტურის ადრეული ტიპების ორგანიზაციაში

პოლესიე უკრაინის ერთ-ერთი რეგიონია, რომელმაც ჩვენს დრომდე შეინარჩუნა ხალხური მუსიკის ბევრი არქაული ჟანრი და ფორმა. ცენტრალური პოლესიის ქალთა საწესწევულებო სიმღერებისთვის დამახასიათებელი ბგერათმცოდნეობითაა არ სცილდება კვინტა-სექსტას. ხარატუალო სიმღერა, რომელიც თითქმის ყოველთვის კოლექტიურია, გვთავაზობს ფაქტურული ორგანიზაციის დამოკიდებულებას კილოურ და ბგერათმცოდნეულ წყობაზე. ასე მაგ.: I ჯგუფის მელოდიების (მონობასისური, ტერცია-კვარტას საზღვრებში) შესრულებამ შესაძლოა გამოიწვიოს როგორც ბურჟონული, ისე პეტროფოფონული ფაქტურის წარმოქმნა. ამასთან, სხვადასხვა მომღერლის მიერ მელოდიის ერთდროულ გარდერბას სამი ოგერის ფარგლებში, მიუყვართ კონსონანსებთან ერთად დისონანსური (სეკუნდური) ბგერათმცოდნეობის გამოყენებამდე. II ჯგუფის სიმღერების პეტროფოფონია, როგორც წესი, კონსონანტურია, რადგანაც მასში თანამიმდევრულადია ასახული ტერცული პარალელისმის პრინციპი. საწინააღმდეგო ხასიათის გამოხატულებები განეკუთვნება დისონირებული კვინტური სიმღერების რარიტეტული ხიმუშები მელოდიების ბგერათმცოდნეული და ფაქტურული ორგანიზაციის განსხვავებული ფორმები მუსიკალური აზროვნების სხვადასხვა სტადიის ნაკვალევია.

იოჰან ვესტმანო
ნორვეგია

ბერგენის უნივერსიტეტის სამეცნიერო ხარისხის მაძიებელი ეთნომუსიკოლოგიაში და შვედური ფოლკლორული მუსიკის შემსრულებელი. წარმოშობით შვედმა განათლება მიიღო ნორვეგიაში და ამჟამად ცხოვრობს ბერგენში (ნორვეგია). 1992 წლიდან დაინტერესებულია ქართული მუსიკით. 1995 წელს გოტენბურგში დააარსა შვედურ-ქართული ანსამბლი *დოლური*, რომელიც რამდენჯერმე ეწვია საქართველოს. იკვლევს აზერბაიჯანის, ბუტანის, ლიბიისა და ნიგერიის მუსიკას.

„ხალხურ კულტურებში“ ტონალური მოდელების კონსტრუქცია, რეკონსტრუქცია და ბანახლება

ნაშრომში განხილულია სხვადასხვა „ხალხური კულტურის“ ტონალური მოდელები და შესრულების დროს მათი გავლენა ბერგენსა და ბერგენის ცვლილების პროცესზე. ყურადღება გამახვილებულია მრავალხმიან და ერთზე მეტ შემსრულებლის მიერ შესრულებულ მუსიკაზე. წარმოდგენილია ბუტანური, ნორვეგიული, ქართული და შვედური მუსიკის მაგალითები.

JOHAN WESTMAN

NORWAY

Ph. D. position in ethnomusicology at University of Bergen and Swedish folk musician. Although Swedish he has taken most his education in Norway and now lives in Bergen, Norway. He has been interested in Georgian music since 1992. In 1995 he started ensemble *Doluri* a Swedish-Georgian choir in Gothenburg, which has visited Georgia several times. Other field studies include Azerbaijan, Bhutan, Libya and Nigeria.

CONSTRUCTION, RECONSTRUCTION AND REVITALIZATION OF TONALITY MODELS IN “FOLK CULTURES”

The paper discusses popular tonality models in different “folk cultures” and their impact on sound in performance and the process of change in sound over time. The paper focuses on polyphonic music and music performed by more than one. Examples are taken from Bhutan, Norway, Georgia and Sweden.

ივანე ზემცოვსკი

აშშ

ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი, ფოლკლორისტი და ეთნომუსიკოლოგი. ავტორია მრავალი წიგნის (მათ შორის ანთოლოგიისა „რუსული ხალხური მრავალხმიანობის ნიმუშები“, 1972) და ხუთასზე მეტი სტატიის (მათ შორის „მრავალხმიანობა: რუსეთი და დასავლეთ-ცენტრალური აზია“, *მუსიკისა და მუსიკოსების გროუვის ახალი ლექსიკონი*, მეორე გამოცემა, ტომი 20, 2001); ი. ზემცოვსკი იყო ყოფილ საბჭოთა კავშირში რამდენიმე ფაკულტეტის დამაარსებელი და თავჯდომარე (მათ შორის რუსეთის ხელოვნების ინსტიტუტის ინსტიტუტის ფოლკლორის განყოფილების). მას ეკავა სხვადასხვა თანამდებობა საერთაშორისო ორგანიზაციებში. მიღებული აქვს მრავალი საპატიო ტიტული და ჯილდო. იყო იუნესკოს ტრადიციული მუსიკის საერთაშორისო საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტის წევრი (1989-1993); მოწვეული სპეციალური (ვისკონსინ-მედისონის უნივერსიტეტში (2000)). მიღებული აქვს იაპ კუნსტის პრისი *ეთნომუსიკოლოგიაში* გამოქვეყნებული ყველაზე ცნობილი ნაშრომისთვის (1997). ი. ზემცოვსკი არის კალიფორნიის, ბერკლის, სტენფორდისა და ვისკონსინ-მედისონის უნივერსიტეტების მოწვეული პროფესორი.

მრავალხმიანობა როგორც „ეთნოსმენა“ და მისი „მუსიკალური სუბსტანცია“: **HOMO POLYPHONICUS** მომამზებს

ნაშრომში წარმოდგენილია ორი ახალი კონცეფცია (და შესაბამისად ორი ახალი ნეოლოგიზმი) – „ეთნოსმენა“ და „მუსიკალური სუბსტანცია“ რაც ხაზს უსვამს ამ კონცეფციების მნიშვნელობასა და მათ შორის აუცილებელ ურთიერთკავშირს მუსიკის შექმნის პროცესში. ავტორს მიაჩნია, რომ ასეთი მიდგომა განსაკუთრებით პროდუქტიული იქნება ზეპირი პოლიფონიის შესწავლისთვის

ამ ორი ახალი კონცეფციის შემუშავების შედეგად მრავალხმიანი სიმღერა უნდა განიხილებოდეს არა მხოლოდ როგორც „მრავალთაზროვნება“, არამედ როგორც „მრავალქცევა“. ჩვენი მთავარი მიზანია, შევისწავლოთ ზეპირი მრავალხმიანობა როგორც მისი არტისტული გამოვლინების ცოცხალი პროცესი, რომელიც, ჩვეულებრივ, დამოკიდებულია როგორც ეთნოსმენაზე, ისე შესაბამის მუსიკალურ სუბსტანციაზე.

IZALY ZEMTSOVSKY

USA

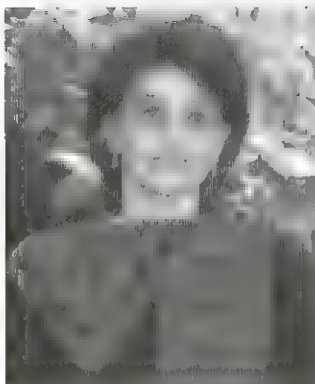
Doctor of Arts, folklorist and ethnomusicologist, originally from St. Petersburg, Russia, author of more than a score of books (including the anthology “Examples of Russian Folk Polyphony,” 1972) and about five hundred articles (including “Polyphony: Russia and West-Central Asia,” *The New Grove’s Dictionary of Music and Musicians* (Second edition, vol. 20, 2001), was the founder and Chair of several departments in the former Soviet Union (including the Folklore Department at the Russian Institute for the History of the Arts). He has held numerous international posts and has received many honors, among them: Executive Board Member of the UNESCO’s International Council for Traditional Music (1989-93), Jaap Kunst Prize for the most outstanding paper published in “Ethnomusicology” (1997), The Ernest Bloch Professorship in Music, University of California at Berkeley (1998) and the Brittingham Visiting Scholar at the UW-Madison (2000). Dr. Zemtsovsky has been a visiting professor at UCLA, Berkeley, Stanford, and Madison, Wisconsin.

POLYPHONY AS “ETHNOHEARING” AND ITS “MUSICAL SUBSTANCE”: *HOMO POLYPHONICUS* IN ACTION

Two new concepts (and consequently two new working neologisms) will be introduced in the paper – “ethnohearing” and “musical substance”, in order to emphasize their importance and unavoidable relationship between the two in the process of music-making. The author believes this approach can be particularly productive in studying oral polyphony.

As a result of developing of these new concepts one should describe part-singing not only as “part-thinking” (as it was discussed in the author’s paper at the First Symposium) but also as “part-behavior,” so to speak. Our topical goal is to study the oral polyphony as a live process of its artistic execution that intrinsically depends on both ethnohearing and corresponding musical substance [in Russian, *veschestvo*].

ნატო ზუმბაძე საპარტიველო

ხელოვნებათმცოდნეობის კანდიდატი, თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების კათედრის დოცენტი და უფროსი მეცნიერთანამშრომელი, ქალთა ფოლკლორულ ანსამბლ *მზეთაძის* წევრი, პირველი საყმაწვილო ფოლკლორულ ეთნოგრაფიული სტუდია *აქერ-იმერის* მუსიკალური ხელმძღვანელი (1991-2002), საქართველოს კულტურის, ძეგლთა დაცვისა და სპორტის სამინისტროს ხალხური ხელოვნების კომისიის წევრი. დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (ფოლკლორი, 1981). მონაწილეა მრავალი საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის (საქართველო, გერმანია, საფრანგეთი, დიდი ბრიტანეთი, ლატვია). აქვს 35 პუბლიკაცია. იკვლევს ძირითადად ქართული ხალხური მუსიკის სწავლების მეთოდებს, ფოლკლორულ შემსრულებლობას, ქალთა ტრადიციული სიმღერებს. მისი სადისერტაციო ნაშრომი (1997) ქალთა საწესწევლეო სიმღერების კომპლექსური შესწავლის პირველი ცდაა. ხელმძღვანელობდა 15 ფოლკლორისტულ ექსპედიციას (სულ 30-ის მონაწილეა). აქვს უცხოეთში ქართული ხალხური სიმღერის სწავლების დიდი გამოცდილება: ატარებს მასტერკლასებს საფრანგეთის, ბელგიის, პოლანდიის, დიდი ბრიტანეთისა და ფინეთის უნივერსიტეტებსა და კონსერვატორიებში, პროფესიონალთა და მოყვარულთა ანსამბლებთან; ხელმძღვანელობს მათ საკონცერტო ტურნეებს (1997-2004).

ქართული ბატონების სიმღერები

საქართველოს თითქმის ყველა კუთხეში გავრცელებული ბატონების სიმღერები ნაშრომში მათ წარმომშობ უბედეს რწმენა-წარმოდგენებთან და საკესო ქმედებებთან ერთადაა შესწავლილი. სხვადასხვა პერიოდის (მათ შორის, საკუთარ) ექსპედიციებში მოპოვებული მუსიკალური მასალისა და სიტყვიერი ინფორმაციის. აგრეთვე სპეციალური ლიტერატურის ახალბეას საფუძველზე დადგენილია ბატონების სიმღერის მუსიკალური ენის, მრავალხმიანობისა და შესრულების თავისებურებები, სიმღერისა და საკრავის როლი ბატონების კულტთან დაკავშირებულ წესწესებებში, მობოდისების რიტუალის კარგული ბუნება და რაობა, თვით ცერემონიის მნიშვნელობა, სიმღერის სახელწოდების საკითხი. გამოთქმულია მოსაზრება ძველად ბატონების მსახურების ყველა წესის მუსიკით თანხლების შესახებ.

NATO ZUMBADZE

GEORGIA

Ph.D., Associate Professor and Senior Researcher of Georgian Folk Music Department at Tbilisi State Conservatoire; member of women's folk ensemble *Mzetamze*; musical leader of children's first folk-ethnographic studio *Amer-Imeri* (1991-2002); member of the Folk Art Commission of the Ministry of Culture, Monuments Protection and Sport of Georgia. Graduated from the Department of Musicology (Folklore) at Tbilisi State Conservatoire (1981). Participated in numerous international scientific conferences both in Georgia and abroad (Germany, France, Great Britain, Latvia). Author of 35 publications. Main interests of her scientific research: methods for teaching Georgian folk music, folk performance, women's traditional songs. Her dissertation (1997) was the first attempt for the complex study of women's ritual songs. Has led 15 field trips herself being a participant of 30 field expeditions. Has significant experience in teaching Georgian folk music abroad: has held master classes at the Universities and Conservatories of France, Belgium, Holland, Great Britain and Finland as well as for professional and amateur ensembles; leads their concert tours (1997-2004).

GEORGIAN SONGS OF BATONEBI

The songs of *batonebi* (name of children's infectious diseases which are spirits in the Georgians' imagination) are spread in almost all regions of Georgia. The songs have been studied together with the ancient beliefs provoking them and ritual activities. The peculiarities of musical language, polyphony and performance of *batonebi* songs have been ascertained on the basis of musical material and oral information from field trips (including those organized by the author herself) of various periods and special literature. The role of song and instrument in the ceremonies connected with the cult of *batonebi*, the genre essence, the meaning of the term *mobodisheba* (making an apology), the problem of the song's title have been defined. The author considers that in ancient times all the rituals of the service for *batonebi* must have been accompanied by music.

ნორიე კავაი
იაპონია

დოქტორი, საერთაშორისო სამეცნიერო განვითარების ფონდის უფროსი მეცნიერთაშორისო კვლევის უნივერსიტეტის მოწვეული დოცენტი, ტოკიოს საერთაშორისო კვლევის უნივერსიტეტის დოქტორი, ინფორმაციის ლაბორატორიების ქსელის მოწვეული მეცნიერი. ჩატარებული აქვს კომპიუტერული მუდტი-დისკიპლინარული კვლევა ფსიქიატრიული ნეირომეცნიერების, ტეინის მეცნიერების, ეთნოლოგიისა და ინფორმაციული მეცნიერების დარგში. მან, პირველმა მსოფლიოში, გადაიღო ინტონეზიაში, კუნძულ ბალიზე მცხოვრები, რიტუალურ ცერემონიებში მონაწილე ტრანსში მყოფი ადამიანების ელექტროენცეფალოგრამა და გაზომა ბიოლოგიურად აქტიური ნივთიერებები. აგრეთვე გამოიკვლია ტრანსში ყოფნის ფიზიოლოგიური საფუძველი. გამოკვლევამ საერთაშორისო ინტერესი დაამსახურა. როგორც ანსამბლ გეინო-იამაშიროგუმის წევრი, იგი ასრულებს სხვადასხვა კულტურების საგუნდო სიმღერებსა და ცეკვებს, აქტიურად მონაწილეობს მათ დადგმაში. როგორც პროდუქტორს, დიდი დამსახურება მიუძღვის ქართული გუნდების იაპონური საკონცერტო ტურნეების მოწყობაში.

ნაშრომის თანაავტორები არიან სატოში ნაკამურა, იშოიკო ნუშია, აპირა იაჯიმა და მიკიო კამეტანი.

ქართული მრავალხმიანობისა და გეინო-იამაშიროგუმის ურთიერთობის ისტორიის მიმოხილვა: 1969-2004

გეინო-იამაშიროგუმი (ხელმძღვანელი შოჯი იამაშირო) პირველი უცხოური ანსამბლია, რომელმაც 1969 წელს დაიწყო ქართული მრავალხმიანი სიმღერების შესრულება. არაპროფესიონალ მუსიკოსთა ჯგუფმა სიმღერები შეისწავლა არა სანოტო მასალიდან, არამედ აუდიო ჩანაწერებიდან. ქართული მრავალხმიანობის რამდენიმე ცნობილი ნიმუში, მათ შორის *ხასანბეგურა* შევიდა ანსამბლის მეორე ალბომში სახელწოდებით *“Chi no Hibiki”* (დედამიწის ხმა), რომელიც გამოსცა კომპანია JVC-მ (1975). გეინო-იამაშიროგუმი პქონდა სამი საკონცერტო ტურნე საქართველოში (1987-1989). რომლებსაც დიდი წარმატება ხელაწილად. 1990 წელს საქართველოს კულტურის მინისტრი ეწვია იაპონიას და შოჯი იამაშიროს გადასცა პირველი ქართული საერთაშორისო ჯილდო. ანსამბლი იყო *მარტეგა* (1991) და *რუსთავის* (2001) იაპონური გასტროლების ინიციატორი და ორგანიზატორი. ანსამბლი *იამაშიროგუმი* თავისი საქმიანობით ხელს უწყობს ქართული მრავალხმიანობის პოპულარიზაციას იაპონიაში.

NORIE KAWAI

JAPAN

Ph.D. Senior Researcher, Foundation for Advancement of International Science; Visiting Associate Professor, Waseda University; Lecture, Tokyo University of Foreign Study; Visiting Researcher, ATR Network Informatics Laboratories. She has carried out multi-disciplinary research combining academic fields such as psychiatric neuroscience, brain science, ethnology and information science. She succeeded in measuring electroencephalogram and biologically active substances from the people in possession trance frequently observed in ritual ceremonies in Bali Island, Indonesia for the first time in the world and exploring physiological basis of possession trance. This study attracts considerable attention internationally. As a member of Geinoh-Yamashirogumi, she performs many chorus and dances belonging to various cultures, and plays a key role in their direction and produce. She made an indispensable contribution to all the processes of Japan concert tour of Georgian chorus groups as a producer.

The paper presented in the Symposium is coauthored by NAKAMURA Satoshi, TSUCHIYA Yuriko, YAJIMA Akira and KAMETANI Mikio.

HISTORICAL OVERVIEW OF GEINOH-YAMASHIROGUMI'S APPROACH TO KARTULI POLYPHONIA: 1969-2004

In 1969 members of Geinoh-Yamashirogumi, headed by YAMASHIRO Shoji, became the very first group of non-Georgians to sing *Kartuli Polyphonia* (Georgian polyphony). This amateur chorus sang the songs that they had learned from recordings without the assistance of any musical notation. They recorded several well-known *Kartuli Polyphonia* including *Khasanbegura* on their second album *“Chi no Hibiki (Sound of the Earth)”* released by JVC in 1975. Geinoh-Yamashirogumi's three concert tours in Georgia between 1987 and 1989 were welcomed enthusiastically. The then Minister of Culture in Georgia visited Japan in 1990 and presented the first Georgian International Cultural Award to Prof. Yamashiro. Geinoh-Yamashirogumi organized a Japan concert tour of *Martve* in 1991 and *Rustavi* in 2001. Through these activities, *Kartuli Polyphonia* has been gaining popularity in Japan.

ნინო კალანდაძე-მახარაძე საქართველო

თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების კათედრის მეცნიერთანამშრომელი და პედაგოგი, კულტურისა და ხელოვნების სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ფოლკლორის კომპლექსური კვლევის ლაბორატორიისა და ხალხურ საკრავთა სახელმწიფო მუზეუმის მეცნიერთანამშრომელი, ბავშვთა ფოლკლორულ ანსამბლ გეორგიკას გოგონათა ჯგუფის ხელმძღვანელი, ქალთა ფოლკლორულ ანსამბლ მზეთაშვს წევრი. დამთავრა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (ფოლკლორი, 1983). მონაწილეობა აქვს მიღებული სხვადასხვა ფოლკლორისტულ კონფერენციებში. ძირითადად იკვლევს ქართული სასიმღერო მემკვიდრეობის სემანტიკის საკითხებს. მუშაობს ქართული ფოლკლორის სისტემატიზაცია-კატალოგიზაციაზე. გამოქვეყნებული აქვს ოცზე მეტი სამეცნიერო ნაშრომი, აგრეთვე ქართული აკვნის სიმღერებისა (2000) და საბავშვო სიმღერების (2004) სანოტო კრებულები. არაერთი ადგილობრივი და საერთაშორისო კონფერენციის მონაწილეა.

გლოვის ზარი ქართულ მამაკაცთა ტრადიციულ მრავალხმიანობაში ნაშრომში განხილულია დაკრძალვის რიტუალში შესასრულებელი დასავლურ-ქართული ნიმუშის სემანტიკისა და ისტორიული მორფოლოგიის საკითხები. ქართულ და კავკასიურ (აფხაზურ) მასალაზე დაყრდნობით გამოვლენილია არქაული სინკრეტული ქმედების „ვაებისა და ტყების“ (შეახილებთან ერთად თავში და სხეულზე ხელის ცემა) მაგიური, კომუნიკაციური და სამკურნალო ფუნქცია. ხალხში მოგვიანებით შემუშავებული სახელწოდება – „ზარი“ დაკავშირებულია ზარის – როგორც საკრავის (სარეკელის) ტემბრულ სემანტიკასთან.

NINO KALANDADZE- MAKHARADZE

GEORGIA

Researcher of Georgian Folk Music Department at Tbilisi State Conservatoire and at Tbilisi State University of Culture and Art (Laboratory of Complex Study of Georgian Folklore); works at the State Museum of Folk Instruments. She is the choir leader of the girls' group of the children's folk ensemble *Georgika* and a member of the women's folk ensemble *Mzetamze*. She is a graduate of Tbilisi State Conservatoire with the specialization in Musicology (folklore, 1983). She has taken active part in different folklore expeditions. Her research is mainly focused on the problems of semantics in Georgian singing speech. She is currently working on the systematization and compilation of catalogues of Georgian folklore. She has published more than twenty scientific articles and music collection of Georgian cradle songs (2000) and children's songs (2004). She is a participant of a number of national and international conferences.

ZARI (DIRGE) IN GEORGIAN MEN'S TRADITIONAL POLYPHONY

The problems of semantics and historical morphology of Western-Georgian sample connected with burial ritual are discussed in the paper. Basing on the Georgian and Caucasian (Abkhazian) material, the magic, communicational and healing function of archaic syncretic activity - *vaebe and tqeba* (self-flagellation accompanied with vocal outbursts), has been revealed. The term *zari* which developed later, is connected with the timbre semantics of a *zari* – a bell, as an instrument.

ოთარ კაპანაძე

საქართველო

დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით – ბაკალავრიატი (მუსიკის ისტორია, ფოლკლორი, 2002) და მაგისტრატურა (ფოლკლორი, 2004). მონაწილეობდა რამდენიმე რესპუბლიკურ და საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციასა და სემინარში, აგრეთვე დსნისის ფოლკლორისკულ კვლევების კონფერენციაში. არის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტის გაუთა ფოლკლორულ ანსამბლ ფეხების წევრი და თბილისის ღვთისმშობლის ტაძრად მიყვანების ტაძრის მგალობელი. კვლევის ძირითადი სფეროა ფერხელის კანრი ქართულ მუსიკალურ ფოლკლორში. მუშაობს აღმოსავლეთ საქართველოს საფერხელო სიმღერების გამოყვანაზე.

აღმოსავლეთ საქართველოს მთისა და ქართლ-კახური საფერხელო სიმღერების ურთიერთმიმართება

საფერხელო სიმღერა ერთ-ერთი ყველაზე არქაულია ქართულ ხალხურ მუსიკალურ შემოქმედებაში ფერხელები გვხვდება ყველა ქართულ მუსიკალურ დიალექტში. მოხსენება ეხება აღმოსავლეთ საქართველოს მთისა და ქართლ-კახურ ფერხელებს და მათ ურთიერთკავშირს. კვლევის შედეგად მტკიცდება, რომ მთისა და ბარის ფერხელებს საერთო ძირი და წარმოშობა აქვს. ავტორი განიხილავს იმ სიმღერებსაც, რომლებიც უშუალოდ ფერხელებად არ იხსენიება, მაგრამ მუსიკალური ნიშან-თვისებებით ახლოსაა მათთან.

OTAR KAPANADZE

GEORGIA

Graduated from Tbilisi State Conservatoire Department of Musicology (Bachelorship in Music History and Folklore, 2002 and Magistracy in Folklore, 2004). Participated in several republican and international scientific conferences and seminars and also in the field trip in Dmanisi. Member of Tbilisi Medical University men's folk ensemble *Pesvebi* and the chorister of Tbilisi Virgin's Church choir. The main topic of his research is round-dance genre in Georgian musical folklore. Works on the transcription of Eastern Georgian round dances.

INTERRELATION BETWEEN ROUND-DANCE SONGS FROM EASTERN GEORGIA: THE MOUNTAINOUS REGIONS AND KARTLI-KAKHETI

Round-dance songs are one of the most archaic in Georgian traditional musical culture. Round dances are present in all Georgian musical dialects. The paper deals with round-dance songs from East Georgia, namely mountainous regions and Kartli-Kakheti and their interrelation. The results of the study show that the round dances from highland and lowland have the same roots and origin. The author also considers the songs, which are not named as round dances, but their musical peculiarities are very close to them.

მარინა კვიჟინაძე
საქართველო

თბილისის I სამუსიკო სასწავლებლის პედაგოგი. დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია მუსიკისმკვლევების სპეციალობით (ფოლკლორი, 1982). წლების მანძილზე მუშაობდა საქართველოს სახელმწიფო რადიოში. მონაწილეობა აქვს მიღებული სხვადასხვა ფოლკლორისტულ ექსპედიციაში.

ღვინის ღვთაებისადმი მიძღვნილი სარიტუალო სიმღერების რიტმულ-ინტონაციური საფუძვლების შესახებ

დღეისათვის ღვინის ღვთაება აგუნასადმი მიძღვნილი სამი სიმღერა გაგვაჩინია: საკაღანდო (სახალწლო), ყურძნის კრეფისა და ყურძნის წურვის. თითოეული მათგანი შესაბამის მაგიურ რიტუალთან არის დაკავშირებული. მოხსენებაში მოცემული მუსიკალური მასალის ანალიზის საფუძველზე ირკვევა, რომ:

- 1) სამივე სიმღერა შეიცავს რესპონსორიუმის ნიშნებს.
- 2) სამივე სიმღერის ძირითადი ემყარება საერთო რიტმულ-ინტონაციურ ფორმულას.
- 3) აღნიშნული ფორმულის საწყისი უნდა ვეძიოთ სიმღერის ტექსტში – უძველეს წარმართულ შელოცვაში, რომელიც სამივე სიმღერაში საერთოა.

MARINA KVIZHINADZE

GEORGIA

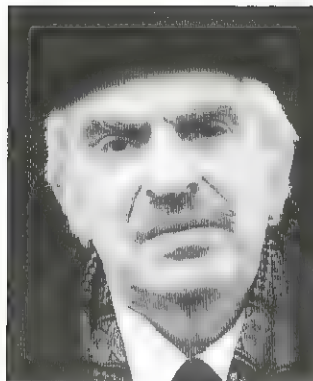
Teaches at Tbilisi Music College N1. In 1982 she graduated from Tbilisi State Conservatoire Department of Musicology with the specialization in folklore. In different years she worked for Georgian State Radio. She is a participant of a number of field trips.

ON THE RHYTHMIC-INTONATIONAL ROOTS OF THE RITUAL SONGS DEDICATED TO THE GOD OF WINE

Only three songs dedicated to *Aguna* - the God of Wine have survived; they are performed at the New Year, vintage (picking grapes) and pressing grapes. Each of these are linked with the corresponding magic ritual. The analysis of the musical material has revealed that:

1. The signs of responsorium are found in all three songs;
2. The melodies of all three songs are based on the common rhythmic-intonational formula;
3. The origin of the above-mentioned formula must be searched for in the text of the song – the ancient pagan invocation common to all three songs.

მიხეილ ლობანოვი რუსეთი

MIKHAIL LOBANOV

RUSSIA

Doctor of Arts, Professor at Herzen State Pedagogical University of Russia, Leading Scientific Worker at the Russian Institute of History of Arts, Member of Composers' Union of Russia. Specialized in Musicology and took Post Graduate Course at Leningrad Conservatory. For years worked as ethnomusicologist at the Institute of Russian Literature (Pushkin House). In 1976 defended first Doctoral thesis on the use of Russian folk music style in Glazunov's melodies. In 2000 defended second Doctoral thesis on Vocal Melodies-Signals in Russia.

THE POLYPHONIC PERFORMANCE OF FOLK SONGS AND THE SYSTEMATIZATION OF TUNES

I would like to present a report towards the problems of data base for folk songs collections and archives. My report applies to the situation in Russian folk music, but simile problems might take place in Georgian folk song studies too.

The ordering of song melodies according to their typical and variant groups is very important for the understanding of historical and geographical aspects of development of traditional music. In past, European scholars did not include polyphonic songs into such catalogues.

Russian ethnomusicologists are recording one and the same folk song both in solo and choir performance. Recently I have published the musical-systematic Index "The Russian Folk Songs Recorded by Leningrad Folklorists" (Dmitry Bulanin Publishing House, St.-Petersburg, 2003). It contains the following: 1) a designation of the harmonic process in polyphonic songs by means of one prime number; 2) the transplantation of this mode on solo performed songs; 3) the unification of songs in variant groups and a general sequence of catalogue on the basis of these numbers.

ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი, რუსეთის ხელოვნების ისტორიის ინსტიტუტის (სანქტ-პეტერბურგი) წამყვანი მეცნიერთანამშრომელი, რუსეთის სახელმწიფო პედაგოგიური უნივერსიტეტის პროფესორი, კომპოზიტორთა კავშირის წევრი. დაამთავრა ლენინგრადის კონსერვატორიის მუსიკისმცოდნეობის ფაკულტეტი (1967) და ლენინგრადის კონსერვატორიის ასპირანტურა (1971). წლების მანძილზე მუშაობდა რუსული ლიტერატურის ინსტიტუტში (პუშკინის სახლი) ეთნომუსიკოლოგად. 1976 წელს დაიცვა საკანდიდატო დისერტაცია გლაზუნოვის მელოდის ფოლკლორული სტილისტიკის შესახებ; 2000 წელს კი – სადოქტორო დისერტაცია თემაზე „ვოკალური მელოდია – სიგნალები რუსეთში“.

ხალხური სიმღერის მრავალხმიანი შესრულება და მემორიუმის სისტემატიზაცია

მოხსენება ეხება ხალხური სიმღერების კოლექციებისა და არქივების მონაცემთა ბაზის პრობლემას რუსულ ხალხურ მუსიკაში, მსგავსი პრობლემა შეიძლება არსებობდეს ქართულ ხალხურ სიმღერებთან დაკავშირებითაც. ტრადიციული მუსიკის განვითარების ისტორიულ-გეოგრაფიული ასპექტების გაგებისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს სასიმღერო მემორიუმების წესრიგში მოყვანას მათი ტიპობრივი და ვარიანტობრივი ჯგუფების მიხედვით. წარსულში, ევროპელ მკვლევარებს ასეთი სიმღერები არ შეპყონდათ კატალოგში.

რუსი ეთნომუსიკოლოგები ერთსა და იმავე სიმღერას იწერენ როგორც სოლო, ისე გუნდური შესრულებით. ასეა ხანს გამოვსაქვენე მუსიკალურ-სისტემატიკური ინდექსი „ლენინგრადელი ფოლკლორისტების მიერ ჩაწერილი რუსული ხალხური სიმღერები“ (დმიტრი ბუდანიანის საგამომცემლო სახლი, სანქტ პეტერბურგი, 2003) რომელშიც შეეცადა შესაბამისობაში მომყვანა სოლო და საგუნდო ვარიანტები. იგი მოიცავს შემდეგ პუნქტებს: 1) პოლიფონიური სიმღერების ჰარმონიული პროცესის აღნიშვნა ერთი მთავარი ციფრით; 2) ამ მოდელის მისადაგება სოლო სიმღერებთან; 3) სიმღერების უნიფიკირება ვარიანტულ ჯგუფებში და ზოგადი კატალოგის თანმიმდევრულობა ამ ციფრებზე დაყრდნობით.

ნონა ლომიძე
ავსტრია

ვენის მუსიკალური უნივერსიტეტის ხელოვნების მაგისტრი. დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (მუსიკის თეორია, 1982). მუშაობდა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის პედაგოგიკის ინსტიტუტში მეცნიერთა სამშრომლოდ, თბილისის მუსიკალურ-პედაგოგიური აკადემიის დექტორად. 1993 წლიდან არის ვენის მუსიკის უნივერსიტეტის ასისტენტი, კითხულობს ლექციებს პარმონიასა და კონტრაპუნქტში.

ვენის ფონოგრაფიის არქივი და ქართული ჩანაწერები

მოსხენება ეძღვნება ვენის ფონოგრაფიის არქივს. იგი 1899 წელს დაარსდა და იმითაა ღირსშესანიშნავი, რომ გარდა მუსიკალური ჩანაწერებისა, მასში დაცულია მეცნიერებისათვის საკუთრადღებო სხვა ფონოგრაფიული ჩანაწერები – ადამიანთა ხმები, ლექსები, მოთხრობები.

მოსხენებაში წარმოდგენილი იქნება არქივში დაცული ქართული ჩანაწერები ცვილის ფირფიტებზე, კერძოდ, ადოლფ დირის მიერ 1909 წელს თბილისში მოგზაურობისას და რობერტ ლახის მიერ განხორციელებული პირველი მსოფლიო ომის ქართველ ტყვეთა ჩანაწერები.

NONA LOMIDZE

AUSTRIA

Magister of Art at the Musical University of Vienna. She graduated from Tbilisi State Conservatoire with the specialization in Musicology (Music Theory, 1982). She was a Scientific Worker at Tbilisi Ivane Javakhishvili Pedagogical Institute, and a lecturer at Tbilisi Musical-Pedagogical Academy. Since 1993 she is an Assistant at the Musical University of Vienna; her fields are harmony and contrapunct.

GEORGIAN RECORDS PRESERVED IN THE PHONOGRAM ARCHIVE OF VIENNA

The presentation is dedicated to the Phonogram Archive of Vienna, founded in 1899. There are many extraordinary musical recordings in the archive as well as other interesting phonograms (voices, poetry, tales, etc.).

Georgian recordings on wax plates preserved in the Archive are presented in the paper. These include the material recorded by Adolf Dirr during his journey in Georgia, and samples performed by Georgian prisoners of the First World War recorded by Robert Lach.

ხათუნა მანაგაძე
საძარტველო

ბათუმის სახელმწიფო კონსერვატორიის მუსიკისმცოდნეობის კათედრისა და ბათუმის სამუსიკო სასწავლებლის მასწავლებელი. დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის მუსიკისმცოდნეობა-საკომპოზიტორო ფაკულტეტი (მუსიკის ისტორია, 1990). სხვადასხვა წლებში მუშაობდა აჭარის ტელევიზიასა და კინოსტუდიაში. აქტიურად თანამშრომლობს ბათუმის და სხალთის ეპარქიის გამომცემლობებთან ბეჭდავს სტატიებს სახელმწიფო თემატიკაზე

წმ. ანდრია კრიტელის „სინანულის კანონი“ კონსერვაცია

მოხსენება ეძღვნება წმ. ანდრია კრიტელის „სინანულის კანონის“ ძლი-სპირებს, რომლის სანოტო ჩანაწერები ინახება კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტში (Q668 და B680). ავტორი კანონის კომპოზიციისა და ფორმისკმნადობის პრინციპებს განიხილავს შუასაუკუნეების ქართველი მღვდლის იოანე პეტრიწის თეოლოგიურ-ფილოსოფიური ნააზრების საფუძველზე. ბერძნული პოეტურ-მუსიკალური ძეგლის მონოდიური მუსიკალური სტრუქტურა ქართულ სინამდვილეში მრავალხმიან წყობაშია წარმოდგენილი. რაშიც ქართული ტრადიციული აზროვნების ფუნდამენტური თვისება გამოვლინდა. მოხსენებაში ამ წყობის თავისებურებები განხილული.

KHATUNA MANAGADZE

GEORGIA

Teacher at Batumi State Conservatoire Department of Musicology and Batumi Music School. Graduated from Tbilisi State Conservatoire Department of Musicology-Composition (Music History, 1990). In various years worked for Achara Television and Cinema Studio. Actively collaborates with the publishing houses of Batumi and Skhaltia Eparchy. Publishes articles on ecclesiastical themes.

THE HIRMOS IN “THE GREAT CANON” OF ST. ANDREW OF CRETE

The paper deals with the hirmos by St. Andrew of Crete. Their notations are preserved at K.Kekelidze Institute of Manuscripts (Q668 and B680). The author discusses the principles of the canon composition and form-making on the basis of Ioane Petritsi's (a Georgian thinker of the Middle Ages) theological-philosophical thought-out. In Georgian reality the monodic musical structure of the Greek poetic-musical monument is presented as polyphonic structure, thus revealing the fundamental peculiarity of Georgian traditional thinking. The paper discusses the peculiarities of this structure.

ქეთევან მანჯგალაძე
საქართველო

დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (ფოლკლორი, 1982). რამდენიმე ფოლკლორისტული ექსპედიციის მონაწილეა. სხვადასხვა წლებში მუშაობდა თბილისის XII და II საშუალო სკოლებში პედაგოგად, ქალაქ გურჯაანის კულტურის სახლის სამუსიკო სკოლის (შვიდწლედის) გამგედ. ამჟამად მუშაობს ქართული ხალხური სიმღერების ნოტირებასა და მინდია ჟორდანიას მიერ შექმნილი მუსიკალური კარნახების კრებულის შედგენაზე.

კრიმანჯულის ნაირსახეობები დასავლეთ საქართველოს ხალხურ სიმღერებში

ნაშრომში განხილულია ქართული სახიმღერო შემოქმედების უნიკალური მოვლენის – კრიმანჯულის შესახებ სხვადასხვა ავტორთა მიერ გამოთქმული მოსაზრება, მისი წარმოშობისა და ტერმინის ეტიმოლოგიის საკითხები. შესწავლილია იკორ კლ-აჭარულ დიალექტში შემორჩენილი კრიმანჯულის ნაირსახეობანი, მოხმობილია ოდღის ტრადიციის საერთაშორისო (ავსტრია, შვეიცარია, აფრიკა) პარალელები.

KETEVAN MANJGALADZE

GEORGIA

Graduated from Tbilisi State Conservatoire Department of Musicology-Composition (Folklore, 1982). Has participated in several folklore field trips. At various times worked as a teacher at Tbilisi Music Schools N12 and N2. Led the Music Studio at Gurjaani House of Culture. Works on the notation of Georgian folk songs and compilation of a book of music pieces for dictation composed by Mindia Zhordania.

VARIETIES OF *KRIMANCHULI* (YODEL) IN THE FOLK SONGS OF WESTERN GEORGIA

The opinions of various authors on the unique phenomenon of Georgian singing art *krimanchuli*, its origin and the etymology of the term are discussed in the paper. The varieties of *krimanchuli* preserved in Gurian-Acharan dialect have been studied and the international parallels of yodel tradition (Austria, Switzerland, Africa) have been used.

ლელა მაქარაშვილი
საქართველო

LELA MAKARASHVILI

GEORGIA

Composer, Researcher at Tbilisi State Conservatoire Department of Georgian Folk Music. Works on systematization and documentation of Georgian musical folklore. Leads the project on the transfer of archival recordings onto digital devices. Her interest is focused on the analysis of timber peculiarities.

THE INFORMATION DATABASE OF GEORGIAN FOLK MUSIC

The information on the computerized version of the database, its procession and perspective for its development are suggested for discussion.

კომპოზიტორი, თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების კათედრის მეცნიერთანამშრომელი. მუშაობს ქართული ფოლკლორის სისტემატიზაციისა და დოკუმენტაციის საკითხებზე. ხელმძღვანელობს ტექნიკალური ფოლკლორის სარქივო ჩანაწერების ციფრულ მატარებლებზე გადატანის პროგრამას. დაინტერესებულია ტემბრული მახასიათებლების ახალიზით

ხალხური მუსიკალური შემოქმედების მონაცემთა ბაზა

შოხსენება წარმოადგენს განსაკუთრებული ინფორმაციის ხალხური მუსიკალური შემოქმედების მონაცემთა კომპიუტერული ბაზის შესახებ, მისი თანამედროვე დონეზე დამუშავებისა და განვითარების პერსპექტივებზე.

ბოჰენა მუშკალსკა
პოლონეთი

პოზნანის ადამ მიცკევიჩის უნივერსიტეტის მუსიკისმცოდნეობის ფაკულტეტის პროფესორი, ეროვნული კულტურის მემკვიდრეობის ინსტიტუტის ლექტორი. დაამთავრა კრაკოვის იაგიელონიანის უნივერსიტეტის მუსიკისმცოდნეობის ფაკულტეტი (სადიპლომო საშრომის თემა იყო ქართული მრავალხმიანი სიმღერა). 1983 წლიდან მუშაობს საქსპედიციო-კვლევით პროექტზე სარდინიასა და პორტუგალიაში (მრავალხმიანი სიმღერა). ბელორუსში, ლიტვაში, რუმინეთის ბუკოვინასა და უკრაინაში (პოლონური ეთნიკური უმცირესობის ტრადიციული მუსიკა), პოლონეთსა და უკრაინაში (გალობა სინაგოგაში). მის მიერ მოპოვებული ხმოვანი მასალა განთავსებულია ბერლინისა და ვენის არქივებში. ავტორია მრავალი სტატიის და წიგნების. *სარდინიის ტრადიციული მრავალხმიანი სიმღერა* (პოზნანი, 1985) და *ტრადიციული მრავალხმიანობა ხმელთაშუა ზღვის აუზის ქვეყნების კულტურაში* (პოზნანი, 1999).

„მუსუთაო სიმღერა“ – როგორც პოპალური ჟღერადობის იდეალი ხმელთაშუა ზღვის კულტურების მრავალხმიანობაში

ნაშრომი წარმოადგენს მცდელობას განსაზღვროს ხმელთაშუა ზღვის დიალექტის თავისებურებები ზეპირ-ხმებითი საშუალებებით გადმოცემული პოლიფონალური მუსიკის საფუძველზე. განხილული ფენომენის გეოგრაფიული არეალი სცილდება ბულგარეთსა და პორტუგალიას შორის განთავსებულ კულტურულ რეგიონებს. ადგილობრივი პოლიფონალური სტილები აღწერილია **emic** და **etic**-თვისაზრისებებს შორის დიალოგის პოზიციიდან ანუ აღწერილი რეალობა ინტერპრეტირებულია როგორც მოცემული მუსიკალური კულტურის შემოქმედთა და შემსრულებელთა კონცეპტუალური კატეგორიებით, ისე გარეშე დამკვირვებლის პოზიციიდან.

შესწავლილი რეგიონის თავისებურებას წარმოადგენს პოლიფონალური ჟღერადი იდეალის გაბატონება. შეიძლება ითქვას, რომ ეს იდეა გადმოცემულია „მუსუთაო სიმღერით“. მუსიკის წარმოდგენისას მომღერლები ასრულებენ მუსიკალურ-ვერბალური ტრანსმისიის პარაფრაზულ დეფორმაციებს, ახდენენ აღქმის რეორიენტაციას შესრულებული სიმღერის სხვა თავისებურებებიდან ბგერის შეფერვალობაზე.

BOŻENA MUSZKALSKA

POLAND

Professor at the Department of Musicology at Adam Mickiewicz University in Poznań and a lecturer at the Institute of Science of Culture in Wrocław. She studied musicology at the Jagiellonian University in Kraków and concluded her studies with the Master's thesis about multipart singing in Georgia. Since 1983 she has been realising projects associated with on-the-spot research in Sardinia and Portugal (polyvocal singing), in Belarus, Lithuania, Rumanian Bukovina and Ukraine (traditional music of Polish minority), in Poland and Ukraine (synagogue chant). Most of the gathered sound-materials were deposited in the archives of Berlin and Vienna. She is the author of two books: *Traditionelle mehrstimmige Gesänge der Sarden* (Poznań 1985) and *Tradycyjna wielogłosowość wokalna w kulturach basenu Morza Śródziemnego* (Traditional Polyvocality in Cultures of the Mediterranean Basin, Poznań 1999) and of many articles.

“DIRTY SINGING” AS A FEATURE OF THE SOUND IDEAL IN THE TRADITIONAL POLYVOCALITY OF MEDITERRANEAN CULTURES

The paper presents an attempt at defining the features of the **Mediterranean idiom** made in reference to polyvocal music transmitted by oral-audial means. The geographic range of the examined phenomena goes beyond cultural regions located between Bulgaria and Portugal. The local polyvocal styles are depicted from the position of a dialogue between the **emic** and **etic** viewpoint. This means that the examined reality is interpreted both in the conceptual categories of the creators and the users of a given musical culture, as well as described from the stance of an outside observer. The striking feature of the entire examined region is the similarity of the reigning polyvocal **sound ideal**. One could say that this idea is expressed in “dirty singing”. During musical performances the singers conduct assorted deformations of the musical-verbal transmission, producing a reorientation of perception from other features of the realised singing to the colour of sound.

ემი ნიშინა
იაპონია

EMI NISHINA

JAPAN

Dr.Eng., Associate Professor at the National Institute of Multimedia Education; Visiting Researcher at ATR Media Informatics Laboratories. She carries out multi-disciplinary research in urban design, architecture, neuroscience, information science and history. In collaboration with Professor Oohashi and co-researchers, she discovered the hypersonic effect and has been engaged in research and development on advanced applications of the hypersonic effect for media education and urban reconstruction. The documentation of traditional performing arts using the latest audio-visual media technology is one of her major research interests. A member of Geinoh-Yamashirogumi, she has sung choral music of various cultures.

Her paper presented at the Symposium is co-authored by Dr. OOHASHI Tsutomu, HONDA Manabu, MAEKAWA Tadao, NAKAMURA Satoshi, MORIMOTO Masako and YAGI Reiko.

THE HYPER-SYMBOLIC SOUND STRUCTURE OF KARTULI POLYPHONIA

Based on our understanding of communication science, we propose a biological concept for music wherein a sound structure with continuous, non-stationary change is an essential attribute of the music. This contrasts sharply with conventional notion in musicology that a musical tone with a stationary sound structure that is easily described in symbols serves as an elementary unit of music. To explore the hyper-symbolic sound structure of *Kartuli Polyphonia* (Georgian Polyphony), we examined the temporal density and fluctuation of its sounds. The sounds of *Kartuli Polyphonia* showed markedly high temporal density above the human audible range and conspicuous fluctuation in the micro-temporal domain. A hyper-symbolic sound structure activates the deep lying brain structure in humans and introduces various physiological, psychological and behavioral responses in listeners, which we have termed collectively the hypersonic effect.

ტექნიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, მულტიმედიაური სწავლების ეროვნული ინსტიტუტის დოცენტი; ATR მედია ინფორმატიკის ლაბორატორიის მოწვევლი მეცნიერი. ჩატარებული აქვს მულტი-დისციპლინარული კომბინირებული კვლევა ისეთ აკადემიურ დარგებში, როგორიცაა ურბანული დიზაინი, არქიტექტურა, ნეირომეცნიერება, ინფორმატიკა და ისტორია. თანავერობა დოქტორ ოაჰაში და კო-რეზერჩერს, შეგუბრითი ეფექტის აღმოსენის, ატარებს გამოკვლევას შეგუბრითი ეფექტის გამოყენების შესახებ მედია განათლებასა და ურბანულ რეკონსტრუქციასში მისი ინტერესის სფეროა ტრადიციული სამუსიკო-ხელოვნების დოკუმენტური დაცვა-სტრუქტურა უახლესი აუდიო-ვიზუალური მედია ტექნოლოგიის საშუალებით. იგი არის ანსამბლ იამაშიროგუმის წევრი, მღერის სხვადასხვა კულტურის საგუნდო მუსიკას.

ნაშრომის თანავერობები არიან: (Y)ჰაში ტსუტომუ, მანაბუ ჰონდა, ტადაო მანაბა, სატოში ნაკამურა, მასაკო მორიმოტო და რეიკო იაგი.

ჰიპერ-სიმბოლური ბგერის სტრუქტურა ქართულ მრავალხმიანობაში საკომუნიკაციო მეცნიერების ცოდნაზე დაყრდნობით გთავაზობთ მუსიკის ბიოლოგიურ კონცეფციას, სადაც უწყვეტი, არასტატიკური ცვლილების მქონე ბგერის სტრუქტურა წარმოადგენს მუსიკის აუცილებელ ატრიბუტს ეს ძველთადა უპირისპირდება კონვენციურ მუსიკის სტრუქტურას, სადაც სტატიკური ბგერითი სტრუქტურის მქონე მუსიკალური ტონი, რომელიც ადვილად გადმოიცემა სიმბოლოების საშუალებით, ასრულებს მუსიკის ელემენტარული ერთეულის ფუნქციას. ქართული მრავალხმიანობის ბგერამ გვისჩვენა მნიშვნელოვნად მაღალი დროებითი სიხშირე, რომელიც აღემატებოდა ადამიანის აღქმის ღიაპაზონს და აშკარა რხევა მიკრო-ტემპორალურ გარემოში.

ბგერის ჰიპერ-სიმბოლური სტრუქტურა ახდენს ტვინის სტრუქტურის ღრმა შრეების აქტივაციას და მსმენელში იწვევს სხვადასხვა ფიზიოლოგიურ, ფსიქოლოგიურ და ქცევით რეაქციებს ანუ ე.წ. შეგუბრითი ეფექტს.

ცუტომუ ოოჰაში
საბარტყელი

მეცნიერებათა დოქტორი, საერთაშორისო სამეცნიერო განვითარების ფონდის წამყვანი მკვლევარი; ინფორმაციისა და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების ეროვნული ინსტიტუტის მოწვეული მკვლევარი; მულტიმედია განათლების ეროვნული ინსტიტუტის დოცენტი. ჩატარებული აქვს ნეირომეცნიერების, საინფორმაციო მეცნიერების, მოდელარული ბიოლოგიისა და ეთნოლოგიის კომბინირებული მულტი-დისციპლინარული კვლევა. მან აღმოაჩინა *სებერ ითი ეფექტი* ბგერები, რომლებიც შეიცავენ არასტატიკური რხევის მქონე, ყურისთვის არააღქმად, მაღალი სიხშირის კომპონენტებს, ახდენენ ტვინის სიღრმისეული შრეების სტრუქტურის აქტივაციას და იწვევენ სხვადასხვა ფიზიოლოგიურ, ფსიქოლოგიურ და ქცევით რეაქციებს. სტატიები ამ აღმოჩენის შესახებ ამერიკული ფიზიოლოგიური საზოგადოების ოფიციალური აკადემიური ჟურნალის ყველაზე პოპულარულ და კითხვად სტატიებს შორის იყო. მას, როგორც ხელოვანს, სხვა სახელიც აქვს – იამაშირო შოჯი. იგი ხელმძღვანელობს *გეინო-იამაშიროგუმი*, მსოფლიოში ქართული ხალხური სიმღერების შემსრულებელ პირველ უცხოურ გუნდს. პროფესორ ოოჰაშის მოღვაწეობის არეალი საშემსრულებლო ხელოვნების სხვადასხვა ვანრებია: მუსიკა, თეატრალური პიესა, ოპერა. მაღალი შეფასება მიეცა მის საქმიანობას საერთაშორისო კულტურული გაცვლითი პროგრამების დარგში; მას მიღებული აქვს რამდენიმე საერთაშორისო, მათ შორის საქართველოს მთავრობის ჯილდო (1990).

ნაშრომის თანაავტორები არიან: შიმი ნიშინა, მანაბუ კინდა, ტადაო მაიკავა, სატოში ნაკამურა, მასაჰი მორიმოტო და რეიკო იაბი.

ჰიმპრო-სიმბოლური გზამკვლევი სტრუქტურა ქართულ მრავალხმიანობაში სიმპოზიუმზე მოხსენება წარმოდგენილი იქნება შიმი ნიშინასთან ერთად. (ანოტაციის ტექსტი იხ. გვ. 35)

TSUTOMU OOHASHI

JAPAN

Ph.D., Executive Researcher at Foundation for Advancement of International Science; Visiting Researcher at the National Institute of Information and Communications Technology; Former Professor at the National Institute of Multimedia Education. Through multi-disciplinary research in neuroscience, information science, molecular biology, and ethnology, Professor Oohashi, in collaboration with Professor Nishina, has discovered what they call the hypersonic effect: sounds that contain an inaudible high-frequency component with non-stationary fluctuation activate deep-lying brain structures in humans and evoke various physiological, psychological, and behavioral responses. Their paper on the hypersonic effect in the Journal of Neurophysiology (official academic journal of the American Physiological Society) in 2000 still ranks among the most frequently read in that leading academic publication. In the world of performing arts, Professor Oohashi is known as YAMASHIRO Shoji. Under this sobriquet, he heads Geinoh-Yamashirogumi, whose chorus was the first non Georgian chorus to sing Georgian Polyphony. As YAMASHIRO Shoji he has created works for a variety of performing arts: music, including landscape opera, and theatrical pieces, as well as for EXPO pavilions. His activities in international cultural exchange have been highly acclaimed and he is the recipient of several international awards, including the International Cultural Award from the Georgian Government in 1990.

Her paper presented at the Symposium is coauthored by NISHINA Emi, HONDA Manabu, MAEKAWA Tadao, NAKAMURA Satoshi, MORIMOTO Masako and YAGI Reiko.

THE HYPER-SYMBOLIC SOUND STRUCTURE OF KARTULI POLYPHONIA

See the text of the annotation at page 35.

მარიამ ოსიტაშვილი
საქართველო

ხელოვნებათმცოდნეობის კანდიდატი, თბილისის კულტურისა და ხელოვნების სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ფოლკლორის კომპლექსური კვლევის ლაბორატორიის მეცნიერთანამშრომელი. დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (ფოლკლორი, 1981). სხვადასხვა წლებში იყო თბილისის კონსერვატორიის ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების კათედრის მეცნიერთანამშრომელი, კულტურის ინსტიტუტის მუსიკის კათედრის გამგე, მუშაობს ქართული პიზნოგრაფიის საკითხებზე. მისი საკანდიდატო დისერტაცია, „ქართული რვა ხმის სისტემა და მისი კილოინტონაციური საფუძველი“ (1983), პირველი საკვალიფიკაციო ნაშრომია ძველი ქართული პროფესიული მუსიკის სფეროში. აქვს ათზე მეტი გამოქვეყნებული ნაშრომი. ფოლკლორისტული ექსპედიციებისა და მთელი რიგი სამეცნიერო კონფერენციის მონაწილეა.

ქართული სამრო და სასულიერო მრავალხმიანობის ურთიერთკავშირისათვის

ქართული საგალობელი საერო მუსიკის წიაღში გამოიკვეთა. საერო მრავალხმიანობამ საფუძველი შეუქმნა სასულიერო მრავალხმიანობას მრავალსაუკუნოვანი არსებობის მანძილზე საგალობელი და ხალხური სიმღერა ზეგავლენას ახდენდნენ ერთმანეთზე, ავსებდნენ, ამდიდრებდნენ ერთი მეორეს. ნაშრომში სწორედ ამ ურთიერთკავშირზე საუბარი და წარმოდგენილია შესაბამისი მუსიკალური მასალა.

MARIAM OSITASHVILI

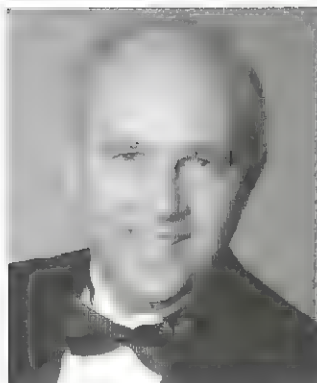
GEORGIA

Ph.D., Research Assistant at Tbilisi State University of Culture and Art (Laboratory of Complex Study of Georgian Folklore). In 1981 she graduated from Tbilisi State Conservatoire with the specialization in Musicology (Folklore). In different years she worked as Research Assistant at Tbilisi State Conservatoire Department of Georgian Folk Music and as the Head of Music Chair at Tbilisi State Institute of Culture. Her scientific interest is focused on the problems of Georgian hymnography. In 1983 she received her Ph.D. for thesis "The Georgian 8-Echo System and its Mode-Intonational Basis", which is the first dissertation in the sphere of old Georgian professional music. She has more than ten published scientific papers. She is a participant of field trips and a number of scientific conferences.

ON THE INTERRELATION BETWEEN GEORGIAN SECULAR AND SACRED POLYPHONY

Georgian secular polyphony paved the way for Georgian sacred polyphony. Throughout the centuries of their co-existence church hymns and folk songs underwent mutual influence, filling and enriching each another. This interrelation is discussed and suitable musical material is presented in the paper.

კლეიტონ პარი აშშ

საგუნდო განყოფილების ხელმძღვანელი და დირიჟორი დე პოლის უნივერსიტეტში, სადაც დირიჟორობს გუნდებს, მიჰყავს დირიჟორობის, მუსიკალური განათლების, საგუნდო ლიტერატურისა და ორატორიის კურსი. იგი აქტიურადაა ჩართული საშემსრულებლო საქმიანობაში ჩიკაგოში, მდერის ბაროკოსა და ბელა ფონეს მუსიკას; მან მონაწილეობა მიიღო ცინცინატის ოპერის საქვეყნოებში, ორგონ ბიწ ფესტივალში. მიწვეული იყო დირიჟორის, ლექტორის, ჟიურის წევრისა და შემსრულებლის რანგში აშშ-ს 23 შტატსა და მსოფლიოს 10 ქვეყანაში. ასევე იმოგზაურა საქართველოში და წაიკითხა ლექცია თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიაში. მას ეკავა სხვადასხვა თანამდებობა ამერიკის საგუნდო დირიჟორობა ასოციაციაში, მათ შორის იყო მამაკაცთა გუნდების ეროვნული რეპერტუარისა და სტანდარტების კათედრაზე. ამჟამად იგი ამერიკისა და კანადის საუნივერსიტეტო, სასკოლო და საზოგადოებრივი მამაკაცთა გუნდების ეროვნული ასოციაციის პრეზიდენტია.

ახალი ქორალური მულტიკულტურალიზმისკენ

დასავლეთში ქორალური მულტიკულტურალიზმის ზრდასთან ერთად დიდი რაოდენობით გამოიცა მსოფლიო მუსიკის არანჟირებები აშშ-სა და დასავლეთ ევროპის გუნდებისთვის. ზოგიერთ არანჟირებაში შენარჩუნებულია კულტურული წყარო და ტრადიცია, მაგრამ უმრავლეს შემთხვევაში ნაწარმოები იღებს ისეთ ფორმას, რომელიც ძალიან შორსაა თავისი კულტურული ფესვებისგან, რაც საგრძნობლად აჩინებს მისი შესრულების მნიშვნელობას. ნაშრომში განხილულია ტრადიციული პოლიფონიის გავრცელებისა და მისი ხელმისაწვდომობის გაფართოების გზები იმ სახით, რომ მუსიკა არ დაშორდეს თავის ორიგინალურ არსებით ბუნებას. ქართული ტრადიციული მრავალხმიანობის მაგალითზე ავტორი გუნდის დირიჟორებსა და ტრადიციულ შემსრულებლებს თავაზობს მთელ რიგ რჩევებს, ერთი მხრივ როგორ შეინარჩუნონ ბუნებრივი მუსიკალური ტრადიცია, ხოლო, მეორე მხრივ როგორ შეიძინონ ტრადიციული მუსიკის შესრულების გამოცდილება უცხო ქვეყნის გუნდებმა.

CLAYTON PARR

USA

Associate Professor of Music and Director of Choral Activities at De Paul University, where he directs choirs and teaches courses in conducting, music education, choral literature and oratorio. He is also active as a performer in Chicago, singing with Music of the Baroque and Bella Voce, and has appeared with the Cincinnati Opera, Oregon Bach Festival and the Santa Fe Desert Chorale. His activity as guest conductor, lecturer, adjudicator and performer has taken him to 23 states and 10 foreign countries, most recently to Georgia, where he guest lectured at the Sarajshvili State Conservatoire in Tbilisi. He has served in various leadership positions with the American Choral Directors Association, most notably as national Repertoire and Standards Chair for Male Choruses, and is currently President of Intercollegiate Male Choruses, a national association of university, school and community-based male choruses in the United States and Canada.

TOWARD A NEW CHORAL MULTICULTURALISM

With the growth in choral multiculturalism in the West has come a large number of published arrangements of music from around the world for choirs in places like the USA and Western Europe. Some of this music has been transmitted in keeping with its cultural source and tradition, but much of it has been altered into a form far removed from its cultural roots, greatly reducing the value of the experience of performing it. This paper will discuss ways to disseminate and broaden the accessibility of traditional polyphony without removing the music from its original essential nature. Using Georgian traditional polyphony as an example, a set of guidelines will be suggested for choral directors and traditional singers to follow, to allow both for the preservation of indigenous musical tradition and for choirs in other countries to have the experience of singing traditional music.

თინათინ ჰვანია
საქართველო

თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების კათედრის მეცნიერთანამშრომელი, კულტურისა და ხელოვნების სახელმწიფო უნივერსიტეტის პედაგოგი. დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (ფოლკლორი, 1988). მონაწილეობა აქვს მიღებული სხვადასხვა ფოლკლორისტულ ექსპედიციაში. ძირითადად იკვლევს ქართული საკრავიერი მუსიკის საკითხებს.

ქართული ხალხური სიმღერის ვერტიკალი და სიმეზიანი საკრავის წყობები (2004 წლის გურიის საექსპედიციო მასალის მიხედვით)

ქართული საკრავი, როგორც კონსტრუქცია, ქართული მუსიკალური ენის მახასიათებლების ფიქსატორს წარმოადგენს.

დაკვირვება გვიჩვენებს, რომ ქართული სიმეზიანი საკრავის კონსტრუქციულ მახასიათებელს – წყობას მნიშვნელოვანწილად განაპირობებს ქართული სიმღერის ევრტიკალი.

TINATIN ZHVANIA

GEORGIA

Researcher at Tbilisi State Conservatoire Georgian Folk Music Department and teacher at the State University of Culture and Art. Graduated from the Department of Musicology (Folklore) at Tbilisi State Conservatoire (1988). Has participated in various folklore expeditions. Mainly works on the problems of Georgian instrumental music.

THE HARMONIOUS CHORD OF GEORGIAN FOLK SONG AND THE TUNES OF STRING INSTRUMENT

(based on the field-work materials from Guria 2004).

Georgian instrument, as a structure, fixes the characteristics of Georgian musical language. Observations have shown that tune - the structural characteristics of Georgian string instrument, is significantly conditioned by the harmonious chord of Georgian song.

იოსებ შორღანია ასპიტრალია

ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი, პროფესორი, მეღბურნის უნივერსიტეტის მუსიკის ფაკულტეტის მეცნიერ-მკვლევარი. დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (ფოლკლორი, 1978 წ.) 1982 წელს დაიცვა საკანდიდატო, ხოლო 1991 წელს სადოქტორო დისერტაცია (კიევის სახელმწიფო კონსერვატორია). იყო თბილისის კონსერვატორიის პროფესორი და თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ხმელთაშუა ზღვის კულტუროლოგიის სამეცნიერო ცენტრის მუსიკის სექციის გამგე-აქვს ოთხმოცდაათზე მეტი გამოქვეყნებული შრომა სხვადასხვა ენაზე, მათ შორის სტატიები მუსიკისა და მუსიკოსების გროუვის ახალ ლექსიკონსა და მსოფლიო მუსიკის კარლანდის ენციკლოპედიაში. ავტორია წიგნის „ქართული ტრადიციული მრავალხმიანობა მრავალხმიანი კულტურათა საერთაშორისო კონტექსტში“ (თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 1989). არის ტრადიციული მრავალხმიანობის I საერთაშორისო სიმპოზიუმის მოხსენებების კრებულით თანარედაქტორი (თბილისი, 2003).

INTERROGO ERGO COGITO: რესპონსორული სიმღერა და ადამიანური აზროვნების საწყისები

აშკარა ევოლუციური პარალელები არსებობს ცხოველთა სამყაროში არსებულ ჯგუფურ ვოკალიზაციასა და ადამიანთა საზოგადოებებში არსებულ ვოკალურ ქცევას შორის. მოხსენებაში შევეცდები დავადგინო ის პრინციპული მომენტი (ან ევოლუციური ნახტომი), როცა შესაძლოა მომხდარიყო გადასვლა პოშინიდური ვოკალური კომუნიკაციიდან ადამიანურ კომუნიკაციაზე. ჩემი აზრით, პრინციპული ცვლილება ვოკალურ კომუნიკაციაში მოხდა რესპონსორული (კითხვა-პასუხის ფორმაზე აგებული) სასიმღერო ფორმების გაჩენის შემდეგ. რესპონსორული სიმღერა მსოფლიოს მუსიკალური კულტურების (როგორც მრავალხმიანი, ისე ერთხმიანი) ერთ-ერთი უძლიერესი უნივერსალია. მისი გაჩენით საფუძველი ჩაეყარა ახალ ფენომენს შეკითხვების მიცემაზე და პასუხების გაცემაზე დამყარებულ ორმხრივ დიალოგურ კომუნიკაციას. რესპონსორული სასიმღერო ფორმის (ანუ კითხვითი წინადადებისა და კითხვა-პასუხის ფენომენის) გაჩენამ სრულებით ახალ, ცხოველთა სამყაროსთვის მიუწვდომელ სიმაღლეზე აიყვანა ადამიანური აზროვნება. თუ პერფორმირებას გავეყვებით ცნობილ ლათინურ გამოთქმას *Cogito ergo Sum* („ვაზროვნებ მაშასადამე ვარსებობ“) მივიღებთ ევოლუციურად დატვირთულ გამოთქმას *Interrogo ergo Cogito* („შეკითხვას ვიძლევი, მაშასადამე ვაზროვნებ“).

JOSEPH JORDANIA

AUSTRALIA

Doctor of Music, Professor, Research Associate of the Faculty of Music at the University of Melbourne. Graduate of the Tbilisi State Conservatoire (1978). He received his Ph.D. in 1982 and doctorate in 1991 (Kiev State Conservatory). He is a former Professor of the Tbilisi State Conservatoire and Head of Musicological Section at the Centre of Mediterranean Studies of Tbilisi State University. He is the author of more than 90 published works in several languages, including major articles in *The New Grove's Dictionary of Music and Musicians*, *Garland Encyclopedia of World Music* and a book “Georgian Traditional Polyphony in International Context of Polyphonic Cultures” (Tbilisi University Press, 1989). Co-editor of the Proceedings for the First International Symposium on Traditional Polyphony (Tbilisi, 2003).

INTERROGO ERGO COGITO: RESPONCORIAL SINGING AND THE ORIGINS OF HUMAN INTELLIGENCE

There is a clear continuum between the group vocalisation of certain species of the animal kingdom (including, supposedly, our hominid ancestors) and human vocal behaviour. The paper tries to establish the moment of shift from the pre-human to human vocal communication. I suggest that the defining shift in the evolution of the vocal communication occurred with the emergence of the responsorial forms of singing. Responsorial singing is one of the strongest universalities of all existing human cultures, and with its emergence a new phenomenon - two way communication based on asking questions and answering them - came into the evolution of the human communication. Emergence of responsorial singing (aka - interrogatives) pushed the intellectual development of our ancestors to a new level, unknown to the animal kingdom. Rephrasing the well-known latin saying *Cogito ergo Sum* (“I am thinking, therefore I exist”) according to my model gives us the following evolutionary statement *Interrogo ergo Cogito* (“I ask questions, therefore I am Thinking”).

დაივა რაჩუნაიტე-
ვიჩინიენე
ლიტვა

DAIVA RACIUNAITE-
VICINIENE

LITHUANIA

Doctor of Arts, Associate Professor and Head of the Department of Ethnomusicology at Lithuanian Academy of Music. Graduated from Lithuanian Academy of Music (1985). Has published numerous scientific articles and the books: *Sutartinės atlikimo tradicijos* ("The Traditions of Performing the *Sutartinės*", 2000) and "*Sutartinės*. Lithuanian Polyphonic Songs" (2002). Actively participates in the conferences in Lithuania and abroad. Is a member of ESEM and Lithuanian Composers' Union and organizer of International Folklore Festival *Skamba skamba kankliai*, leader of a *sutartinės* performers group *Trys keturišos*. Areas of her scientific interest are: *sutartinės* and other forms of early polyphony; traditional singing in contemporary culture; peculiarities of performance; publishing of sound records' (CD's); mythology.

MANIFESTATIONS OF DRONE IN THE
TRADITION OF LITHUANIAN POLY-
PHONIC SINGING

Up to now Lithuanian ethnomusicologists have not paid any attention to bourdon singing in Lithuania, although the bourdon singing (or only its manifestations) is witnessed by respondents' remarks about singing and folk terminology. There are songs which imitate milling by grindstones, their buzz (humming *u-u-u* in a deep voice) or the sound of bagpipe (drone). At the end of the 20th century there was fixed a peculiar singing 'with bass' in three voices. This phenomenon attracted our attention. The singers state about the fourth voice, the latter being "a continuous, low, dull humming sound". This part was called *tranavimas*. The verb *tranuoti* (to drone) means "to drag, to pull". We assume, the term *tranavimas* and the type of singing, reveal and get involved in all European bourdon polyphony field of meaning.

ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი, ლიტვის მუსიკალური აკადემიის ეთნომუსიკოლოგიის კათედრის გამგე და დოცენტი. დაამთავრა ლიტვის მუსიკალური აკადემია (1985). გამოქვეყნებული აქვს მრავალი სამეცნიერო სტატია. არის ავტორი წიგნების „სუტარტინების შესრულების ტრადიცია“ (2000) და „სუტარტინები. ლიტვეური მრავალხმიანი სიმღერები“ (2002). იგი აქტიურად მონაწილეობს ლიტვაში და მის ფარგლებს გარეთ მოწოდებულ კონფერენციებში, არის ESEM-ის და ლიტვის კომპოზიტორთა კავშირის წევრი, საერთაშორისო ფოლკლორული ფესტივალის *Skamba skamba kankliai*-ს ორგანიზატორი, *სუტარტინების* შემსრულებელი გუნდის *Trys keturišos*-ის ხელმძღვანელი. მისი სამეცნიერო ინტერესების სფეროა: *სუტარტინები* და ადრეული მრავალხმიანობის სხვა ფორმები, ტრადიციული სიმღერა თანამედროვე კულტურაში, შესრულების თავისებურებები, მითოლოგია, ხმოვანი ჩანაწერების (კომპაქტური დისკების) გამოცემა.

ბურღონის გამოვლენა ლიტვური მრავალხმიანობის სიმღერის ტრადიციებში დღემდე ლიტველი ეთნომუსიკოლოგები ყურადღებას არ აქცევენ ბურღონის ლიტვის ტრადიციაში, თუმცა ბურღონის (ან მხოლოდ მის გამოვლენას) აღსატყობებს რესპონდენტთა შენიშვნები სიმღერისა და ფოლკლორის ტერმინოლოგიის შესახებ. ზოგ სიმღერაში ხდება დოლაბით ფქვის ხმოვანების, მისი გუგუნის (დაბალი ხმით ნამღერი გაბმული ბგერა „უ“), ან გუდასტვირის ხმოვანების (ბურღონი) იმიტაცია. მე-20 საუკუნის ბოლოს დამკვიდრდა თავისებური სამხმიანი სიმღერა „ბანის თანხლებით“. ამ მოვლენამ ჩვენი ყურადღება მიიქცია. სიმღერდები იუწყებიან მეოთხე ხმის შესახებ, რომელიც „უწყვეტი, დაბალი, მონოტონური, გაბმული ბგერაა“. ამ ხმას ეწოდა *tranavimas*, ხოლო მის აღმნიშვნელ ზმნას – *tranuoti*, რაც ნიშნავს „თრევას, ზიდვას, გაწევას“. ვფიქრობთ, რომ ტერმინი *tranavimas* და სიმღერის ასეთი ტიპი მფლანგდება და გამოყენებულია ევროპული ბურღონული მრავალხმიანობის ყველა სახეობაში.

უულვ ვან სილვერი დიდი ბრიტანეთი

აქვს არქიტექტორის განათლება (სპეციალიზაცია – პრეისტორიული სტრუქტურის აკუსტიკა). მინიჭებული აქვს ხარისხი ეკონომიკასა და ადამიანის ბიოლოგიაში (კემბრიჯის უნივერსიტეტი) მისი საექსპედიციო მოღვაწეობიდან აღსანიშნავია კემბრიჯის უნივერსიტეტისა და ბიბისისათვის მოწოდებული ექსპედიცია წყალქვეშა ნავით ოდისევსის მარშრუტით ხმელთაშუა ზღვის გარშემო; სპილოებზე საკონტროლო დაკვირვება ბოშოში და ნიანგების მოშენება კანოში (ორივე შემთხვევაში იყო საზოგადოებრივი ადმინისტრირების სამეფო ინსტიტუტის პროექტის დირექტორი).

ნაშრომი მრავალხმიანობის წარმოშობის შესახებ მომზადდა ანსამბლ „მასპინძლის“ წევრებთან ერთად (მათ შორის არიან ანთროპოლოგები, პედაგოგები, მუსიკისმცოდნეები, ლინგვისტები); აგრეთვე კულტურული ტრადიციის ეროვნული ცენტრის, ბრიტანეთის ხმოვანი არქივის, ბიბისის ბუნების ისტორიის არქივის, ბუნების ისტორიული მუზეუმის, ჰომინანის მუზეუმის, სესიდ შარპის ბიბლიოთეკის, სამეცნიერო კვლევის ცენტრისა და ლონდონის ქართული სკოლის დახმარებით

არის მრავალხმიანობა მხოლოდ ადამიანური მოვლენა?

ამის გასარკვევად ჩვენ გუჯრდება რამდენიმე მილიონი წლით უკან დაბრუნება მრავალხმიანობის, მსოფლიო დამწერლობისა და ენების სათავეებთან. აღნიშნულის დემონსტრირება მოხდება ცხოველთა „ეოკალიზაციის“ ჩანაწერების ანალიზით და დამწერლობის ფორმებთან ვიზუალური შედარებით. საგუნდო პოლიფონიასთან კავშირები ნაჩვენები იქნება ანსამბლ „მასპინძლის“ შესრულებით და ბრიტანეთში არსებული ჩანაწერების ფრაგმენტებით. ცხოველთა „ეოკალიზაციაში“ იგულისხმება სხვადასხვა მოვლენებთან დაკავშირებული ხმოვანი სიგნალები. ისინი შესაძლოა იყოს უნისონური, პარმონიული, ანტიფონური, პოლიფონიური, კაკაფონური – როგორც ჩვენი კონცერტები. უფრო მეტიც, ყველა ანბანს (და მათ შორის ჩინურს) აქვს მარტივი ბგერების ერთი ფუნდამენტური ქსელი, რომლის ფორმა გვიჩვენებს, როგორ განვითარდა ოქტავა, პენტატონიკური ბგერათრიგები. არსებობს ვიწრო პარალელები ადამიანის და სამხრეთაფრიკელი მაიმუნის მიერ (ეს ხაზი გამოიყოფა ადამიანის ევოლუციის ხაზს 12 მილიონი წლის წინ) გამოცემულ ბგერებს შორის, რაც გვაბრუნებს უკან დასაწყისისკენ.

WOOLF VAN SILVER

UK

His early training was architectural, with a special interest in the acoustics of prehistoric structures. He took an economics degree and a research degree in human biology at Cambridge. His field work included sub-marine research along Odysseus's route round the Mediterranean (for Cambridge and the BBC); elephant control in Borno State, and crocodile rearing in Kano (both as Project Director for the Royal Institute of Public Administration).

He developed the paper on origins of polyphony in collaboration with ensemble Maspindzeli members. They include anthropologists, teachers, musicologists, linguists, and scientists. Other key contributions came from the National Centre for Cultural Tradition, British Sound Archive, BBC Natural History Archive, Natural History Museum, Horniman Museum, Cecil Sharp Library, Centre for Performance Studies, and London Georgian Supplementary School.

IS POLYPHONIC SINGING UNIQUELY HUMAN?

We may need to look back several million years for the origins of polyphony, choirs, and all the world's scripts and languages. This is demonstrated by recordings and analyses of animal "vocalisations" and visual comparisons of forms of writing. Links with choral polyphony are exemplified by Maspindzeli and extracts from recordings of works from all over Britain.

Vocalisations cover cries of alarm, distress, territory, challenge, mating, triumph, and reassurance, and range through unison, harmony, antiphony, polyphony, to cacophony - rather like our concerts. Furthermore, all alphabets (and Chinese) share their origin in one fundamental grid of simple sounds. The shape of that grid suggests how octave, pentatonic scales, and emotional associations with notes developed. Every letter retains a meaning and there are close parallels between the sounds used by humans and vervet monkeys (whose line separated from ours 12 million years ago), which takes us back to the beginning.

რეპეკა სტიუარტი ნიდერლანდები

Schola Cantorum Brabantiae-ს დამაარსებელი და ხელმძღვანელი. სწავლობდა მუსიკისმცოდნეობის, ეთნომუსიკოლოგიისა და ვოკალის სპეციალობით რამდენიმე უნივერსიტეტში. ბაკალავრის ხარისხი მიიღო სტენფორდის უნივერსიტეტში. 1973 წელს კალიფორნიის უნივერსიტეტში (ლოს ანჯელესი) მიენიჭა დოქტორის წოდება ინდური კლასიკური მუსიკის სპეციალიზაციის განხრით. 1974 წლიდან მისი ძირითადი ინტერესის საგანი ხდება ევროპის ადრეული ვოკალური ტრადიციები. 1991 წელს დაარსა ბაროკოს სიმღერის ფაკულტეტი პაავის სამეფო კონსერვატორიაში, სადაც 17 წლის განმავლობაში ეწეოდა პედაგოგიურ მოღვაწეობას. დღიდან დაარსებისა (1987) 2002 წლამდე იგი იყო *Cappella Pratensis*-ის კაპელმასტერი, ამჟამად ხელმძღვანელობს ანსამბლს *Schola: Dufay*. გამოქვეყნებული აქვს რამდენიმე სტატია ადრეულ მოდალურ მუსიკასა და მის ვოკალურ ტექნიკაზე.

პოლიფონია: ზემოთხსენებული ტრადიციამდე. შეცვლილი ბარემო-შეცვლილი შეტყობინება?

დასავლეთ ევროპაში ფიქსირებული პოლიფონიის შესრულებას 1000 წელზე მეტი ხნის ისტორია აქვს. აღმოსავლეთ ევროპის რამდენიმე ქვეყანაში, რომელთა შორის საქართველო გამორჩეული მაგალითია, პრაქტიკა და მასშტაბი იმპროვიზაციული პოლიფონიის ხელისშეწყობა აკრძალულია დასავლეთ ევროპაში მოდალობის პრინციპები დაესაყდრებია დაახლოებით რენესანსის დასრულების პერიოდიდან. აღმოსავლეთ ევროპის, ახლო აღმოსავლეთის, შუა აღმოსავლეთის, ინდოეთისა და ჩრდილოეთ აფრიკის ბევრ ქვეყანაში მოდალური მუსიკა, რომელიც ხშირად წადგებილია დასავლეთის ძლიერი ტონალური ტრადიციებით, არა მარტო ისევე პრაქტიკაშია, არამედ დაფასებულია ამ კულტურების წარმომადგენელთა მიერ. მსოფლიოს იმ ადგილებში, სადაც მოდალური მუსიკა ჯერ კიდევ ცოცხალია (მონოფონიური, თუ პოლიფონიური), უდრის მისი ძირითადი მოდალური პრინციპები, რომლებიც დიამეტრულად უპირისპირდება დასავლეთის კლასიკურ ტრადიციებს, იქნება ის ტონალური, მოდალური, პოლიფონიური, პოლიფონიური, სასიმღერო თუ საკეკავო. რა პრინციპებია, რომლებიც არა მარტო დაგვაგვიწყნად, არამედ მთლიანად უარყვით? დაეხმარება მათი გამოყენება ადრეულ პოლიფონიურ ტრადიციებს დაიბრუნონ საკუთარი, არც ერთად იმპროვიზაციული და სპონტანური ბუნება? ჯერ კიდევ სუნთქევენ ისინი?

REBECCA STEWART

THE NETHERLANDS

Founder and Head of the *Schola Cantorum Brabantiae*. She studied musicology, ethnomusicology and voice at several universities, receiving her Bachelor's Degree at Stanford University and her Ph.D. at the University of California at Los Angeles, with a specialisation in Hindusthani classical music (1973). Since 1974 she has focused her attention primarily on early European vocal traditions. In 1991 she founded the Baroque Singing Department at the Royal Conservatory in The Hague and taught there for 17 years. After having functioned as maestro di cappella of the *Cappella Pratensis* from its inception in 1987 until 2002 she is now head of the ensemble *Schola: Dufay*. She has published several articles on early modal music and its vocal techniques.

POLYPHONY: FROM ORAL TO WRITTEN TRADITION. A CHANGED MEDIUM = A CHANGED MESSAGE?

In Western Europe written polyphony has been sung for more than a 1000 years. In several Eastern European countries, of which Georgia is the most pronounced example, the practice and therefore art of improvised polyphony is still very much alive. In Western Europe the principles of modality have been forgotten since at least the end of the Renaissance. In most Eastern European countries and all those cultures of the Near East, Middle East, India and North Africa modal music, although often watered down by the powerful tonal traditions of the West, is still not only practiced but held in great esteem by the members of those cultures. Within the areas of the world in which modal music is still very much alive, be it monophonic or polyphonic, basic modal principles are followed which are almost diametrically opposed to those followed in the classical traditions of the West, be they tonal or modal, homophonic or polyphonic, sung or played. What are these principles that we have not only forgotten but entirely rejected? Can their use help our own earliest polyphonic traditions to regain their own essentially improvised and spontaneous nature? Are they still breathing?

მაგდა სუხიაშვილი
საქართველო

თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ექსპერიმენტული სკოლის პედაგოგი. დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (მუსიკის ისტორია, 1987) და თბილისის სასულიერო აკადემია (ქრისტიანული ანთროპოლოგიის ფაკულტეტი, 1994). ეწევა პედაგოგიურ მოღვაწეობას თბილისის კულტურისა და ხელოვნების სახელმწიფო უნივერსიტეტში. მისი მიზანია ძველი ქართული სასულიერო მუსიკის კვლევა.

ქართულ სამკლესიო საგალობლებში *დასდებლის მეცნიერების* გამოვლენის ზოგიერთი ასპექტის შესახებ

ავტორი ქართული საეკლესიო საგალობლების მაგალითზე განიხილავს შუა საუკუნეების ჰიმნოგრაფთა ზოგიერთ შემოქმედებით მეთოდს, რომელსაც იოვალისწინებდა *დასდებლის მეცნიერება* (ცოდნა საეკლესიო საგალობლების პოეტური ტექსტის პანზე გაწეობის შესახებ).

MAGDA SUKHIASHVILI

GEORGIA

Teacher at Tbilisi State Conservatoire Experimental School. Graduated from the Department of Music History at Tbilisi State Conservatoire (1987) and the Department of Christian Anthropology at Tbilisi Theological Academy (1994). Teaches at Tbilisi State University of Culture and Art. Her scientific research activities are focused on the investigation of ancient Georgian sacred music.

SOME ASPECTS OF *DASDEBLIS METSNIEREB* EXPRESSION IN GEORGIAN CHURCH HYMNS

Some creative methods of the medieval hymnographers, that implied *dasdeblis metsniereba* i.e. the knowledge of putting poetic text of church hymns on melody, is discussed by the author on the example of Georgian church hymns.

ნინო შირცხალავა საძარბაზო

თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების კათედრის მეცნიერთანამშრომელი. დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (ფოლკლორი, 1980 წ.). იკვლევს ქართული საერო და სასულიერო მუსიკალური შემოქმედების ესთეტიკის საფუძვლებს შუა საუკუნეების ქართული ფილოსოფიის ასპექტით. გამოქვეყნებული აქვს არაერთი სტატია კონსერვატორიის სამეცნიერო კრებულებსა და ჟურნალებში. სისტემატურად მონაწილეობს ადგილობრივ და საერთაშორისო კონფერენციებში.

იოანე პეტრიჭის მნიშვნელობის შესახებ ქართული პირობების ისტორიაში

რამდენიმე წელია საქართველოში აქტიურად მოღვაწეობს „ბიზანტიური გალობის შემსწავლელი ჯგუფი“, რომელიც კითხვის ნიშნის ქვეშ აყენებს ქრისტიანული თვალსაზრისით მრავალსმიანობის კანონიკურობის საკითხს ქართულ სასულიერო მუსიკაში. ძველი ქართული საგალობლების კანონიკურობის საკითხი ეჭვის ქვეშ დგება მათი სამხმიანი ჟღერადობის გამო. მე-11 საუკუნის ქართველი ღვთისმეტყველისა და მოაზროვნის – იოანე პეტრიჭის ფილოსოფია ის წერილობითი დოკუმენტია, რომელიც წარმატებით ასაბუთებს ქრისტიანული თვალსაზრისით, მაღალმხატვრული ქართული სამხმიანი გალობის სრულ კანონიკურობას.

NINO PIRTSKHALAVA

GEORGIA

Researcher at Tbilisi State Conservatoire Department of Georgian Folk Music. She is a graduate of Tbilisi State Conservatoire with the specialization in Musicology (1980). Her research focuses on the problems of aesthetic principles of Georgian secular and sacred music in the aspect of Medieval Georgian philosophy. She has published a number of articles in the books of scientific works of the Tbilisi State Conservatoire and various journals. She regularly takes part in local and international conferences.

IOANE PETRITSI'S SIGNIFICANCE IN THE HISTORY OF GEORGIAN HYMNOGRAPHY

“Byzantine Chant Learners' Group”, which questions the canonization of polyphony in Georgian sacred music from the Christian point of view, has been very active in Georgia for the last few years. **The canonization of old Georgian chants is questioned for their three-part constitution.** The philosophy of the 11th century Georgian theologian and thinker Ioane Petritsi is the written source, that convincingly substantiates the complete canonization of highly artistic Georgian three-part chanting.

ზრანც ფოიდერმაირი ავსტრია

ხელოვნების მაგისტრი და ფილოსოფიის დოქტორი, ვენის უნივერსიტეტის საპატიო პროფესორი. ვენის უნივერსიტეტში სწავლობდა მუსიკისმცოდნეობასა (ერეკ შენკთან და ვალტერ გრაფთან) და კულტურის ანთროპოლოგიას (ერეკ პაკელთან და ვალტერ კირშბერგთან). საკანდიდატო დისერტაცია დაიცვა 1964 წელს ვალტერ გრაფთან. 1972 წელს სადოქტორო დისერტაციის დაცვის შემდეგ, მან შეცვალა ვალტერ გრაფი შედარებითი მუსიკისმცოდნეობის (ეთნომუსიკოლოგია და სისტემატური მუსიკისმცოდნეობა) პროფესორის თანამდებობაზე (1973), რომელსაც ეკავა პენსიაზე გასვლამდე (1999). იგი არის ავსტრიის მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი 1986-1990 წლებში იყო ავსტრიის მუსიკისმცოდნეთა საზოგადოების პრეზიდენტი.

ნაშრომის თანაავტორია შერნერ ა. ღონიჩი.

გუზდონული მრავალხმიანობის ანალიზი

მრავალხმიანი მუსიკის კვლევას ხელს უშლის უნიფიცირებული ტერმინოლოგიის უქონლობა, რაც ართულებს როგორც მსჯელობას, ისე სამეცნიერო კვლევის შედეგების შეჯამებას მაშინაც, როდესაც არსებობს გადაუდებელი აქცილებლობა. დაიწყოს მუშაობა უნიფიცირებული ტერმინოლოგიური ლექსიკონის შექმნაზე. განსაკუთრებით უნდა დაზუსტდეს მრავალხმიანი მუსიკისთვის საჭირო, კულტურული შესაძლებლობისგან თავისუფალი, ძირითადი კომპონენტები და გაირკვეს, როგორ ხდება მათი სპეციფიკური ფორმირება ცალკეულ კულტურაში არსებული კონცეფციების მიხედვით. ამისთვის საჭიროა გაუმართლებადი ფენომენოლოგიური აღწერა ფსიქოაკუსტიკური ასპექტების გათვალისწინებით. ვინაიდან ფსიქოაკუსტიკა არის ხიდი მუსიკის ფიზიკურ სუბსტრატსა და მის აღქმას შორის. მუსიკის შექმნაში ფსიქოაკუსტიკური ასპექტები მონაწილეობს კომპოზიტორისა და მუსიკოსების მუსიკალური გამოცდილების სახით. წარმოდგენილი ნაშრომი ახდენს ასეთი მიდგომის ილუსტრირებას ბურდონული პოლიფონიის ზოგიერთი ნიმუშის ანალიზის საფუძველზე. კერძოდ, განხილულია რაგა, ბუღარული მართლმადიდებლური საგალობელი და ქართული ქალაქური სიმღერები დუდუკების თანხლებით.

FRANZ FOEDERMAYR

AUSTRIA

M.A., Dr. Phil., Professor Emeritus at the University of Vienna. He studied musicology (with Erich Schenk und Walter Graf) and cultural anthropology (with Josef Haeckel and Walter Hirschberg) at the University of Vienna. He took the Doctorate with Graf in 1964. After completing the habilitation in 1972 at Vienna he succeeded Graf in 1973 as full Professor of Comparative Musicology (Ethnomusicology and Systematic Musicology), a post he held until his retirement in 1999. He is a corresponding member of the Austrian Academy of Sciences and between 1986-1990 was the President of the Austrian Society of Musicology. Co-author of the paper WERNER A. DEUTSCH.

ANALYSING DRONE POLYPHONY

Research in multipart music greatly suffers from the absence of a standardised terminology, a fact which makes the discourse difficult and hampers summarising the many results of scientific research. Therefore there is an urgent need to work out the foundations of such a standardised terminological vocabulary, especially in specifying culturally unconditioned basic components of creating multipart music, and seeing how they are shaped in a specific way according to the concepts of the particular culture. This means, among other things, that the phenomenological description has to be improved by taking psychoacoustic aspects into account, because psychoacoustics builds the bridge between the physical substratum of music and its perception, and psychoacoustic aspects are introduced into the creation of music via the musical experience of composers and musicians. The paper illustrates this approach by analysing some examples of drone polyphony: *raga* music, a Bulgarian orthodox church song, and Georgian urban songs played by three *dudukis*.

დიტერ ქრისტენსენი
აშშ/გერმანია

ნიუ იორკის კოლუმბიის უნივერსიტეტის მუსიკის პროფესორი (ეთნომუსიკოლოგი). 1957 წელს იერლინის თავისუფალ უნივერსიტეტში მიენიჭა ფილოსოფიის დოქტორის წოდება შედარებით მუსიკისმცოდნეობასა და ანთროპოლოგიაში. იყო ბერლინის ფონოგრამების არქივის დირექტორი. 1971 წელს მიიღო პროფესორის თანამდებობა და სათავეში ჩაუდგა კოლუმბიის უნივერსიტეტის ეთნომუსიკოლოგიის ცენტრს. იგი ასევე ასწავლიდა ბერლინის, ვესდლინის, ნიუ იორკის, პამბურგის და ლისაბონის უნივერსიტეტებში. ეკავა იშნმსკო-ს ტრადიციული მუსიკის საერთაშორისო საბჭოს გენერალური მდივნისა და სხვა თანამდებობები; იყო ტრადიციული მუსიკის ყოველწლიური კრებულისა და ეთნომუსიკოლოგიის ჟურნალის რედაქტორი. მის მრავალრიცხოვან პუბლიკაციებს შორისაა სტატიები ბოსნიისერცგოვინას მუსიკალურ ტრადიციებზე და ხმოვანი ჩანაწერები, რომლებიც მოიპოვა მეუღლესთან, ნერტუს ქრისტენსენთან ერთად ამ რეგიონში 1957-1974 წლებში მოწყოლილი საველე ექსპედიციების დროს.

ბოსნია-ჰერცეგოვინას ვოკალური მრავალხმიანობა საქართველოსა და ხმელთაშუა ზღვის ძველმეზობის კონტექსტში.

დასავლეთ ბოსნიასა და ჰერცეგოვინას სოფლებში სიმღერა ჩვეულებრივ არის სოციალური, თანამონაწილეობითი საქმიანობა, რომელიც მჭიდრო პოლიფონიურ სტრუქტურას ქმნის იგი დიდი ხანია იკვრობს მუსიკისმცოდნეებისა და ფოლკლორისტების ყურადღებას. ნაშრომში გამოყენებულია ამ რეგიონის სამ სოფელში ჩატარებული ხანგრძლივი ექსპედიციის მონაცემები. ყურადღება გამახვილებულია ჯგუფურ სიმღერაზე, როგორც შესრულების ფორმაზე, რაც საშუალებას გვაძლევს ჩავიხედოთ მისი ძირითადი შემეცნებითი პროცესების წიაღში და შევადაროთ პოლიფონიური ვოკალური ტრადიციები და მათი პროდუქტები – მუსიკალური პანგები, რომლებიც მსგავსებას ამჟღავნებენ.

DIETER CHRISTENSEN

USA/GERMANY

Professor of Music (Ethnomusicology) at Columbia University, New York. After earning his Ph.D. (1957) in Comparative Musicology and Anthropology at the Free University Berlin, he worked at the Berlin Phonogramm-Archiv under Kurt Reinhard, whom he succeeded as the director. In 1971, he accepted a professorship and the direction of the Center for Ethnomusicology at Columbia University. He also taught at the Free University of Berlin, Wesleyan University (USA), City University of New York, University of Hamburg (Germany), and Universidade Nova de Lisboa (Portugal). Dr. Christensen served as Secretary General of the International Council for Traditional Music (UNESCO), in various UNESCO functions, as Editor of the Yearbook for Traditional Music, and as book review editor for the journal Ethnomusicology. His numerous publications include articles and sound recordings dealing with musical practices of Bosnia and Hercegovina. These are the results of field work he conducted jointly with his wife, Nerthus L. Christensen, M.A., between 1957 and 1974.

VOCAL POLYPHONY IN BOSNIA-HERCEGOVINA IN THE GEORGIAN AND MEDITERRANEAN CONTEXT.

In the villages of Western Bosnia and the Hercegovina, singing is generally a social, participatory activity producing dense polyphonic structures that have for long attracted the attention of musicologists and folklorists. This paper is based on extended field work in three villages. It focuses on group singing as performance to gain insights into the underlying cognitive processes, and thereby an additional basis for comparison with polyphonic vocal practices whose products – the sounds of music – show similarities.

ნინო ჭამბაშიძე
საპარტეზელო

ისტორიის მეცნიერებათა კანდიდატი, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის საქართველოს სულიერი კულტურის ეთნოლოგიური შესწავლის განყოფილების უფროსი მეცნიერთანამშრომელი, საქართველოს საპატრიარქოსთან არსებული ქრისტიანული კვლევის საერთაშორისო ცენტრის თანამშრომელი. დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დასავლეთ ევროპის ენებისა და ლიტერატურის ფაკულტეტი ინგლისური ენის განხრით (1977). 1991 წელს დაიცვა საკანდიდატო დისერტაცია თემაზე: „ახალწლის დღეობათა ციკლი აღმოსავლეთ საქართველოში (ერწო-თიანეთი)“, რომელიც ამავე სათაურით წიგნად გამოიცა 2004 წელს. მისი სამეცნიერო ინტერესების სფეროა ძველ-ქართული წარმართული კალენდრის, რელიგიური დღესასწაულების, წეს-ჩვეულებების, რელიგიური სინკრეტიზმის, ადრეული ქრისტიანობის, მარტიროლოგიის, ქრისტიანიზაციის, ლიტურგიკის პრობლემები. გამოქვეყნებული აქვს არაერთი ნაშრომი.

ჭონას ტრადიცია და მისი ბენეფიციის ზომიერობა საპარტეზელოში
მოხსენებაში ეთნოგრაფიული, ყოვლკლორული, ლიტურგიკული, ისტორიული მასალების საფუძველზე განხილულია *ჭონას* ტრადიცია საქართველოში. აგრეთვე, ტერმინ *ჭონა* ეტიმოლოგია და ამ საწესო ჩვეულებების სინკრეტული ბუნება. მოცემულია წინაქრისტიანული და ქრისტიანული პლასტების გამოყოფის, მათი მიზანდასახულობის, რიტუალის განვითარების შესაძლო გზისა და რელიგიური არსის წარმოშენის მცდელობა. გამოთქმულია მოსახურება, თუ რატომ არის *ჭონა* აღიღოსთან მიმართებაში შეზღუდულ გეოგრაფიულ არეალში გავრცელებული და აქედან გამომდინარე მოცემულია ტრადიციის შესაძლო ქრისტიანული ფესვების რესტავრაცია.

NINO GHAMBASHIDZE

GEORGIA

Ph.D., Senior Researcher at the Department for Ethnologic Studies of Spiritual Culture at Tbilisi State Institute of History and Ethnology of the Georgian Academy of Sciences. At the same time works at the International Centre of Christian Studies of the Georgian Patriarchate. Graduated from the Faculty of Western European Languages and Literature (English language and literature, 1977). In 1991 defended the Candidate's thesis on "The Cycle of New Year's Festivals in Eastern Georgia (Ertso-Tianeti)" which was published as a book in 2004 under the same title. Her scientific interest is focused on the study of the problems of ancient Georgian pagan calendar, religious festivals, traditions, religious syncretism, early Christianity, martyrology and liturgy. She has published several works.

TRADITION OF *CHONA* AND SOME QUESTIONS ON ITS GENESIS

The tradition of *Chona* in Georgia as well as the etymology of the term *chona* and the syncretic nature of this ritual are discussed on the basis of ethnographic, folklore, liturgical and historical materials. The attempt has been made to single out the pre-Christian and Christian strata, to reveal their purpose, the possible way for the development of the ritual and its religious essence. The opinion is uttered why *Chona*, unlike *Alilo*, has more restricted geographical area of prevalence. The attempt to restore the possible Christian roots of the tradition has been made.

მანანა შილაკაძე საქართველო

ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის წამყვანი მეცნიერთანამშრომელი. სადოქტორო დისერტაცია დაიცვა თემაზე „ქართულ-ჩრდილოკავკასიური ეთნოკულტურული ურთიერთობანი“ (1991). მისი კვლევის პრიორიტეტული სფეროა ქართული და ჩრდილო კავკასიის ხალხთა საკრავები და საკრავიერი მუსიკა, ქართული მუსიკალური ტერმინოლოგია. გამოქვეყნებული აქვს 60-მდე სტატია ქართულ, რუსულ და გერმანულ ენებზე. ავტორია რამდენიმე წიგნისა, მათ შორის „ქართული ხალხური საკრავები და საკრავიერი მუსიკა“ (თბილისი, *მეცნიერება*, 1970), „ქართული ხალხური მუსიკალური ტრადიციები და თანამედროვეობა“ (თბილისი, *მეცნიერება*, 1988), „ეთნომუსიკოლოგიის საგანი, მეთოდები და ამოცანები“ (თბილისი, *მეცნიერება*, 1991). მონაწილეობს რესპუბლიკურ და საერთაშორისო კონფერენციებში.

ქართული ხალხური საკრავიერი პანბების მრავალხმიანობა (სამხმინაობა) და ტერმინი ზილი

ჩონგური ოთხხმიანი ქართული საკრავია, რომლის სპეციფიკურ თავისებურებას წარმოადგენს ის, რომ მისი ერთ-ერთი სიმი, მეოთხედ ან ზილად წოდებული, დანარჩენ სამზე ერთი მესამედით მოკლეა.

ტერმინი *ზილი* ნასესხებია ირანულიდან. საჩონგურო პანბებისა და აკომპანემენტის ანალიზის საფუძველზე ირკვევა, რომ *ზილის* სიმის მიერ გამოცემული ბგერა ბანის ოქტავურ გაორმაგებას წარმოადგენს. ფუნქციურად იგი შეესაბამება სამხმინო სიმღერების მაღალ ბანს (კრიშხიკელი, გამყივანი, წერილი). *ზილის* დართვა ჩონგურზე განვითარებული სამხმინაობის სტადიასე უნდა მომხდარიყო.

MANANA SHILAKADZE

GEORGIA

Doctor of History, Leading Scientific Researcher at the History and Ethnology Institute of the Georgian Academy of Sciences. She defended her Doctor's Degree on "Georgian and North-Caucasian ethnocultural relations" (1991). Her scientific research work is mainly focused on instruments and instrumental music of Georgian and North-Caucasian peoples, and Georgian musical terminology. She has published about 60 articles in Georgian, Russian and German languages. She is the author of several books, including "Georgian folk instruments and instrumental music" (Tbilisi, *Metsniereba*, 1970), "Georgian folk musical traditions and contemporaneity" (Tbilisi, *Metsniereba*, 1988), "The subject of ethnomusicology, its methods and purposes" (Tbilisi, *Metsniereba*, 1991). She has participated in various republican and international conferences.

POLYPHONY (THREE-PART) OF GEORGIAN FOLK INSTRUMENTAL MELODIES AND THE TERM ZILI

The specific peculiarity of *chonguri* - Georgian four-string lute, is that one of its strings called the fourth or *zili*, is one-third shorter than other three.

The term *zili* is borrowed from Persian. The analysis of *chonguri* melodies and accompaniment has shown that the sound produced by the *zili* string is the octave-reduplicated base. By function it corresponds to the high base part (*krimanchuli*, *gamqivani*, *tsvrili*) of three-part songs. *Zili* must have been added to *chonguri* at the stage of the developed three-part polyphony.

დავით შუღლიაშვილი საქართველო

თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების კათედრის გამგის მოადგილე და მეცნიერთანამშრომელი, საქართველოს კომპოზიტორთა და მუსიკისმცოდნეთა კავშირის წევრი, ანჩისხატის ტაძრის მგალობელი. დაამთავრა თბილისის კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (ფოლკლორი, 1990). მისი მოღვაწეობის ძირითადი სფეროა ქართული საეკლესიო გალობა. აქვს გამოქვეყნებული ნაშრომები, მათ შორის ქართული სამგალობლო სკოლების ტრადიციის, გალობის მრავალხმიანობის შესახებ. გამოსაცემად მოამზადა საგალობლო კრებული „ქართული გალობა, შემოქმედის სკოლა“ (2002). მონაწილეობდა აქვს მიღებული ფოლკლორისტულ ექსპედიციებში და სხვადასხვა სამეცნიერო კონფერენციაში.

აღმოსავლეთ საქართველოს სამგალობლო ტრადიციის ზოგიერთი თავისებურების შესახებ

ქართული გალობის დღემდე მოღწეულ ხანოტო ჩანაწერების დიდი უმრავლესობა დასავლეთ საქართველოს სამგალობლო სკოლებისა და ტრადიციის ნიმუშებს შეიცავს. ასეთ ვითარებაში განსაკუთრებულ ყურადღებას ითხოვს აღმოსავლეთ საქართველოს სამგალობლო ტრადიციის ამსახველი ყოველი წყაროს შესწავლა. მათში გალობის ზოგადქართული კანონიკის ერთიანობის დაცვასთან ერთად გვხვდებით საკუთრივ მისთვის დამახასიათებელ თავისებურებებს, რომელთა გამოვლენით შესაძლებლობა გვეძლევა უფრო სრულად დავინახოთ ქართული სამგალობლო ტრადიციის მრავალფეროვნება.

DAVIT SHUGHLIASHVILI

GEORGIA

Deputy Head and Researcher at Tbilisi State Conservatoire Department of Georgian Folk Music, member of the Georgian Composers' and Musicologists' Union, member of the Anchiskhati Church Choir. Graduated from Tbilisi State Conservatoire with the specialization in Musicology (folklore, 1990). The primary sphere of his academic interest is Georgian chanting. He has published several works including those dedicated to the tradition of Georgian chanting schools and to polyphony of hymns. He published a collection of hymns "Georgian chanting school of Shemokmedi" in 2002. He has taken part in field trips and different scientific conferences.

SOME PECULIARITIES OF CHANTING TRADITIONS FROM EASTERN GEORGIA

The majority of the surviving transcribed Georgian chants contain the samples of chanting schools and traditions from Western Georgia. Under these circumstances special attention must be attracted to the study of each source representing chanting traditions from Eastern Georgia. Parallel to the maintained Georgian canonic unity, we come across the peculiarities characteristic to these sources. Once revealed they allow us to observe the diversity of Georgian chanting traditions in full.

თამარ ჩხეიძე
საქართველო

ხელოვნებათმცოდნეობის კანდიდატი, თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის მუსიკის თეორიის კათედრის მეცნიერთანამშრომელი და პედაგოგი. დაამთავრა თბილისის კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (მუსიკის თეორია, 1993). 1997 წელს დაიცვა საკანდიდატო დისერტაცია. მისი სამეცნიერო ინტერესები დაკავშირებულია ძველი ქართული პროფესიული მუსიკის პრობლემების, ქართული მართლმადიდებლური ლიტურგიის მუსიკალური თავისებურებების კვლევასთან. გამოქვეყნებული აქვს ოცამდე სამეცნიერო ნაშრომი. სისტემატურად მონაწილეობს ადგილობრივ და საერთაშორისო კონფერენციებში.

ნაშრომი სისტემისა და ჰრელის ურთიერთმიმართების საკითხისათვის უკანასკნელ წლებში სამეცნიერო მიმოქცევაში აქამდე უცნობი ჰრელთა ნუსხების შემცველი ხელნაწერების შემოსვლამ ჰრელების ახალი ასპექტების კვლევის შესაძლებლობა შექმნა. მოხსენებაში წარმოდგენილია ნეუმური სისტემისა და ჰრელების ურთიერთმიმართების საკითხები, დადგენილია XIII ს. და XVII-XVIII სს. ჰრელების არა მხოლოდ ტერმინოლოგიური, არამედ ფუნქციური კავშირი. ნუსხის საგალობლებში გამოვლენილია რვა ხმის სისტემის თავისებურებები.

ჰრელთა ნუსხების შედგენილობის სტაბილურობა და პანგის განმარტების ორიგინალური სახე მეტყველებს ჰრელის სისტემის გამოყენების შედარებით ვიწრო, განსაზღვრულ არეალზე. ამდენად, ჰრელები ვერ ჩანაცვლებოდნენ ნეუმურ დამწერლობას. ნეუმები და ჰრელები წარმოადგენენ არა მხოლოდ განსხვავებული ტექნიკის მქონე, არამედ გამოყენების სფეროებითაც დიფერენცირებულ, თუმცა ფუნქციურად მსგავს მუსიკალურ სისტემებს, რომლებსაც საეკლესიო თავისუფლად შეეძლოთ ერთმანეთის გვერდით თანაარსებობა.

TAMAR CHKHEIDZE

GEORGIA

Ph.D., Research Assistant and teacher at Tbilisi State Conservatoire Department of Music Theory. She graduated from Tbilisi State Conservatoire with the specialization in Musicology (Music Theory, 1993). In 1997 she received her Ph.D. Her primary field of scientific interest is old Georgian professional music, with the emphasis on musical characteristics of Georgian Orthodox Liturgy. She has published about 20 scientific works. She regularly takes part in national and international conferences.

ON THE INTERRELATION OF NEUMATIC SYSTEM AND *CHRELI*.

Lately, the appearance of the manuscripts containing the inventory of *chreli* (unknown to us until now) has created the possibility to investigate new aspects of *chreli*. The paper deals with the interrelation between neumatic system and *chreli*. The terminological as well as functional link of the *chreli* from the 13th and 17th-18th centuries has been ascertained. The peculiarities of the 8-echoi system have been revealed in the chants from the inventory.

The stability of the contents of *chreli* inventories and the original way for the explanation of melody testify to the comparatively narrow area for the application of *chreli* system. Hence, the *chreli* could not have replaced neumatic writing. The neums and *chreli* represent functionally similar musical systems with different technique and spheres of application, that could have existed side by side.

სიზუან ციბლერი ბერმანი

ეთნომუსიკოლოგი. დაამთავრა კიოლნის უნივერსიტეტის მუსიკისმცოდნეობის (ეთნომუსიკოლოგია) და სლავური ენებისა და ლიტერატურის ფაკულტეტი, სადოქტორო დისერტაცია დაიცვა მაკდონის ხალხურ სიმღერებზე. 1983-1988 წლებში იყო ბერლინის თავისუფალი უნივერსიტეტის შედარებითი მუსიკისმცოდნეობის ინსტიტუტის ასისტენტი. 1992 წლიდან მუშაობდა გერმანიის კულტურის ფონდის პროექტზე, რომლის მიზანი იყო ქართული მრავალხმიანობის ისტორიული ფესვების შესწავლა. 1993 წლიდან იგი მუშაობს ბერლინის ფონოგრაფიის არქივში, რომელიც დღეს ეთნოლოგიური მუზეუმის, ბერლინის სახელმწიფო მუზეუმის, პრუსიის მემკვიდრეობის ფონდის ნაწილია. მისი ინტერესების სფეროა ბალკანეთის ქვეყნები, აღმოსავლეთ ევროპა, კავკასია, თურქეთი. ჩატარებული აქვს ექსპედიციები იუგოსლავიაში, თურქეთსა და საქართველოში, გამოქვეყნებული აქვს მთელი რიგი სამეცნიერო სტატია.

მიზალ გურიში – ისტორიული ხმომავნი ჩანაწერები გურიიდან
ლენინგრადის ფონოგრაფიის არქივმა 1935 წელს ჩაწერა გურული მრავალხმიანი სიმღერები ტრადიციული მრავალხმიანობის დოკუმენტი გურული სტილის საუკეთესო ადგილობრივი მომღერლების შესრულებით. ეთნომუსიკოლოგების ჯგუფმა ჩანაწერები გააკეთა რამდენიმე ფონოგრაფზე მრავალი წლის შემდეგ ეს ჩანაწერები საფუძვლად დაედო 1991 წელს ჩატარებულ გერმანულ-ქართულ ერთობლივ ეთნომუსიკოლოგიურ გამოკვლევასა და ექსპედიციას, რომელშიც მონაწილეობდა ქართველი მეცნიერი ედიშერ გარაკანიძე. ნაშრომი მიმოხილულია ამ ექსპედიციის მომზადების წინაპირობები, ბინარისი, ხმოვანი კოლექციის მნიშვნელობა; შედარებულია ძველი და ახალი ჩანაწერები.

SUSANNE ZIEGLER

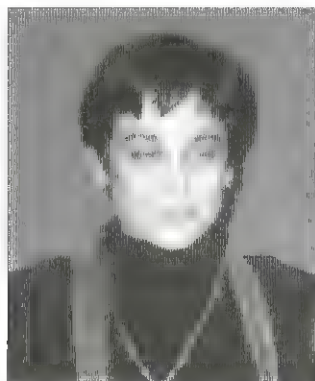
GERMANY

Ethnomusicologist. She studied Musicology/Ethnomusicology and Slavic languages and literature at the University of Cologne and wrote her Ph.D. thesis on folksongs in Yugoslav-Macedonia. From 1983 to 1988 she was assistant at the Institute for Comparative Musicology of the Free University in Berlin. Until 1992 she was working in a project of the German Research Foundation devoted to the historical roots of Georgian Polyphony. Since 1993 she is holding a position at the Berlin Phonogramm-Archiv, today part of the Ethnological Museum, State Museums of Berlin, Prussian Heritage Foundation. Main areas of her interest are the Balkans, Eastern Europe, Caucasus and Turkey. She has conducted fieldworks in Yugoslavia, Turkey and Georgia and published numerous scientific articles.

MIVAL GURIASHI – HISTORICAL SOUND RECORDINGS FROM GURIA REVISITED

In 1935 Gurian polyphonic songs were recorded in the Leningrad Phonogram Archive. The singers were among the best performers of the local traditional Gurian style of polyphonic singing. Unique sound recordings were made on several phonographs by a group of ethnomusicologists. After many years these recordings formed the basis for an ethnomusicological restudy and fieldwork in Guria carried out by a joint German – Georgian team in 1991, among them the late Georgian ethnomusicologist Edisher Garakanidze. The paper will discuss the preconditions, contents and significance of both sound collections and compare old and new recordings.

ნინო ციციშვილი ავსტრალია

NINO TSITSISHVILI

AUSTRALIA

M.A. She graduated from Tbilisi State Conservatoire with the specialization in Musicology (folklore, 1988). She taught Ethnomusicology at the D. Arakishvili Music College. In 1995 she migrated to Australia. She received her M.A. at the Monash University in 1998. She is the author of more than 20 published works in Russian, English, Bulgarian and Georgian languages. She is currently completing her Ph.D. at the Monash University on "Constructing National Unity and Gender Difference in Georgian Singing". She has got AP award.

THE EMBRYO OF CHANGE: HEAVY ROCK IN THE MUSICAL CULTURE OF GEORGIA

In this paper I shall comparatively explore the conventional male domination in the Georgian traditional polyphonic singing and the first attempts of women's advance in the newly spreading genre of heavy metal/punk rock in the post-socialist Georgia. Apparently, men's traditional occupation with the mainstream polyphonic (and European-based classical music) left more space for women to explore alternative for the Georgian culture forms of musical expression and hence, to find their own, albeit powerful voice in the patriarchal society. I shall discuss this process of change on the example of the most successful rock band from Georgia, all-girl *Embryon*. Following its successful debuts at home, the *Embryon* was a winning participant in the rock festival in Manchester and Liverpool in 2002.

ხელოვნების მაგისტრი. დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (ფილკლორი, 1988). თბილისის 1 საბუთი-კო სასწავლებელში ასწავლიდა ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების თეორიულ და პრაქტიკულ კურსს. 1998 წელს მიენიჭა ხელოვნების მაგისტრის ხარისხი მონაშის უნივერსიტეტში (ავსტრალია). ოცზე მეტი გამოქვეყნებული ნაშრომის ავტორია რუსულ, ინგლისურ, ბულგარულ და ქართულ ენებზე. ამჟამად ამთავრებს საკანდიდატო დისერტაციას მონაშის უნივერსიტეტში თემაზე „კონსტრუირებული ერის კონსტრუირება და ქართული სიმღერის სქესობრივი დიფერენციალი“.

ცვლილებების ჩანასახი – მიიღო როკი ქართულ მუსიკალურ კულტურაში მოხსენებაში 'მედარებითად განვიხილავ მამაკაცთა დომინირებას ტრადიციულ ქართულ მრავალხმიან სიმღერაში და ქალთა პირველ წარმატებას პოსტსოციალისტურ საქართველოში მიიღე მეტალისა და პანკ-როკის ენერგიაში. როგორც ჩანს, მამაკაცთა დომინირებამ ტრადიციული მრავალხმიანობის (და ევროპულ მოდელზე დაფუძნებული კლასიკური მუსიკის ნიმუშების მექანიზმის) სფეროებში უბიძგა ქალებს, რათა მათ ეძებონ ალტერნატიული გზები პატრიარქალურ საზოგადოებაში მუსიკალური თვითგამოხატვისთვის. მოხსენებაში განვიხილავ ბოლო პერიოდში მომხდარ ცვლილებებს გოგონათა როკ-ანსამბლ *ემბრიონის* მაგალითზე, რომელსაც ქართულ როკ-ანსამბლებს შორის, ვფიქრობ, ყველაზე დიდი წარმატება ხვდა საერთაშორისო სარბიელზე. საქართველოში წარმატებული დებიუტის შემდეგ *ემბრიონი* გამარჯვებული აღმოჩნდა 2002 წელს მანჩესტერისა და ლივერპულის როკ-მუსიკის საერთაშორისო ფესტივალებზე.

ზაალ წერეთელი
საქართველო

მათემატიკოსი. დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მექანიკა-მათემატიკის ფაკულტეტი და ასპირანტურა ალგებრისა და კატეგორიათა თეორიის სპეციალიზაციით. 1983 წლიდან მუშაობს სხვადასხვა დაწესებულებაში წამყვანი პროგრამისტის თანამდებობაზე. მიღებული აქვს მონაწილეობა მრავალ პროექტში პროგრამირებაში საზღვარგარეთულ და ქართულ კომპანიებთან. მისი სტატია მუსიკალურ აკუსტიკაში, ინსტრუმენტების ტემბრების ავტომატური ამოცნობის შესახებ, გამოქვეყნდა ედინბურგის საერთაშორისო სიმპოზიუმის მასალებში. 1989 წლიდან თბილისის ანჩისხატის ეკლესიის მგალობელთა გუნდის წევრია. მიღებული აქვს მონაწილეობა მრავალ ფოლკლორულ კონცერტში საქართველოსა და საზღვარგარეთ. ამჟამად მუშაობს საზოგადოებრივი აზრის კვლევისა და მარკეტინგის ინსტიტუტში

შპველში ქართული სამგალობლო ნიშნების ინტერპრეტაციის შესაძლებლობა XIX საუკუნის სანოტო ხელნაწერების მიხედვით

IX-X საუკუნეების ორი ნევირებული ხელნაწერის შედარების საფუძველზე მიღებულია საგალობლების ნევირებისა და სანოტო ანალოგებში მოცემული ჰანგების ერთმანეთთან შეთავსების მეთოდი. თითქმის ყველა სამგალობლო ნიშნისათვის გამოთქმულია მოსაზრება მათი შესაძლო მნიშვნელობების შესახებ. მოყვანილია ამ ვარაუდების სანოტო ხელნაწერებში დადასტურების მრავალი მაგალითი და სტატისტიკა.

ZAAL TSERETELI

GEORGIA

Mathematician, graduated from Tbilisi State University Department of Mechanics Mathematics. Took Post Graduate Course in Algebra and Theory of Categories. Since 1983 has worked as a Senior Programmer in various institutions. Has participated in lots of programming projects with foreign and Georgian companies. His publication in musical acoustics, concerning automatic recognition of the timbres of musical instruments, was printed in the proceedings of the International Symposium in Musical Acoustics in Edinburg. Since 1989 is a member of Tbilisi Anchiskhati church choir. Participated in many folk concerts in Georgia and abroad. Currently works at the Institute of Polling and Marketing.

INTERPRETATION OF ANCIENT GEORGIAN CHANTING SYMBOLS BY THE 19TH CENTURY MUSIC MANUSCRIPTS

By the comparison of two manuscripts from the 9th-10th centuries transcribed in neumas the method for combining the transcription of chants in neumas with the melodies presented in the score analogues has been elaborated. Considerations on the possible meaning of almost all chant symbols as well as numerous examples from music manuscripts, confirming these considerations, and statistics have been presented.

მაკა ხარძიანი
საქართველო

თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ხალხური მუსიკალური შემოქმედების კათედრის მეცნიერთანამშრომელი. დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (მუსიკის ისტორია, 1997). ეწევა პედაგოგიურ მოღვაწეობას სამუსიკო გიმნაზიასა და საქართველოს კინოსა და თეატრის სახელმწიფო უნივერსიტეტში. მისი სამეცნიერო ინტერესების სფეროა სვანური ფოლკლორის მრავალმხრივი კვლევა.

შინაგონის როლის განსაზღვრის საპრობლემის სვანურ მუსიკალურ ფოლკლორში

ავტორის მიზანია წარმოაჩინოს სვანური მუსიკალური ფოლკლორის არქაულობა. ფერხული, მუსიკის შესრულების ეს ერთ-ერთი ყველაზე არქაული ფორმა, სავარაუდოდ, ნადირობა-თან, შრომის პირველად ფორმასთან კავშირში წარმოიშვა და თავდაპირველად უტილიტარული მნიშვნელობის ცეკვამ მოგვიანებით ესთეტიკური ღირებულება შეიძინა. ის ფაქტი, რომ ზოგადად ფერხულებს და, განსაკუთრებით, „სამონადირეო“ საფერხულო სიმღერებს გაბატონებული მდგომარეობა უჭირავს სვანურ მუსიკალურ ფოლკლორში, უტყუარი დასტურია ამ უკანასკნელის არქაული წარმოშობისა.

MAKA KHardZIANI

GEORGIA

Researcher at Tbilisi State Conservatoire Department of Georgian Folk Music. Graduated from Tbilisi State Conservatoire with the specialization in Musicology (Music History, 1997). Teaches at Music College and the Georgian State University of Cinema and Drama. Her scientific interest is focused on the versatile investigation of Svan Folklore.

ON THE ROLE OF ROUND DANCES IN SVAN MUSICAL FOLKLORE

The author aims at demonstrating the antiquity of Svan musical folklore. Round dance – one of the most archaic forms of music performance, supposedly originated in connection with hunting – the primary form of labor. The dance of initially utilitarian meaning later acquired aesthetic value. The fact that round dances in general, and hunting round dances in particular, hold the leading position in Svan musical folklore is indicative of their archaic origin.

გერლინდე ჰაიდი ავსტრია

ვენის მუსიკისა და საშემსრულებლო ხელოვნების უნივერსიტეტის ხალხური მუსიკის კვლევის ინსტიტუტის დირექტორი. მიღებული აქვს მაგისტრის ხარისხი მუსიკასა და გერმანულ ფილოლოგიაში, დოქტორის ხარისხი ეთნოლოგიასა და მუსიკისმცოდნეობაში. იყო ავსტრიის ხალხური მუსიკის საზოგადოების გენერალური მდივანი და ინსბრუკის მოცარტის უნივერსიტეტის ტრადიციული მუსიკის განყოფილების ასისტენტი.

იოდელი ავსტრიაში

იოდელი, რაც განსხვავებულ რეგისტრში უშინაარსო მარცვლებით მღერას ნიშნავს, ემყარება ტიპურ მელოდიურ მოდელს ("alpenländische Melodik") და ტიპურ მრავალხმიანობას. ამ მრავალხმიანობის ბირთვში ვპოულობთ ორხმიან სიმღერას, რომელშიც წამყვანი ხმა მეორე ხმის ქვევითაა, რასაც უწოდებენ "Überschlag". ეს ორხმიანი სიმღერა შესაძლოა გაივრცოს სხვა ხმებით და გახდეს ოთხ, ხუთ ან ექვსხმიანი. ამასთან, მრავალხმიანობა შესაძლოა ჟღერდეს როგორც კანონი, ან როგორც კონტრ-ხმა. ზოგიერთმა მეცნიერმა მელოდიური სტრუქტურისა და პოლიფონიის ეს განსხვავებული სახეები მიაკუთვნა სხვადასხვა ისტორიულ პერიოდს. ნაშრომი უახლოეს წარსულში ჩატარებულ საველე ექსპედიციებს ემყარება და წარმოადგენს მცდელობას უპასუხოს შეკითხვას – იოდელ-მრავალხმიანობის რომელი სახე შეიძლება აღმოვაჩინოთ ჩვენს დროში.

GERLINDE HAID

AUSTRIA

Director of the Institute for Folk Music Research at the University for Music and the Performing Arts in Vienna since 1994. She received degrees in music education and German philology and a Ph.D. in ethnology and musicology. Dr. Haid served as a Secretary General at the Austrian Folk Music Society and as Assistant at the Department for Traditional Music at the Mozarteum University in Innsbruck.

YODEL-POLYPHONY IN AUSTRIA

In Austria yodeling, which means to sing in different registers with insignificant syllables, is based on typical melodic patterns ("alpenländische Melodik") and a typical polyphony. In the core of this polyphony we find two part singing, in which the main voice lies under the second voice, which is called "Überschlag". This two part singing can be extended by other voices until four, five or six part singing. However, the polyphony can also be conducted as a canon or a counter voice. Several scholars tried to assign these different kinds of melodic patterns and polyphony to different historical periods. This paper is based on recent fieldwork and tries to answer the question, which kind of yodel-polyphony actually can be found in our time.

თომას ჰოიზერმანი 'მშენებელი'

მუშაობს ციურისის სამხარეო სამუსიკო სასწავლებლებში ფორტეპიანოს მასწავლებლად, პერიოდულად მართავს კამერული მუსიკის კონცერტებს სწავლობდა ციურისის უნივერსიტეტში გერმანისტიკისა და სლავისტიკის სპეციალობით, აგრეთვე დაამთავრა ციურისის კონსერვატორია (1984). 1990 წლიდან დაინტერესდა ქართული ხალხური მუსიკითა და საერთოდ კულტურით. შეისწავლა ქართული ენა. ასწავლიდა გერმანულ ლიტერატურას თბილისის მე-8 საშუალო სკოლაში. ფოლკლორულ ანსამბლ „აკორგიკას“ ერთ-ერთი დამფუძნებელი და საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში რამდენიმე ფოლკლორის ტული ექსპედიციის მონაწილეა. ქართულ ხალხურ მუსიკაზე მოხსენებებით გამოდის ციურისში, ბოხუმსა და ბერლინში. მას ეკუთვნის სტატიები ქართულ ტრადიციულ მრავალხმიან სიმღერასა და გალობაზე, ქართული კულტურის მოღვაწეებზე, აგრეთვე ქართული პოეზიის თარგმანები.

სააღდგომო სიმღერა ჭონა ქართული კალენდარული სიმღერების კონტექსტში.

ყოველწლიურ დღეასწავლებთან დაკავშირებული სიმღერები ხანგრძლივი და რთული ისტორიის პროდუქტს წარმოადგენენ და სათავეს იღებენ უძველესი აგრარული ცივილიზაციებიდან საქართველოში აღდგომასთან დაკავშირებული სიმღერები განსაკუთრებით მრავალფეროვანია როგორც რეგიონული დიალექტების, ისე მუსიკალური ჟანრის თვალსაზრისით. ნაშრომში ავტორი ცდილობს დაადგინოს ქართლისა და ნაწილობრივ იმერეთში გავრცელებული სააღდგომო სიმღერის ჭონას ზოგადი მუსიკალური და ტექსტობრივი მახასიათებლები, ადარებს მათ სხვა სააღდგომო სიმღერებს და შესაბამისად მიდოცვის რიტუალის თანმხლებ სხვა სიმღერებს.

THOMAS HAEUSERMANN

SWITZERLAND

Piano teacher at the Zurich Canton Music Colleges. He periodically gives concerts of chamber music. He studied at the Zurich University, in speciality German and Slavonic languages. In 1984 he graduated from the Zurich Conservatoire. Since 1990 he has got interested in Georgian folk music and the culture on the whole. He has learned Georgian. He worked at the Tbilisi Secondary School N2. He is one of the founders of folk ensemble *Georgika*. He is an active participant of many fieldworks in different regions of Georgia. He gives lectures on Georgian folk music in Zurich, Bochum and Berlin. He is the author of a number of articles dedicated to Georgian Polyphony Singing and Chanting, to the Georgian representatives of culture and several translations of Georgian poetry.

THE EASTER SONG *TCHONA* IN THE CONTEXT OF THE GEORGIAN CALENDAR SONGS.

Songs connected with annual festivals are the product of a long and complicated history, going back to the earliest agrarian civilisations. In Georgia the songs connected with Easter are especially various in regard to regional dialect as well as to the musical genre. The paper tries to discover general musical and textual characteristics of the Easter song *Chona*, occurring in the regions Kartli and partially Imereti and compares it to other Easter songs, respectively to other songs accompanying congratulation-tours.

თბილისის ვანო სარაჯიშვილის სახელობის სახელმწიფო კონსერვატორია

თბილისის კონსერვატორია უმადღესი მუსიკალური განათლების, შემსრულებლობის და სამუსიკისმცოდნეო კვლევის ცენტრია საქართველოში. იგი დაარსდა 1917 წლის 1 მაისს. თავისი არსებობის მანძილზე თბილისის კონსერვატორიამ აღზარდა მრავალი გამოჩენილი მუსიკოს-შემსრულებელი, ქართველ კომპოზიტორთა და მუსიკისმცოდნეთა მთელი თაობა ძალზედ დიდია პრესტიჟულ საერთაშორისო კონკურსებზე გამარჯვებულ სტუდენტთა თუ კურსდამთავრებულთა სია.

ამჟამად კონსერვატორიაში სამუსიკო განათლების ორსაფეხურიანი სისტემა (ბაკალავრიატი 4 წელი, მაგისტრატურა 2 წელი). არის სტუდენტური ორკესტრი, გუნდი, საოპერო სტუდია. კონსერვატორიას აქვს ბიბლიოთეკა, კონსერვატორიის ისტორიის მუზეუმი, აუდიო სტუდია, დიდი საკონცერტო დარბაზი, მცირე და კამერული დარბაზები.

კონსერვატორიაში ქცობა სხვადასხვა სახის მუსიკალური ფორუმები, რესპუბლიკური თუ საერთაშორისო კონკურსები, სამეცნიერო სიმპოზიუმები და კონფერენციები

ტრადიციულ მრავალხმიანობის კვლევის სამართაშორისო (ვანო სარაჯიშვილი) დაარსდა 1936სპ(ო)-ს მხარდაჭერით 2003 წლის 1 თებერვალს კონსერვატორიის ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების კათედრის, მასთან არსებული კაბინეტისა და საერო და სასულიერო მუსიკის კვლევის ლაბორატორიის ბაზაზე. ცენტრი ახორციელებს მუშაობას „ქართული პოლიფონიის დაცვისა და განვითარების“ სამწლიან პროგრამას (2003-2005). ცენტრს აქვს ფართო კონტაქტები, აქვს საერთაშორისო სამეთვალყურეო საბჭო. თავისი ხანმოკლე არსებობის მანძილზე ცენტრმა უკვე გამოცა 1 სიმპოზიუმის მოხსენებებისა და ხალხური სიმღერების რამდენიმე კრებული.

V. SARAJISHVILI TBILISI STATE CONSERVATOIRE

Tbilisi State Conservatoire is the center of musical education, performance and musicological studies in Georgia. It was founded on 1 May, 1917. Since the day of its foundation the Conservatoire has brought up great number of outstanding musicians, performers and generations of Georgian composers and musicologists. The list of the Conservatoire's students and graduates – prize-winners and laureates of the world's most prestigious international competitions, is quite long. Tbilisi State Conservatoire offers two-step course of studies - Bachelorship (4 years) and Magistracy (2 years). There is a students' orchestra, students' choir, Opera Studio, music library, Conservatoire History Museum, audio-studio, Grand, Recital and Chamber Halls at the Conservatoire.

Many remarkable musical forums, national and international competitions, scientific symposia and conferences are organized at the Conservatoire.

RESEARCH CENTER FOR TRADITIONAL POLYPHONY was founded on 1 February, 2003 by the support of UNESCO on the premises of Tbilisi State Conservatoire Department of Georgian Folk Music, the Department's Study Room and Secular and Sacred Music Research Laboratory. The Center is involved in the realization of UNESCO's three-year (2003-2005) program for the "Safeguarding and Promotion of Georgian Traditional Polyphony". The Center has elected the International Steering Committee. During the short period of its existence the Center has established wide contacts, published the Proceedings of the First Symposium and several books of folk songs.

The Grand Hall of the Conservatoire

The Grand Hall of the Conservatoire was built in 1938-1941. The Hall has been registered as an object of national and cultural heritage. The Hall was restored in 1997.

The Grand Hall seats an audience of 500 and is distinguished for its perfect acoustic qualities. It provides all the necessary facilities for chamber and symphonic music concerts while its revolving stage and orchestra pit allow for opera performances.

The Hall prides itself on a three manual, forty register "Alexander Schuke Potsdam" organ and two "Steinway & Sons" concert grand pianos, both in excellent condition. The Grand Hall has digital audio-recording facilities.

In different years outstanding musicians of the world gave performances on the stage of the Grand Hall viz.:

A. Horovitz, E. Petri, D. Shtidri, O. Reed, S. Richter, E. Ghilels, M. Rostropovitch

Nowadays the Grand Hall is one of the major cultural centres of the capital.

It has become a good tradition to hold a series of the New Year's Concerts with participation of the prominent Georgian and visiting musicians at the Grand Hall of the Conservatoire.

ფოტო: მ. კილადე
Photo: M. KILADZE

კონსერვატორიის დიდი ღარბაზი

აგებულია 1938-41 წლებში. იგი, როგორც არქიტექტურული ძეგლი შესულია კულტურული მემკვიდრეობის უძრავ ძეგლთა სიაში. ღარბაზი აღდგენილი და რესტავრირებულია 1997 წელს. ღარბაზი გათვლილია 500 ადგილზე. გამოირჩევა შესანიშნავი არქიტექტური თვისებებით. გათვალისწინებულია კამერული და სიმფონიური მუსიკის კონცერტებისათვის. ღარბაზს ამშვენებს "Alexander Schuke Potsdam"-ის ფირმის 3 მანუალიანი, 40 რეგისტრირებული ორგანი, „Steinway & Sons“-ის ფირმის ორი საკონცერტო როიალი; გააჩნია ციფრული ხმისჩამწერი სკუდია, მოძრავი სცენა, საორკესტრო ორმო, და ყველა ის შესაძლებლობა, რომელიც პასუხობს თანამედროვე საკონცერტო ღარბაზების საერთაშორისო სტანდარტებს. სხვადასხვა წლებში ღარბაზში კონცერტებს მართავდნენ მსოფლიოში სახელგანთქმული ქართველი და უცხოელი მუსიკოსები, მათ შორის: ა. გოროვიცი, ე. პეტრი, დ. შტიდრი, ო. რიდი, ს. რიხტერი, დ. ოისტრახი, ე. გილელსი, მ. როსტროპოვიჩი. კონსერვატორიის დიდი ღარბაზი დღესაც სისხლსავსე ცხოვრებით ცხოვრობს და დედაქალაქის მნიშვნელოვანი კულტურული ცენტრია. ბოლო წლებში კონსერვატორიის დიდი ღარბაზში ტრადიციულად ტარდება საახალწლო კონცერტების სერია, რომელშიაც მონაწილეობენ თანამედროვეობის გამომჩენილი მუსიკოსები.

RECITAL HALL OF THE CONSERVATOIRE

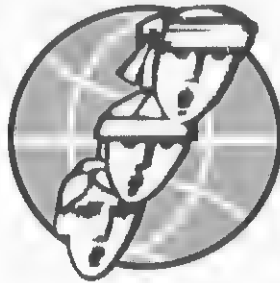
შექმნა 2001 წელს. მისი შექმნის ინიციატორია ბ-ნი ანზორ ერქომაიშვილი.

ცენტრი ეწევა მრავალმხრივ პრაქტიკულ საქმიანობას და უკვე ბევრი სასარგებლო საქმის გაკეთებაც მოახდინა. საფუძველი ჩაუყარა საქართველოს და უცხოურ არქივებში დაცული ქართული ხალხური სიმღერების ფონოგრაფიკების, კინო, ფოტო, ვიდეო და სხვ. მასალების არქივს.

საქართველოს ათამდე რაიონში ხალხური სიმღერების ხანდაზმული ოსტატების ხელმძღვანელობით შექმნა ახალგაზრდა ღოტბართა სკოლები, თანამედროვე უნივერსალური ტექნიკის გამოყენებით აფიქსირებს ძველ საშემსრულებლო ტრადიციებს. საქმიანობის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი სფეროა ძველი ფონოგრაფიკების გაშიფვრა, სანოტი, კრებულების შედგენა და გამოცემა დაზარალებული დისკების სახით. დაწყებულია სერიის „საუკუნის ანოლოგია“ გამოცემა (1901 – 2001 წ. წ.) აქვს ფართო საერთაშორისო ურთიერთობები საზღვარგარეთ არსებულ ქართული ხალხური სიმღერის ანსამბლებთან და ასოციაციებთან, ფონოარქივებთან, სამეცნიერო და საბიბლიოთეკო ცენტრებთან.

ატარებს ფოლკლორულ საღამოებს, ფესტივალებს, კონკურსებს ავთენტიკური ჯგუფების, საოჯახო ანსამბლებისა და ინდივიდუალური მკისრკვლელების მონაწილეობით, განსრავლებული აქვს „ქართული ხალხური სიმღერის დღის“ ზეიმის დაწყება.

სელს ეწეობს ქართული ხალხური სიმღერის უმნიშვნელოვანეს პრობლემებს ხე სამეცნიერო კონფერენციებისა და სიმპოზიუმების საჯარეობას.

THE INTERNATIONAL CENTRE FOR GEORGIAN FOLK SONG

The Centre was founded in 2001 under the initiative of Mr. Anzor Erkomaishvili.

It undertakes versatile practical activities and has already carried out many useful projects, including: conservation of Georgian folk songs by creation of new archives based on collecting and restoration of audio recordings, film and video materials, as well as other related materials, wherever they exist in archives in Georgia or abroad.

It aims to create suitable conditions for masters of Georgian folk song in the ten regions of Georgia to pursue their art, and to instruct students through special schools to become masters for future generations; to record and document old performing traditions by using new audio and video equipment.

One of the important spheres of the Centre's activities is transcription of archival recordings, creation of musical scores for publication in anthologies and issue of compact discs. The publication of series of the "Centenary Anthology" /1901-2001/ has already started.

The Centre has established wide international contacts with Georgian folk ensembles, associations, sound archives, libraries and centres of study. It holds folk concerts, festivals and contests with participation of authentic groups, family ensembles and individual performers. The

Centre is planning to found the "Georgian Folk Song Day".

It promotes holding of scientific conferences and symposiums on the most important problems of Georgian folk song.

The United Nations Educational,
Scientific and Cultural Organization

hereby proclaims

Georgian Polyphonic Singing
- Georgia -

a Masterpiece
of the Oral and Intangible
Heritage of Humanity

松浦 見一郎

Koichiro Matsuura
Director-General

Paris, 18 May 2001

გაერთიანებული
ერების
განათლების,
მეცნიერებისა
და კულტურის
ორგანიზაცია
აცხადებს

ქართულ მრავალხმიან სიმღერას
- საქართველო -

კაცობრიობის ზეპირი და ხელთუქმნელი მემკვიდრეობის შედეგად

კოიშირო მაცუურა
გენერალური დირექტორი

(პარიზი, 18 მაისი, 2001)

„ბოლო დროის ჩემი ერთ-ერთი უძლიერესი მუსიკალური შთაბეჭდილება შონბერგის „იაკობის კიბე“ და ქართული ხალხური პოლიფონიური სიმღერის ჩანაწერებია ... მუსიკის აქტიური შესრულების ეს ტრადიცია, სათავეს უძველესი დროიდან რომ იღებს, შესანიშნავი მიგნებაა, რომელიც შესრულებისათვის გაცილებით უფრო მეტს იძლევა, ვიდრე თანამედროვე მუსიკის ყველა მონაპოვარი... იოდილი, რომელსაც საქართველოში „კრიმანჯულს“ ეძახიან, საუკეთესოა მათ შორის, რაც კი ოდესმე მომისმენია“

იგორ სტრავინსკი

“One derives a highly significant musical impression from Arnold Schonberg’s “Jacobleiter” and the recordings of Georgian polyphonic folk singing. This is a tradition of active execution of music which has roots in the remote past; it is also a splendid discovery that is capable of enriching the performing art more than all the acquisitions of modern music... The yodle, known as “krimanchuli” in Georgia, was the best I ever heard”

Igor Stravinsky

ქართველები მსოფლიოს იმ მცირერიცხოვან ხალხთა რიცხვს განეკუთვნებიან, რომელთაც XXI საუკუნის დასაწყისამდე შემოინახეს ავთენტიკური ფოლკლორი. საქართველოს სოფლებში ჯერ კიდევ ძეხვლებით ნამდვილ ხალხურ მომღერლებს, რომელთათვისაც სიმღერა მათი ყოფის შემადგენელი ნაწილია და ვისაც იგი ფონიხანაწერიდან კი არა, თავისი წინაპრისაგან უსწავლია ასეთი მომღერლების რიცხვი თანდათან იკლებს. საბედნიეროდ, ამ ბოლო დროს შესაძლებელი გახდა სხვადასხვა რეგიონში სიმღერის ოსტატებისათვის შეგირდების მიზარების უძველესი ტრადიციის აღდგენა. ეს გვაიმედებს, რომ ქართულ სოფელში ტრადიციული სიმღერა არ მოკვდება. ქართული სიმღერა არ მომკვდარა არც ინგილოვებში, ლაზებსა და ფერეიდნელებში, რომელთაც შეიძღეს ქართულად მღერის ტრადიციის შენარჩუნება. ამაში სიმპოზიუმის კონცერტებიც დაგვარწმუნებს, სადაც ქართველთან ერთად წარმოდგენილი იქნება აფხაზური, ოსური, ჩეჩნურ-ქისტური სიმღერა

The Georgians belong to a small group of peoples who have managed to preserve their authentic folklore. In Georgian villages we can still find folk singers, for whom music is an integral part of their everyday life. They have learned folk songs not from recordings, but by oral tradition from their ancestors. The number of such singers becomes less and less from day to day. Luckily the oldest tradition of appointing pupils to master folk singing is still alive in various regions of Georgia. This gives hope that traditional singing in Georgian village will never die out. Georgian song is still alive among the Georgians living in Azerbaijan, Turkey and Iran. They have maintained the tradition of singing in Georgian. The Symposium concerts will testify to this; Abkhazian, Ossetian and Chechen-Kist folk music will be presented together with Georgian folk song.

სიმკობიუშმში მონაწილე ხალხური მომღერლები და ანსამბლები

ავსტრალია	გორანი
აზერბაიჯანი	ლაზარი
აშშ	ეკუზი
დიდი ბრიტანეთი	მასპინძელი
თურქეთი	ბირთვო თოვალთღვ
ირანი	ირანის ქართველები
კანადა	ზარი
ნიდერლანდები	სკოლა კანტორუმ ბრაბანტში
საფრანგეთი	მზე შინა
საძარბაზო	აზნაში
	ანჩისხატის ტაძრის გუნდი
	ბასიანი
	დიოსკურია
	ლუიზა დუდაევა
	ზედაში
	თუთარჩელა
	ლაშარი
	მე რუსთველი
	მტიები
	მთიები
	მომღერლები მზარდის რაიონიდან
	რუსთავი
	წოვთა
	ჰეილი

FOLK SINGERS AND ENSEMBLES AT THE SYMPOSIUM

AUSTRALIA	GORANI
AZERBAIJAN	LAZARE
CANADA	ZARI
FRANCE	MZE SHINA
GEORGIA	ANCHISKHATI CHURCH CHOIR
	AZNASH
	BASIANI
	DIOSKURIA
	LUIZA DUDAEVA
	HEYAMO
	LASHARI
	ME RUSTVELI
	MTIEBI
	MZETAMZE
	RUSTAVI
	SINGERS FROM QVARELI REGION
	TSOVATA
	TUTARCHELA
	ZEDASHE
IRAN	IRANIS KARTVELEBI
THE NETHERLANDS	SCHOLA CANTORUM BRABANTIAE
TURKEY	BIROL TOPALOGLU
UK	MASPINZELI
USA	ECCUCI

აზნაში სამართველო

აზნაში (პანგები) ჩეჩენ-ქისტ ქალთა ანსამბლია პანკისის ხეობიდან. ექვსი წევრისაგან შემდგარი ანსამბლი აზნაში შეიქმნა 1996 წელს. 1999 წლიდან მან იმოგზაურა საფრანგეთში, გერმანიაში, პოლანდიაში, ბელგიაში, შვეიცარიაში, იტალიაში და მაროკოში, სადაც მონაწილეობა მიიღო მსოფლიოს ხალხთა ფოლკლორულ ფესტივალებში, გამართა სოლო კონცერტები. აზნაშის რეპერტუარშია რელიგიური საგალობლები, პატრიოტული და ღირსიკულ-სახიუყარულო სიმღერები, მე-19 საუკუნის კავკასიური ომის პერიოდიდან შემორჩენილი პირველი ჩეჩენური ჰიმნი. 2000 წელს ანსამბლმა შვეიცარიაში ჩაწერა კომპაქტდისკი.

AZNASH

GEORGIA

Aznash (Tunes), a choir of Chechen-Kist women from Pankisi Gorge, was founded in 1996. There are six singers in the ensemble. Since 1999 the ensemble has participated in international folk festivals and has performed concerts in France, Germany, Holland, Belgium, Switzerland, Italy and Morocco. In the repertoire of *Aznash* there are patriotic and religious chants, lyrical and love songs, and the first Chechen hymn composed during the 19th century Caucasian War. In 2000 the ensemble recorded and published the first CD in Switzerland.

ანჩისხატის ტაძრის გუნდი საძარტველი

ჩამოყალიბდა 1988 წელს კონსერვატორიაში. ანსამბლი თავდაპირველად მხოლოდ ხალხურ სიმღერებს მღეროდა და მიზნად ჰქონდა დასახული საქართველოს სხვადასხვა კუთხისათვის დამახასიათებელი საშემსრულებლო მანერის აღდგენა და შეძლებისდაგვარად ძველ ქართულ, არატემპერირებულ ბეგრაფიკაში მოქცევა. მალე ანსამბლმა ანჩისხატის ტაძარში დაიწყო გალობა. სწორედ ამ გუნდის უდიდესი დამსახურებაა XX საუკუნის 90-იანი წლებიდან ქართულ მართლმადიდებლურ საეკლესიო ღვთისმსახურებაში ძველი ქართული გალობის აღდგენა და დამკვიდრება. გუნდის წევრებს შორის არიან თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის თანამშრომლები მალხაზ ერქვანიძე და დავით შუღლიაშვილი, რომლებიც სამეცნიერო და მუსიკალურ-სარედაქციო მუშაობასაც ეწევიან, გამოცემული აქვთ სანოტო კრებულები. ანჩისხატის ტაძრის გუნდის რეპერტუარშია საგალობლები, მაგრამ ანსამბლ ძველ კილოებთან ერთად მღერიან ხალხურ სიმღერებსაც. გუნდს ჰქონდა საგასტროლო ტურნეები ევროპაში, საკერძო აქვს რამდენიმე კომპაქტდისკო, მათ შორის ძველ კილოებთან ერთად. გუნდის ხელმძღვანელია მალხაზ ერქვანიძე.

ANCHISKHATI CHURCH CHOIR

GEORGIA

Was founded in 1988 at the Tbilisi State Conservatoire. At first the ensemble sang only folk songs aiming to restore their specific performing style and manner characteristic for different regions of Georgia and treating them as far as possible in Georgian non-tempered scale. Afterwards the choir began to chant at the Anchiskhati Church. It's exactly the Anchiskhati's great merit the revival and revert to authentic canonical chanting in Georgian Orthodox Church in 90s of the 20th c. Malkhaz Erkvanidze and David Shugliashvili, members of the choir, are actively involved in research and musical-editorial activities. They have published several collection of chants. The repertoire of the Anchiskhati mainly includes hymns and together with the ensemble *Dzveli Kilo* they also perform folk songs. The choir has recorded several CDs, among them with *Dzveli Kilo*. The choir leader of the ensemble is Malkhaz Erkvanidze.

ბასიანი საქართველო

საქართველოს საპატრიარქოს ფოლკლორული ანსამბლი *ბასიანი* შეიქმნა 2000 წელს, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ილია მეორის ღოცვა-კურთხევით, იგი გახდა ბირთვი თბილისში მშენებარე ყოფილ წმიდა სამების საკათედრო ტაძრის მგალობელთა დიდი გუნდისა. *ბასიანი* ძირითადად ქართულ ხალხურ სიმღერებს ასრულებს, ხოლო სამების საკათედრო ტაძრის გუნდთან ერთად – ტრადიციულ ქართულ საგალობლებს. *ბასიანი* მგალობელთა გუნდის შემადგენლობაში მონაწილეობას იღებს კათოლიკოს-პატრიარქის მიერ შესრულებულ ყველა ღმრთისმსახურებასა და მომლოცველობით მოგზაურობაში როგორც საქართველოში, ისე მის ფარგლებს გარეთ (მათ შორის ისრაელში, რუსეთში, კეისპოსში, თურქეთში, საბერძნეთში). 2002 და 2003 წლებში *ბასიანმა* მგალობელთა გუნდთან ერთად გამართა კონცერტები თბილისში, ხოლო 2004 წელს პირველი დამოუკიდებელი კონცერტი კონსერვატორიის დიდ საკონცერტო დარბაზში. მომდევნო უმეტესობა ადიხარდა საბავშვო ანსამბლებში *ბიჭვის*, *მართვე* და *დარიალი*. ანსამბლს ხელმძღვანელობს თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის საგუნდო-სადირიგორო ფაკულტეტის II კურსის სტუდენტი გიორგი დონაძე.

BASIANI GEORGIA

The folk ensemble of the Georgian Patriarchate *Basiani* was founded in 2000 under the blessing of Ilia II, Catholicos-Patriarch of All Georgia. It is the basic group of the St. Trinity Cathedral Church choir in Tbilisi. *Basiani* mainly sings Georgian folk songs, but together with St. Trinity Cathedral Church choir it sings Georgian traditional church hymns. *Basiani*, as a part of church choir, participates in all church services carried out by the Catholicos-Patriarch both in Georgia and abroad (Israel, Russia, Cyprus, Turkey, Greece, etc.). In 2002-2003 *Basiani* performed in concerts together with the church choir, but in 2004 it had the first solo concert at the Grand Hall of Tbilisi State Conservatoire. Many of *Basiani* singers used to sing in children's ensembles *Bichebi*, *Martve* and *Dariali*. The ensemble is directed by Giorgi Donadze - a second-year student of Tbilisi State Conservatoire

გორანი ავსტრალია

ანსამბლი მელბურნიდან აგრძელებს საქართველოსა და ბულგარეთის სოფლის ხასიშდერო ტრადიციებს. ჯგუფი შედგება შვიდი ავსტრალიელი ენთუზიასტის, ერთი ქართველი და ერთი ბულგარელი წევრისაგან. ანსამბლის ჩამოყალიბებას სათავე დაუდო 1992 და 1993 წლებში ბაგრიანა პოპოვის სემინარების სერიამ. მარია ლეშკოვამ (სოფია) 1995 და 2001 წლის სემინარებზე გუნდის რეპერტუარი გააფართოვა. უფრო ადრე იოსებ ჟორდანიამ *გორანს* ქართული რეპერტუარი გააცნო. 1999 წელს *გორანმა* თავისი პირველი კომპაქტდისკი ჩაწერა. გუნდი რეგულარულად გამოდის ადგილობრივ და ეროვნულ მუსიკალურ ფესტივალებზე, აგრეთვე ეროვნულ რადიოსა და ტელევიზიაში (ABC), მულტი-კულტურული რადიოს (SBS) პროგრამით. ამ უკანასკნელის მეშვეობით ერთი ადრინდელი კონცერტი (1993) ტრანსლირებული იქნა სოფიის რადიოთი.

GORANI

AUSTRALIA

Gorani, from Melbourne, Australia, celebrates the village singing traditions of Georgia and Bulgaria. The group has seven Australian born enthusiasts, with one Georgian member and one Bulgarian member. It arose from a series of workshops led by Bagryana Popov in 1992 and 1993. Maria Leshkova (Sofia) inspired the group with repertoire workshops in 1995 and in 2001. In early Joseph Jordania introduced the group to the Georgian repertoire. By 1999 Gorani recorded its first CD. The group has performed regularly at local and national music festivals, and also has appeared on national radio and television (ABC), as well as on multicultural (SBS) radio. One early concert (1993) was broadcasted on Radio Sofia (via SBS radio).

დიოსკურია საქართველო

ზვიად გამსახურდიას სახელობის აფხაზეთის ქართული ხალხური სიმღერისა და ცეკვის სახელმწიფო ანსამბლი *დიოსკურია* შეიქმნა სოხუმში 1989 წელს ვეზდენ ოკუჯავას ხელმძღვანელობით. 1993 წლიდან ანსამბლი აგრძელებს მოღვაწეობას თბილისში დევნილის სტატუსით მომღერალთა აკადემიის შემადგენლობაშია 17 წევრი. *დიოსკურია* საერთაშორისო ფესტივალების პრიზიორი და გრან-პრის მფლობელია; მონაწილეობა აქვს მიღებული მსოფლიოს ხალხთა ფოლკლორულ ფესტივალებში საფრანგეთში, შვეიცარიაში, პოლონეთსა და უნგრეთში მის რეპერტუარშია ქართული და აფხაზური ხალხური სიმღერები აშემაღ ანსამბლს ხელმძღვანელობს დავით ოკუჯავა. სიმპოზიუმის კონცერტებში მონაწილეობას იღებს დიდი სასიმღერო ტრადიციების მქონე ოკუჯავების საოჯახო ანსამბლი.

DIOSKURIA

GEORGIA

Z. Gamsakhurdia State Ensemble of Georgian Folk Song and Dance of Abkhazia was founded in Sokhumi in 1989 by Vezden Okujava. Since 1993 the ensemble has been in Tbilisi in the refugee status. There are 17 singers in the choir. *Dioskuria* is the prize-winner and Grand Prix holder of international folk festivals, has participated in festivals in France, Switzerland, Poland and Hungary. In the repertoire of the ensemble there are both Georgian and Abkhazian folk songs. At present the choir is directed by Davit Okujava.

The Okujavas - a family ensemble with years old traditions will also perform at the Symposium concerts.

ლუიზა დუდაევა საქართველო

LUIZA DUDAEVA

GEORGIA

Luiza Dudaeva is from Samachablo. She is the Head of the Cultural House in the village of Eredvi. She sings traditional Ossetian and Georgian songs under the accompaniment of the *banduri*.

ლუიზა დუდაევა სამაჩაბლოდანაა. იგი სოფელ ერედვის კულტურის სახლის მხატვრული აღზრდის განყოფილების გამგეა. ქ-ნი ლუიზა ფანდურის თანხლებით მღერის ოსურ და ქართულ სიმღერებს.

გეუჯი აშშ

ტრიო *გეუჯის* წევრები – ფატი კაილერი, ამითი ბეიკერი და ემილი უელსი, ფოლკლორული მომღერლები და მუსიკალური რეჟისორები არიან ვერმონტიდან. ანსამბლი ასრულებს კორსიკულ ხალხურ და საეკლესიო მუსიკას. მარადიულ მრავალხმიან სიმღერებს ტრიოს დამაარსებელია ფატი კაილერი, თანადირექტორი ცნობილი ამერიკელი ანსამბლების *ვილიჯ ჰარმონი* და *ნორთერნ ჰარმონი*, რომლებიც მოგზაურობენ მთელ მსოფლიოში და სწავლობენ ხალხურ მრავალხმიანობასა და ფოკალურ მეთოდოლოგიას არა მარტო კორსიკაზე, არამედ საქართველოში, ბულგარეთსა და სამხრეთ აფრიკაში.

ECCUCI

USA

Members Patty Cuyler, Amity Baker and Emily Wells are versatile folk singers and music directors from Vermont, USA. The group performs folk and sacred music from the mountainous island of Corsica, timeless polyphonic singing. Trio founder Patty Cuyler, a dynamic workshop leader and co-director of the internationally-recognized ensembles Village Harmony and Northern Harmony, has traveled widely, studying comparative folk polyphony and vocal methodology not just in Corsica but in Georgia, Bulgaria, and South Africa.

ზარი კანადა

მომღერალ-ინსტრუმენტალისტთა ტრიო შეიქმნა 2003 წლის დასაწყისში ტორონტოში. ანსამბლი უძველეს მრავალხმიან ქართულ ხალხურ სიმღერებს ასრულებს. მისი წევრები არიან:

შალვა მახარაშვილი – ანსამბლ *ქერეთის* ყოფილი წევრი, სოლისტი, ინსტრუმენტალისტი (ფანდური), 90-იანი წლების ბოლოდან ცხოვრობს კანადაში. 2001 წლიდან იყო კანადაში არსებული ქართული ხალხური სიმღერების შემსრულებელი ერთადერთი გუნდის *დარბაზის* წევრი.

ანდრეა კუზმიჩი – პროფესიონალი მომღერალი, სხვადასხვა დროს ასრულებდა როგორც საოპერო, ისე საცეკვისო რეპერტუარს, ბულგარულ, მაკედონურ და ქართულ ხალხურ სიმღერებს, ჯ.ა.ს.ს. არის სხვადასხვა მუსიკალური ჯილდოების მფლობელი. ასწავლის ვოკალს და ხელმძღვანელობს ბავშვთა მსოფლიო მუსიკის გუნდს.

რეიდ რობინსი – მომღერალი, კომპოზიტორი და ინსტრუმენტალისტი თანამშრომლობდა თანაქვედროვე, ჯ.ა.ს.ს.ა და მსოფლიო მუსიკის ცნობილი წარმომადგენლებთან. მის ნაწარმოებები შესრულდა ჩრდილოეთ ამერიკაში, დიდ ბრიტანეთში, საფრანგეთში, დანიაში, ფინეთში, გერმანიაში, შვეიცარიაში, პოლანდიაში და იაპონიაში. მრავალი მუსიკალური ჯილდოს მფლობელია.

ZARI

CANADA

A new and exciting trio of singer/instrumentalists who specialize in the music of the Georgian. In early 2003 joined forces to concentrate their efforts on the exquisite harmony and complex polyphony of this ancient music.

Members of the trio are:

Shalva Makharashvili, a Georgian native, former member of the ensemble Hereti, a vocal soloist and instrumentalist (panduri). Since late 90's lives in Canada. In 2001 his love of Georgian music, and his respect for the Canadians who sang it, led him to accept an invitation to join Darbazi, Canada's only Georgian Choir.

Andrea Kuzmich, a professional singer, at various times performed classical as well as jazz and folk music. Holds various music awards. Kuzmich performs in a variety of jazz combos, teaches voice, and leads a children's world music chorus.

Reid Robins a singer, composer, and instrumentalist. Robins has had the privilege of collaborating with some of the finest musicians in contemporary, modern jazz, and world music. His compositions for the concert stage have been performed across North America, in Great Britain, France, Denmark, Finland, Germany, Switzerland, Holland, and Japan. Robins has been the fortunate recipient of many awards.

ზედაშე
საქართველო

ანსამბლი შეიქმნა 1999 წელს ქალაქ სიღნაღში. მისი წევრები არიან კახეთიდან (ქიზიყი) და ზემო სვანეთიდან (სოფ. ღატალი). ანსამბლის რეპერტუარში სჭარბობს კახური და სვანური ხიმღერები. *ზედაშე* რეგულარულად აწეობს ექსპედიციებს სხვადასხვა სოფლებში და შეისწავლის ხალხური სიმღერების ადგილობრივ ვარიანტებს. 2002 წელს ანსამბლმა კონცერტებით იმოგზაურა დიდ ბრიტანეთსა და აშშ-ში. გამოშვებული აქვს ორი კომპაქტური დისკი („სადაც მთები სამოთხეს ქერთდებიან“, 1999წ. და „ლაზარეს აღდგინება“, 2002წ.). *ზედაშე* გადმოცხადებს სიღნაღის წმ. გიორგის სახელობის ტაძარში.

თუთარჩელა
საქართველო

გოგონათა ფოლკლორული ანსამბლი *თუთარჩელა* შეიქმნა 2004 წლის აპრილში ქალაქ რუსთავეში. მისი ხელმძღვანელია თამარ ბუაძე. ანსამბლის წევრთა უმრავლესობას აქვს უმაღლესი მუსიკალური განათლება. *თუთარჩელა* გვცემა აქტიურ საკონცერტო მოღვაწეობას, ჩატარებული აქვს სოლო კონცერტები, მონაწილეობა აქვს მიღებული თბილისის ფოლკლორულ ფესტივალში. ანსამბლმა ჩაწერა კომპაქტური დისკი, რომელშიც შევიდა საქართველოს თითქმის ყველა კუთხის ნიმუშები და, აგრეთვე, ლაზური სიმღერები (დამუშავებული თბუაძის მიერ).

ZEDASHE

GEORGIA

Ensemble was founded in a town of Signaghi in 1999. The members of the *Zedashve* are from Kakheti (Kiziqi) and Svaneti (village of Latali), and so, Kakhetian and Svan songs prevail in *Zedashve*'s repertoire. The ensemble regularly organizes field trips to various villages and studies local variants of folk songs. In 2002 *Zedashve* toured with concerts in UK and USA. The ensemble recorded and published two CDs - *Where Mountains Meet Heaven* in 1999 and *The Raising of Lazare* in 2002). The members of *Zedashve* chant in St. George Church in Signaghi.

TUTARCHELA

GEORGIA

Women's folk ensemble *Tutarchela*, directed by Tamar Buadze, was created in the town of Rustavi in 2004. Almost all members of the Ensemble have high musical education. *Tutarchela* leads active concert life; it has given solo concerts, has participated in Tbilisi Folk festival. The ensemble has recorded a CD of folk songs from all regions of Georgia, including Laz songs (arranged by T.Buadze)

ბიროლ თოფალოღლუ (თურქული)

ბიროლ თოფალოღლუ არის ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი ღაზი მომღერალი თურქეთში. იგი დაიბადა 1965 წელს ფაზარის (ათინას) რაიონის სოფელ აფსოში. ბავშვობიდან მისი მშობლიური ენა იყო ღაზური; თურქული მოგვიანებით ისწავლა. დაამთავრა ქალაქ გაზიანთეფის ახლო აღმოსავლეთის ტექნიკური უნივერსიტეტის ელექტრონიკის ფაკულტეტი, თუმცა, თავისი ცხოვრება მუსიკას დაუკავშირა. თავდაპირველად, ბიროლმა ჩაიწერა დედის მიერ ნამღერი ნანები და ბაღადაები, შემდეგ კი თურქეთის მთიანეთის ღაზების მუსიკა. მოგვიანებით იმოგზაურა საქართველოში ღაზური და მეგრული სიმღერების შესწავლის მიზნით. იგი პირველი მომღერალია თურქეთში, რომელმაც მეგრული სიმღერები შეასრულა. ძირითადად მღერის ღაზურ სიმღერებს. ბიროლ თოფალოღლუს ჩაწერილი აქვს რამდენიმე კომპაქტდისკი.

BIROL TOPALOGLU

TURKEY

Birol Topaloglu is one of the foremost folk musicians in Turkey today. He was born to a Laz family, in the small village Apso. He grew up speaking the Lazuri language at home and studied Turkish language later. He graduated from the Faculty of Electronics at Gaziantep Middle East Technical University After having worked as an electronic engineer, at home in Turkey and abroad, he chose music as his primary career. Birol Topaloglu started by collecting the lullabies, and the ballads sung by his mother. He recorded the music of the Laz highlanders in Turkey. Later he traveled to Georgia to study the music of the Laz and the Megrelians there. He was the first to sing Megrelian songs in Turkey. The gives priority to Laz folk songs. He has recorded and published several CDs.

ირანის ქართველები

ირანი

ირანის ქართველები ისპაჰანის მხარის ნაჯაფაბადის კულტურულ ცენტრთან არსებული ჯგუფია. ამ ჯგუფის მომღერლები ფერეიდნელი ქართველები არიან ფერეიდანში ქართული მრავალხმიანი სიმღერა შემორჩენილი არ არის; აქ მოხუცები აღარ მღერიან *ირანის ქართველების* წევრები 24-25 წლის ახალგაზრდები არიან, რომელთაც დიდი სურვილი აქვთ იმდერონ ქართულად. მათი სიმღერები ეძღვნება საქართველოს, ქართულ ენას, არსენ ონიკაშვილი და ვახტანგ სეფიაშვილი თვითონ თხზავენ სიმღერების ტექსტებს, რომელთაც ფერეიდნელ ქართველებში გავრცელებულ, პოპულარულ ძანგებს უდებენ საფუძვლად. რეზო ხუტუშვილი გამდერეით ასრულებს საკუთარ ლექსებს. მათთან ერთად ჰდერის დავით გუნიუნაშვილი.

ეს ანსამბლი მეცნიერებისთვის საინტერესოა, რადგან გვიჩვენებს როგორი ხაზი მიიღო კულტურულმა ტრადიციამ მისთვის უცხო გარემოში.

IRANIS KARTVELEBI

IRAN

Iranis Kartvelebi (Georgians from Iran) is a group at the Cultural Center of Najafabad (Isfahan, Iran). The singers are from Fereydan. The Georgians have been living there since the 1600s after they had been forced into exile by Shah of Persia. Georgian polyphony is not preserved in Fereydan even among the old generation. The members of *Iranis Kartvelebi* are young people, 24-25 years of age, who love singing in Georgian. Their songs are mostly dedicated to Georgia and Georgian language. Arsen Onikashvili and Vakhtang Sepiashvili put their own texts on the melodies popular among the Georgians there. Rezo Khutsishvili sings his own rhymes. The fourth member of the group is Davit Gunashvili.

This ensemble is interesting for scientists as it shows how the cultural tradition has transformed in foreign environment.

ლაზარი აზერბაიჯანი

კახის მხარის ქართული ხალხური სიმღერისა და საეკლესიო გალობის ანსამბლი ლაზარე შეიქმნა 2000 წელს, ანსამბლს ხელმძღვანელობს ზურაბ ტარტარაშვილი. ეს ერთადერთი ჯგუფია, რომელიც აქტიურად არის ჩაბმული საინგილოში ქართული ფოლკლორის შესწავლისა და პროპაგანდის საქმეში. ანსამბლის წევრები დაინტერესებულნი არიან როგორც ქართული ხალხური სიმღერებისა და საგალობლების შესწავლითა და შესრულებით, ასევე საეკლესიო, საისტორიო, ეთნოგრაფიული მატერიალის შექმნით, ქართული კორეოგრაფიის აღორძინებით. ანსამბლი რეგულარულად მართავს კონცერტებს საინგილოს ქართულ სოფლებში. შექმნილი აქვს საგანმანათლებლო წრეები ადგილობრივი ბავშვებისათვის; ახლეჩის მათ ქართულ ხალხურ საკრავებზე დაკვრას. ლაზარეს მონაწილეობა აქვს მიღებული თბილისში ხალხური თვითშემოქმედების ფესტივალსა (2001) და საერთაშორისო ფესტივალში „შემოდგომის თბილისი“ (2002), ბოლო წლებში ანსამბლი რამდენიმეჯერ წარსდგა სოლო კონცერტებით თბილისელი მკურებლის წინაშე ჯგუფის წევრებითაა შედგენილი მგალობელთა გუნდი, რომელიც გალობს კახის წმ. გიორგის ეკლესიაში.

LAZARE

AZERBAIJAN

Lazare the choir of Georgian folk songs and church hymns from Kakhi district was founded in 2000. The ensemble is directed by Zurab Tartarashvili. *Lazare* is the only group actively involved in teaching and promoting of Georgian folklore in Saingilo (Georgian name for this region). The choir members are interested not only in singing Georgian folk songs and church hymns, but in compiling of ecclesiastical, historical and ethnographic material and revival of Georgian choreography as well. *Lazare* regularly performs in Georgian villages of Saingilo. The members of the choir lead the study groups for local children teaching them to play Georgian folk instruments. *Lazare* participated in Tbilisi Folk Festival (2001) and International festival "Autumnal Tbilisi" (2002). During last few years the ensemble performed several concerts in Tbilisi. The members of *Lazare* chant at St. George's church in Kakhi.

ლაშარი საძარბაზო

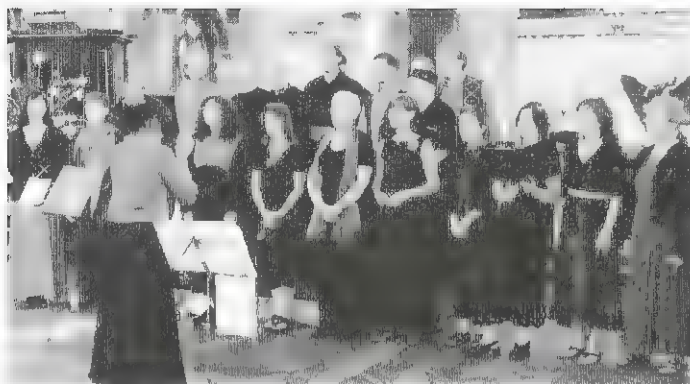

ანსამბლი ჩამოყალიბდა 1994 წელს. მისი ხელმძღვანელია გიორგი უშიკიშვილი. ანსამბლის რეპერტუარში შესულია საქართველოს ყველა კუთხის სიმღერები ლაშარი მჭიდროდ თანამშრომლობს საქართველოს რადიოს ოქტოს ფონდთან და აღდგენილი აქვს მრავალი სიმღერა, რომელიც თითქმის 80 წელი არ შესრულებულა. ლაშარის წევრები კარგად ფლობენ ქართულ ხალხურ ინსტრუმენტებს, რისი დასტურია ანსამბლში არსებული ქართულ ხალხურ საკრავთა ტრიო. ანსამბლმა კონცერტებით იმოგზაურა საფრანგეთში, კორეაში, გერმანიაში და სხვა ქვეყნებში. ახლახანს გამოვიდა მისი კომპაქტდისკი.

LASHARI

GEORGIA

Lashari was founded in 1994. The leader of the choir is Giorgi Ushikishvili. The ensemble's repertoire includes songs from all parts of Georgia and is distinguished by bold and innovative approach to artistic interpretation and performance. The ensemble closely cooperates with the Gold Fund of the Georgian State Radio. In the context of this cooperation *Lashari* has revived many songs, which have not been performed for almost 80 years. All artists are fluent at playing various Georgian folk instruments, highlighted by the existence of a folk instrumental trio within the ensemble. *Lashari* has performed in France, Korea, Germany, etc. Recently the ensemble recorded and published a CD.

MASPINDZELI

UK

In 1992, two extraordinary Georgian ethno-musicologists, Edisher Garakanidze and Joseph Jordania, were invited by the Centre for Performance Research in Wales to come and teach Georgian Songs at the biennial Giving Voice Festival in Wales. Since then, their dedicated work has inspired the evolution of Georgian Singing Groups throughout Britain – culminating in the birth of performing Georgian Choirs in 1999. The links between the singers and Georgian ethnomusicologists had also been furthered by the visits and teaching of such as Nato Zumbadze, Ketik Nikoladze, and Carl Linich – and in 2003, members of the Mtchmi and Rustavi Choirs. Venice Manley, the Choir Leader, Helen Chadwick (who founded the first London Georgian Group), and Joan Mills (Leader of the Welsh Georgian Ensemble) and several members of the current Group are fortunate enough to have been participants in the very first work-shop with Edisher and Joseph. The present participants include some professional but largely non-professional singers and musicians who work in all levels of teaching, administration, technology, the professions, acting, and research. They come from all parts of Britain and all ages from 20's to 70's. Their common passion is the unique qualities of Georgian Three-Part Polyphonic Singing.

მასპინძელი

ლიდი ბრიტანეთი

1992 წელს ორი არაჩვეულებრივი ეთნომუსიკოსი ედიშერ გარაკანიძე და იოსებ ჟორდანიას უელსის შემსრულებლობის კვლევის ცენტრის მიერ მიწვეული იყო უელსში ყოველწლიურ ხმების ფესტივალზე ქართული სიმღერების სასწავლებლად. მათმა თაყვანისმცემმა პრემიამ წლების განმავლობაში შედეგი გამოიღო და 1999 წელს დაიბადა ქართული სიმღერის ანსამბლი. მომღერლებსა და ქართველ ეთნომუსიკოლოგებს შორის კავშირი კიდევ უფრო გამყარდა ნატო ზუმბაძის, ქეთი ნიკოლაძის, კარლ ლინიჩის, ხოლო 2003 წელს ანსამბლების – მთიებისა და რუსთავის უელსთან ურთიერთობის შედეგად. ვენის მენდის (ანსამბლ მახ-პინძელის ხელმძღვანელი), პელენ ხელეკის (დონდონში პირველი ქართული გუნდის დამაარსებელი), ჯოან მილსის (უელსის ქართული ანსამბლის ხელმძღვანელი) და ანსამბლის დღევანდელი შემადგენლობის რამდენიმე წევრს კჰონდათ ედიშერ გარაკანიძისა და იოსებ ჟორდანიას პირველ გაკვეთილებზე დასწრების ბუდნიერება. ანსამბლის წევრების უმრავლესობა არაპროფესიონალი მომღერალია. მათი ასაკი 20-დან 70 წლამდეა. ისინი განსხვავებული პროფესიის ადამიანები არიან – პედაგოგები, ადმინისტრატორები, ტექნოლოგები, მსახიობები, მეცნიერები, ბრიტანეთის სხვადასხვა კუთხიდან. მათ უნიკალური ქართული ხალხური მრავალხმიანი სიმღერა აერთიანებთ.

მე რუსთველი საძარბაველო

ანსამბლ *მე რუსთველის* წევრები 1996 წლიდან გადობენ ქალაქ რუსთავეის მთავარანგელო ს მიქაელის მონასტერში. მგალობელთა ბუნდი ჩამოყალიბებისთანავე უძველესი ქართული საეკლესიო საგალობლების მოძიებით და შესწავლით, მოგვიანებით კი ფოლკლორული რეპერტუარის მომზადებით იყო დაკავებული. 1999-2000 წლებში გუნდის წევრთა უმრავლესობა გახდა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის სტუდენტი. 2000 წლიდან კოლექტივი გამოდის *მე რუსთველის* სახელით, როგორც კონსერვატორიის ვაჟთა ფოლკლორული ანსამბლი. დღეისთვის ანსამბლში 9 წევრია. ხელმძღვანელები არიან ზაზა კეჭაყმაძე და ნუგზარ არველაძე. *მე რუსთველი* აქტიუარად მონაწილეობს კონსერვატორიისა თუ მის ფარგლებს გარეთ გამართულ კონცერტებში, ფესტივალებსა (მათ შორის, ბონის საერთაშორისო ფესტივალში 2002 წელს) და საქველმოქმედო ღონისძიებებში. ანსამბლმა გამართა რამდენიმე სოლო კონცერტი; 2002 წელს გამოუშვა კომპაქტური დისკი 22 უძველესი საგალობლით.

ME RUSTVELI GEORGIA

The choir was founded in 1996 as a church choir at Archangel Michael Church in Rustavi. During the first years the choir of young singers devoted their time to the study and performance of traditional Georgian church hymns, and, later on, to Georgian folk songs. From 1999-2000 most of the choir members were enrolled as students at Tbilisi State Conservatoire. Ultimately, they were offered status as a choir of the Conservatoire and named themselves *Me Rustveli*. It is directed by Nugzar Arveladze and Zaza Kechakmadze. *Me Rustveli* actively performs both at the Conservatoire, and elsewhere for special occasions and other events; in 2003 *Me Rustveli* performed at the Bonn Beethoven Festival in Germany. They also sing in various charity concerts for retirement homes, orphanages and schools. In 2002 the choir recorded and published its first CD of 22 ancient Georgian church hymns.

მზეთამზე სამარტოშელა

ამოყალიბდა 1987 წელს მისი ქეჩიხივე წევრი თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის კურსდამთავრებული მუსიკისმკვლევ-ფოლკლორისტია. ქართული ხალხური სიმღერის შემსრულებლობის ისტორიაში *მზეთამზე* პირველი და დღემდე ერთადერთი ანსამბლია, მხოლოდ ქალთა ტრადიციულ რეპერტუარს რომ ასრულებს მისი ძიებისა და შესწავლის შედეგად აკრეფს „ისტორიული საქართველოს“ სხვადასხვა კუთხის მრავალი მანამდე უცნობი სიმღერა აუღერა სცენაზე ანსამბლის მთავარი შემოქმედებითი პრინციპი ავთენტურიკერ ფოლკლორთან სიახლოვეა. იგი ცდილობს სიმღერას ხალხურ ეოფაში დამკვიდრებული „მსრულებების ფორმა და მანერა შეენარჩუნოს. ანსამბლი „ერთი სიმღერის საცდელეცხი ფესტივალის“ პრინციპით გადაღებულია დოკუმენტურ და მხატვრულ ფილმებში. მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში მონაწილეობდა საქართველოს კულტურის დღეებსა და საკონცერტო ტურნეებში გამოცემულია *მზეთამზის* სამი კომპოქტდისკი. ანსამბლ *მთიების* და *ხოხობის* ერთად (გერმანია, 1993) და საკუთარი (შვეიცარია, 1996, 2000).

MZETAMZE

GEORGIA

Women's folk ensemble *Mzetamze* was formed in 1986. All six members of the group are ethnomusicologists, who have graduated from Tbilisi State Conservatoire. In the history of Georgian folk performance *Mzetamze* is the first and the only ensemble, performing exclusively women's traditional repertoire from various parts of Georgia. The basic feature of *Mzetamze* is an adherence to the authentic folklore. The ensemble tries to retain in song's traditional form and manner of performance. *Mzetamze* has participated in many international music festivals and Days of Georgian culture, has made concert tours to different countries. *Mzetamze* has recorded and published three CDs - in 1993 (together with *Mtiebi* and *Soinari*) in Germany, and in 1996 and 2000 in Switzerland.

მზე შინა საჰრანბეო

ანსამბლი შეიქმნა პარიზში 1996 წელს. დენის შაფერი, კრეიგ შაფერი და ლორან სტეფანი გააერთიანა ქართული სიმღერის სიყვარულმა. დღეს ანსამბლში კიდევ ერთი წევრია – ლუიჯი ტომაზი. *მზე შინა* მღერის ქართულ მრავალხმიან სიმღერებს, როგორც აკაპელა, ისე ქართული ტრადიციული ინსტრუმენტების – ფანდურისა და ჩონგურის თანხლებით. ანსამბლი ხშირად მოგზაურობს საქართველოში. *მზე შინამ* შექმნა მუსიკალური თეატრალური წარმოდგენა ახალგაზრდა აუდიტორიისთვის სახელწოდებით *ოქროს საწმისის ღვგენდა*, რომელიც შეტანილია საფრანგეთის ეროვნული სასკოლო სისტემის კატალოგში. 2001 წელს ანსამბლმა (იმ დროისთვის ტრიომ) გამოუშვა კომპაქტური დისკი *მზე შინა*. *დენის შაფერი* დაიბადა პერუში. 1988 წლიდან პარიზში სწავლობს ტრადიციულ თურქულ მუსიკას (საზი და ტანბური). 1996 წლიდან იგი უღამაზესი ქართული ხალხური მუსიკის თაყვანისმცემელია.

კრეიგ შაფერი კალიფორნიიდანაა. 1990 წლიდან მღერის ტრადიციულ ირლანდიურ მუსიკასა და საკუთარ კომპოზიციებს. 1996 წელს საცხოვრებლად გადავიდა პარიზში, სადაც გახდა ანსამბლ *მარანის* წევრი.

ლორან სტეფანი, მსახიობი და მუსიკოსი, ფრანგია. 1992 წლიდან მღერის მსოფლიოს ტრადიციულ მუსიკას. 1996 წლიდან მან თავი მოიღიანა ქართულ ხალხურ მუსიკას მიუძღვნა *ლუიჯი ტომაზი* იტალიელია. მუსიკალური განათლება მიიღო იტალიაში, თეატრალურ-სამსახიობო კი საფრანგეთში. 1994 წლიდან მღერის ქართულ ხალხურ სიმღერებს.

MZE SHINA

FRANCE

United by the love they hold for Georgian folk music Denise Schaffer, Craig Schaffer and Laurent Stéphan formed MZE SHINA in Paris in 1996. Today Mze Shina is a quartet with Pierluigi Tomasi. They sing the polyphony of Georgia *a capella* or accompany themselves with traditional instruments - the *panduri* and the *chonguri*. MZE SHINA has created a musical theater piece for young audiences called "The Legend of the Golden Fleece" which tours throughout the national school system of France in the catalog of Les Jeunesses Musicales de France. In 2001 Mze Shina (trio at that time) released their first CD *Mze Shina (Soleil Interieur)*.

Denise Schaffer was born in Peru. She has studied traditional Turkish music in Paris, (*Saz et Tanbur*) since 1988. In 1996, she discovered the beauty of Georgian musique.

Craig Schaffer is from California. He has sung traditional Irish music and his own compositions since 1990. On tour in Paris in 1995, he discovered Georgian music and in 1996, moved to Paris to join the Marani Ensemble.

Laurent Stéphan is French and works as an actor as well as a musician. He has sung traditional world music since 1992. In 1996 Laurent decided to dedicate himself exclusively to Georgian music.

Pierluigi Tomasi is Italian. After finishing musical studies in Italy and drama studies in France, he lives and works as an actor in Paris. He has sung Georgian folk music since 1994.

მთიები საქართველო

ედიშერ გარაყანიძის სახელობის ქართული ეთნომუსიკის თეატრი

1980 წელს შეიქმნა ვაჟთა ფოლკლორული ანსამბლი *მთიები*, რომლის დაშობისკენ და ხელმძღვანელი გახლდათ ახალგაზრდა მუსიკოს-ფოლკლორისტი, შემდგომში თვალსაჩინო ეთნომუსიკოლოგი, მეცნიერ-თეორეტიკოსი და პრაქტიკოსი, პედაგოგი და ხალხური სიმღერის შესანიშნავი შემსრულებელი ედიშერ გარაყანიძე. *მთიები* სხვა ანსამბლებისაგან მაღლევ განიირჩა თავისი შემოქმედებითი პრინციპებით, რამაც იგი აუთენტური მიმართულების პიონერად აქცია საქართველოში. ანსამბლის უმთავრეს პრინციპთაგანია ფოლკლორული ნიმუშის ისე შესრულება, როგორც მას ასრულებდნენ ან ნაწილობრივ დღესაც ასრულებენ ხეუდლ კთხოგრაფიულ გარემოში: *მთიების* შესრულებულ სიმღერებში დაცულია სათანადო კუთხის გლეხური შესრულების მანერა და ტონური სისტემა; სოფლელი შემსრულებლების მსგავსად, ანსამბლის წევრები სიმღერასთან ერთად ცეკვობენ და უკრავენ სხვადასხვა საკრავზე; *მთიებში* დაამკვიდრა ხეცნახე სადა ფერხულებისა და გაშირების ხალხური ტრადიცია; ამიტომაც *მთიების* ყოველი წარმოდგენა ფოლკლორული სპექტაკლი. მჭიდრო კავშირს სოფლელ შემსრულებლებთან, და საერთოდ ქართულ სოფელთან, ანსამბლის შემოქმედების განუყოფელი ნაწილია. *მთიები* ბევრს მოეხაურობს საქართველოს საზღვრებს გარეთაც: მართაეს კონცერტებს, ატარებს ქართული სიმღერის გაკვეთილებს, არის არაერთი საერთაშორისო (ვილნიუსის, კოპენჰაგენის, მოსკოვის, ბასკეთის, ღვთის) ფესტივალის ღაურეატი. 1992 წელს კი სასულიერო მუსიკის საერთაშორისო ფესტივალის ღაურეატობა მთიპოვა გერმანიაში. ჯგუფის წევრები აშშ მასაჩუსეტის შტატის ქალაქ ლოუფლის საპატიო მოქალაქეებად არიან არჩეულნი (1990). *მთიებს* გამოშვებული აქვს სამი სოლო კომპაქტდისკი (1996, 1998, 2003). ანსამბლზე გადაღებულია სატელევიზიო დოკუმენტური ფილმი „მღერის მთიები“.

ედიშერის გარდაცვალების შემდეგ მამის საქმე განაგრძო მისმა ვაჟმა გიორგი (გიგი) გარაყანიძემ: მან ჩამოაყალიბა ახალგაზრდა ქალ-ვაჟთა შერეული ფოლკლორული ანსამბლი ახალი *მთიები* (2003). მისი წევრები ავთენტური შემოქმედებით პრინციპებზე აღიზარდნენ ედიშერის მიერვე შექმნილ საკმაწვიდო ფოლკლორულ-ეთნოგრაფიულ სტუდია *ამერ-იმერში* და უფროს თაობასთან ერთად დღეს უკვე ედიშერ გარაყანიძის სახელობის ეთნომუსიკის თეატრ *მთიებში* არიან გაერთიანებულნი. ეთნომუსიკის თეატრსა და მასში გაერთიანებულ კოლექტივებს გიორგი (გიგი) გარაყანიძე უდგას სათავეში.

MTIEBI

GEORGIA

Edisher Garaqanidze Georgian Folklore Theatre

Ensemble *Mtiebi* was founded in 1980 by Edisher Garaqanidze - a young musician-folklorist, later an outstanding ethnomusicologist, theoretician and practitioner, teacher and brilliant performer of Georgian folk song. *Mtiebi* soon became distinguished for its artistic principles - for performing folk samples in the way it was or is still being performed in its original ethnographic environment. Like villagers, *Mtiebi* accompanies singing with dances and various musical instruments, thus turning each concert into a folk show. *Mtiebi* sings in concerts, gives lessons of Georgian singing and participates in festivals. In 1992 *Mtiebi* became a laureate of the International Festival of Sacred Music in Germany. In 1990 the members of the ensemble were elected Honored Citizens of Lowell (Massachusetts, USA). *Mtiebi* has three CDs recorded in 1996, 1998 and 2003. A documentary film has been made about the ensemble. After Edisher's Death, his son Giorgi (Gigi) continues his father's activities. He created a mixed (men's-women's) folk ensemble *Akhali Mtiebi* (New *Mtiebi*) in 2003. The members of *Akhali Mtiebi* have been brought up in the Youth Folklore-Ethnographical Studio *Amer-Imeri* founded by Edisher. Both young and old generations of *Mtiebi* are united at E. Garaqanidze Georgian Folklore Theatre.

რუსთავი საქართველო

ჩამოყალიბდა 1968 წელს. მისი წევრები ტრადიციულ ქართულ მომღერალთა ოჯახების წარმომადგენლები იყვნენ. ანსამბლში მღეროდნენ შესანიშნავი მომღერლები პ. გონაშვილი, ბ. გუგავა, გ. ასაბაშვილი, ლ. წიფწივაძე, რომლებიც ცოცხალი აღარ არიან. დღეს ანსამბლის წევრთა უმეტესობას წარმოადგენენ ახალგაზრდები. რომელიც ბავშვთა კოლექტივებში აღიზარდნენ. თავისი არსებობის მანძილზე რუსთავმა ჩაწერა 600-ზე მეტი ქართული ხალხური სიმღერა, რომლებიც ფირფიტებისა და კომპაქტდისკების სახით გამოიცა. მრავალი წლის განმავლობაში იგი თითქმის ერთადერთი იყო, რომელიც საქართველოში აქტიურ საგანმანათლებლო მოღვაწეობას ეწეოდა. ასევე დიდი მისი წვლილი ქართული მრავალხმიანობის საზღვარგარეთ პოპულარიზაციაში. მან გასტროლებით მოიარა მსოფლიოს სამოცზე მეტი ქვეყანა, გამართა 3000-ზე მეტი კონცერტი მსოფლიოს საუკეთესო დარბაზებში. ანსამბლმა რუსთავმა დაამკვიდრა ქართული სიმღერა-გალობის თავისებური მანერა, რომელიც ხალხურთან შედარებით მეტი აკადემიურობითა და დახვეწილობით გამოირჩევა. ანსამბლს ხელმძღვანელობს გამოჩენილი მუსიკოსი და ქართული ხალხური სიმღერის დიდი მოამბე, საქართველოს სახალხო არტისტი, შ. რუსთაველის, ზ. ფაღიაშვილისა და სახელმწიფო პრემიების ლაურეატი, პროფესორი ანზორ ერქომაიშვილი.

RUSTAVI

GEORGIA

Rustavi was founded in 1968. The members of the ensemble are representatives of traditional Georgian singers' families. The world-known singers H. Gonashvili, B. Gugava, G. Azarashvili, L. Tsivitsivadze, who are not alive now, sang in this ensemble. Today the majority of its members are young people, who have come from children's choirs. The ensemble has recorded more than 600 Georgian folk songs (numerous records and CDs). During many years it was the only ensemble, that has been engaged in active educational activities. The contribution of this ensemble in popularization of Georgian polyphony abroad is really inestimable. The ensemble has toured more than 60 countries of the world and held more than 3,000 concerts in the major halls of the world. *Rustavi* has established special manner of singing Georgian songs and chants which is distinguished by high professionalism and perfection of performance. The Director of *Rustavi* is Prof. Anzor Erkomaishvili, a remarkable musician and a great worshipper of Georgian folk song, People's Artist of Georgia, the Sh. Rustaveli and Z. Paliashvili State Prizes Laureate.

**სკოლა კანტორუმ
ბრაბანტი
ნიდერლანდები**

სკოლა კანტორუმ ბრაბანტი არის ფონტიის კონსერვატორიის ვოკალური და ინსტრუმენტული განყოფილება, რომლის სპეციალიზაციაა ევროპის ადრეული მონოფონიური და პოლიფონიური ტრადიციები. ამ განყოფილების ხელმძღვანელია დოქტორი რებეკა სტუუარტი. ინსტრუმენტულ სექციას ხელმძღვანელობს ბატონი მორის ვან ლიშოუტი. განყოფილების ძირითადი მიზანია სტუდენტებს შეასწავლოს ადრეული სახოლო ჩანაწერები IX საუკუნის ბოლოდან ბაროკოს პერიოდის დასაწყისამდე, აღზარდოს განსწავლული მომღერლები და ინსტრუმენტალისტები ანსამბლებისათვის. დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ჩმისა და საკრავისათვის აუცილებელი "მოდალური" მოქნილობის განვითარებას. ისტორიული ფენომენის სტილური განვითარების შესწავლის გზით სტუდენტს შეუძლია გაეცნოს მოდალურად და ღრმად მკაფიოდ განსაზღვრულ მეზიკალურ "ოჯახებს" პრაქტიკონალის მეხიკოსისთვის, რომელიც მოწოდებულია ხელახლა აღმოახიზოს ევროპის უძველესი მუსიკა, ამ შემკვიდრების დრმა და საფუძვლიანი შესწავლა მნიშვნელოვანია მის მიერ შექმნილი მუსიკის სრულყოფილებისათვის.

**SCHOLA CANTORUM
BRABANTIAE**

THE NETHERLANDS

The Schola Cantorum Brabantiae is the vocal and instrumental department of the Fontys Conservatorium in The Netherlands which specializes in the early monophonic and polyphonic traditions of Europe. Dr. Rebecca Stewart is head of the department. Mr. Maurice van Lieshout is head of the instrumental section. With the exception of a few conservative "islands" this unified modal approach to the making of music begins for all intents and purposes with the earliest written music at the end of the 9th century and continues until the beginning of the Baroque period. The most important practical goal of the department is to train professional and knowledgeable ensemble singers and instrumentalists. Much attention is given to the development of extreme "modal" flexibility in the use of the voice and the instrument. An understanding of stylistic development as an historical phenomenon is also stressed. In this way the student can become familiar with clearly defined modally and linguistically determined musical "families". For a professional musician who is primarily concerned with rediscovering Europe's oldest musics a deeply-grounded understanding of this heritage is of primary importance for the integrity and quality of his music-making.

მომღერლები ყვარლის რაიონიდან საქართველო

ვიქტორ ბაგაევი, ჰამლეტ ბაგაევი, თემურ ქოქოევი და მამუკა ჯიოევი ყვარლის რაიონის სოფლების: ბოლქვის, ღელღიანის, არეშპერანის მკვიდრნი არიან. მათ ერთად მღერის საკმაოდ გამოსცდილება აქვთ. თემცა, უკანასკნელი წლების ხირთულებების გამო დღეს, მათ ყოფაში ტრადიციული ოსური სიმღერა იშვიათად ისმის

SINGERS FROM QVARELI REGION

GEORGIA

Victor Bagaev, Hamlet Bagaev, Temur Kokoev and Mamuka Jioev are from the villages of Bolkvi, Leliani and Areshperani. They have sung together for many years. Though, due to the economic and other hardships, they rarely sing traditional Ossetian songs in everyday life.

წოვათა
საქართველო

TSOVATA

GEORGIA

Women's ensemble *Tsovata* was created in 2001. The members of the ensemble are from the village of Zemo Alvani, Tusheti (mountainous region). They sing centuries old dirges, lullabies, patriotic, lyrical and love songs, play musical pieces.

წოვათა ერთადერთი წოვა თუშური ანსამბლია. იგი შეიქმნა 2001 წელს. მასში სოფელ ხემო ალვანში მცხოვრები ექვსი ქალბატონია გაერთიანებული. ისინი მღერის ძველ წოვა თუშურ ტირილებს, ნანებს, პატრიოტულ, ლირიკულ-სატრფიალო სიმღერებს. მათ რეპერტუარში არის საკრავიერი პანგებიც.

ჰეამო საქართველო

HEYAMO

GEORGIA

Women's trio *Heyamo* is almost 30 years old. The members of the trio are Laz women from the village of Sarpi (Achara, Georgia) Nelly Vanilishi, Lili Abdulishi and Lia Sherozia sing Laz songs. The trio performs at concerts and various festivities.

ქალთა ტრიო ჰეამო თითქმის 30 წელია არსებობს. ანსამბლის შემადგენლობაში არიან ღაზი ქალბატონები – ნელი ვანილიში, ლილი აბდულიში და ლია შეროზია ხელვაჩაურის რ-ნის სოფელ სარფიდან. ანსამბლი მართავს კონცერტებს, მონაწილეობს სახალხო დღესასწაულებში. მის რეპერტუარშია ღაზური სიმღერები.

28-30 სექტემბერს ქართული ხალხური სიმღერის საერთაშორისო ცენტრის ინიციატივითა და საქართველოს პარლამენტის წევრის ბ-ნი ვანო ჩხარტიშვილის მხარდაჭერით გურიაში ტარდება ქართული ხალხური სიმღერის I საერთაშორისო ფესტივალი „ჩვენ – მშვიდობა“.

ამ მოვლენას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ქართული მუსიკალური ფოლკლორის პოპულარიზაციის საქმეში. ორგანიზატორების მიზანია მომავალი თაობა დაინტერესოს ხალხური სიმღერით და ჩართოს იგი ჩვენი უნიკალური საგანძურის აღდგენა-გადარჩენის პროცესში.

ფესტივალი უმასპინძლებს ტრადიციული მრავალხმიანობის II საერთაშორისო სიმოზიუმის სტუმრებს. მსოფლიოში გამოჩენილი ეთნომუსიკოლოგები ადგილზე მოისმენენ უძველეს გურულ სიმღერებს და სათანადო შეფასებას მისცემენ მათ.

ფესტივალში მონაწილეობას იღებენ ხალხური სიმღერის შემსრულებლები საქართველოს სხვადასხვა კუთხიდან ასევე, მსოფლიო და ქართული მრავალხმიანობა წამოადგენილი იქნება ავსტრალიის, ჰოლანდიის, აშშ-ს, დიდი ბრიტანეთის, კანადის, იაპონიის, თურქეთის, აზერბაიჯანის ანსამბლების შემსრულებით.

ფესტივალი გაიხსნება 28 სექტემბერს კურორტ ბახმაროში.

29 სექტემბერს ჩატარდება კონცერტები ოზურგეთში, ლანჩხუთსა და ჩოხატაურში.

30 სექტემბერს სოფელ ცხემლისხიდში გაიხსნება ქართული საგალობლის სკოლა-მუზეუმი.

30 სექტემბერს დაბა ურეკში „იმედის ქალაქში“ ბ-ნი ბადრი პატარკაციშვილის ხელშეწყობით გაიმართება გალა კონცერტი და ფესტივალის სახეიმო დახურვა.

ON THE INITIATIVE OF THE INTERNATIONAL CENTRE FOR GEORGIAN FOLK SONG AND THE SUPPORT OF MR. VANO CHKHARTISHVILI, MEMBER OF THE GEORGIAN PARLIAMENT, THE FIRST INTERNATIONAL FESTIVAL OF GEORGIAN FOLK SONG “CHVEN – MSHVIDOBA” WILL BE HELD ON 28 - 30 SEPTEMBER, IN GURIA.

This significance of this event is huge for the promotion of Georgian folklore. The organizers aim at arousing young generation's interest towards folk music and drawing them into the process of revival and safeguarding of this unique treasure. The Festival will host participants of the Second International Symposium on Traditional Polyphony. The world's most renowned ethnomusicologists will be given an opportunity to listen to the centuries old Gurian songs on the original spot and appreciate them.

Folk singers from different parts of Georgia will perform at the Festival. Besides, world and Georgian polyphony will be presented by the ensembles from Australia, Holland, USA, Great Britain, Canada, Japan, Turkey and Azerbaijan.

On 28 September the opening of the Festival will take place at the health resort of Bakhmaro.

On 29 September concerts will be held in the towns of Ozurgeti, Lanchkhuti and Chokhatauri.

On 30 September Georgian Church Hymn School-Museum will open in the village of Tskhemliskhidi.

On 30 September Gala concert and the closing of the Festival will take place in Ureki “Imedis kalaki” by the support of Mr. Badri Patarkatsishvili.

სიმპოზიუმის ორგანიზატორები მხარდაჭერისა და ხელშეწყობისათვის მადლობას უხდინან:

საქართველოს პარლამენტს

საქართველოს კულტურის, ძეგლთა დაცვის და სპორტის სამინისტროს

საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს

ძალაძე თბილისის მერიას

საქართველოს ტელევიზიასა და რადიომაუწყებლობას

ტელეკომპანიას „იმედი“

ტელეკომპანიას „მზე“

საქართველოს პარლამენტის წევრს ბატონ ვანო ჩხარტიშვილს

კოლხური კულტურის საერთაშორისო ცენტრის კოორდინატორს, საქართველოს საპატრიარქოს

საპარლამენტო მდივანს ბატონ ბიორბი ანდრიადეს

თბილისის თაგორის მთის უმრისცვალეების მამათა მონასტრის ბერდიაკონ ალამს (ახალაძეს)

შიდა ქართლის სამხარეო კულტურის სამსახურის უფროსს ბატონ რობერტ მაღლაკელიძეს

ყვარლის რაიონის გამგებელს ბატონ რუსლან ჯანხოთელს

ყვარლის რაიონის კულტურის განყოფილების გამგეს ძალბატონ მაია ჯანდაურაშვილს

ყვარლის რაიონის სოფელ მთისძირის მკვიდრს ბატონ დიმიტრი ასისტშვილს

თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის კავკასიური ენების კათედრის

დოცენტს ძალბატონ ბელა შავხელიშვილს

ფოტოგრაფს ბატონ ბია ჩხატარაშვილს

THE SYMPOSIUM ORGANIZERS ARE MOST GRATEFUL TO:

PARLIAMENT OF GEORGIA

MINISTRY OF CULTURE, MONUMENTS PROTECTION AND SPORT OF GEORGIA

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF GEORGIA

TBILISI MUNICIPALITY

GEORGIAN TV & RADIO CORPORATION

TV COMPANY "IMEDI"

TV COMPANY "MZE"

Mr. VANO CHKHARTISHVILI, MEMBER OF THE GEORGIAN PARLIAMENT

Mr. GIORGI ANDRIADZE, COORDINATOR OF THE KOLCHIS CULTURE INTERNATIONAL CENTRE, PARLIAMENTARY

SECRETARY OF THE PATRIARCHATE OF GEORGIA

HIERODIAKONOS ADAM (AKHALADZE) OF THE TRANSFIGURATION MONASTERY ON THE MOUNT THABOR IN TBILISI

Mr. ROBERT MAGHLAKELIDZE, HEAD OF SHIDA KARTLI REGIONAL CULTURAL SERVICE

Mr. RUSLAN JANKHOTELI, GOVERNOR OF QVARELI DISTRICT

Mrs. MAIA KANDAUASHVILI, HEAD OF QVARELI CULTURAL DEPARTMENT

Mr. DIMITRI ASISTISHVILI FROM THE VILLAGE OF MTISDZIRI, QVARELI DISTRICT

Mrs. BELA SHAVKHELISHVILI, ASSISTANT PROFESSOR AT THE FACULTY OF CAUCASIAN LANGUAGES OF

IJAVAKHISHVILI TBILISI STATE UNIVERSITY

Mr. GIA CHKHATARASHVILI, PHOTOGRAPHER

სიმპოზიუმი ტარდება თბილისის ვანო სარაჯიშვილის სახელობის სახელმწიფო
კონსერვატორიაში

0108, თბილისი, გრიბოედოვის 8

ტელ.: (+995 32) 93 52 60; 98 71 84; 99 89 53

ფაქსი: (+995 32) 98 71 87

ელ-ფოსტა: geomusic53@hotmail.com

www.polyphony.ge

THE SYMPOSIUM IS HELD AT: THE V. SARADJISHVILI TBILISI STATE CONSERVATOIRE

8, GRIBOEDOV STR., TBILISI, 0108, GEORGIA

Telephone (+995 32) 93 52 60; 98 71 84; 99 89 53

Fax: (+995 32) 98 71 87

E-mail: geomusic53@hotmail.com

www.polyphony.ge

პასუხისმგებელი რედაქტორი
შემდგენლები
მხატვარი
კომპიუტერული უზრუნველყოფა

რუსუდან წურჭუშია
ქეთევან ბაქრაძე
მაია კაჭკაჭიშვილი
ნიკა სებისკვერაძე
ნინო კობიაშვილი
ქეთი ნაცვლიშვილი

Editor-in-Chief
Executive editors

Design
Computer Service

Rusudan TSURTSUMIA
Ketevan BAKRADZE
Maia KACHKACHISHVILI
Nika SEBISKVERADZE
Nino KOBIASHVILI
Kate NATSVLISHVILI

